

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ІНСТИТУТ
МОДЕРНІЗАЦІЇ
ЗМІСТУ
ОСВІТИ**

**АКТУАЛЬНІ НАПРЯМКИ
ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
25 квітня 2025 року**

**Одеса
2025**

УДК 378.015:001.895(082)

Редакційна колегія:

Михайло БРОШКОВ – д-р вет. наук, проф. – голова

Тетяна НЕБОГА – канд. екон. наук – заступник голови

Інна МАЛЕЦЬКА – канд. пед. наук, доц. – заступник голови

Олена КОВАЛЕНКО – канд. філолог. наук, доц.

Оксана ЧЕБАН – канд. філос. наук, доц.

Тетяна СТРАТІЄНКО – відповідальний секретар

Марія ХОЛОД – випусковий редактор

Рекомендовано до друку Вченою радою

Одеського державного аграрного університету.

Протокол № 2 від 30 жовтня 2025 року

Конференцію зареєстровано ДНУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» *Посвідчення №239 від 24 лютого 2025 року.*

Актуальні проблеми інноваційної педагогічної діяльності в закладах вищої освіти [Електронний ресурс] :

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 квітня 2025 року. – Одеса: Одеський державний аграрний університет, Ізмаїльський державний гуманітарний університет, 2025. – 147 с.

Матеріали публікуються в авторській редакції

© Одеський державний
аграрний університет. 2025

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО.....	4
---------------------	---

СЕКЦІЯ І. ІСТОРИЧНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ДОСВІД ТА СУЧАСНІСТЬ У РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

<i>Бенц В. О.</i> КОНСТРУКТИВІСТСЬКІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ТЕОРІЇ ПІЗНАННЯ	6
<i>Братінова В. Г., Самуйлік М. М.</i> ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	9
<i>Волохова І. С.</i> АКТУАЛЬНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ НА ОСВІТНІХ ПРОГРАМАХ МАГІСТЕРСЬКОГО РІВНЯ.....	11
<i>Драчук А. О., Федорова І. В.</i> КОМУНІКАЦІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ	15
<i>Заблоцька І. О., Федорова І. В.</i> ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ І СОЦІАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ.....	17
<i>Краковецький Ж. П., Чебан О. М.</i> ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ НОВОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ.....	19
<i>Кудрич Е. Б., Федорова І. В.</i> ТРАДИЦІЇ ТА РОЗВИТОК ЄВРОПЕЙСЬКОГО РЕНЕСАНСНОГО ГУМАНІЗМУ	25
<i>Небога Т. В., Чебан О. М.</i> ІНТЕГРАЦІЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В СИСТЕМУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	28
<i>Петрунько К. С., Федорова І. В.</i> ВНЕСОК НАУКОВЦІВ ОДАУ У РОЗВИТОК 211 СПЕЦІАЛЬНОСТІ ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА	31
<i>Пивовар Є. І., Федорова І. В.</i> КІРОВОГРАДЩИНА МОВОЮ СОЦІОЛОГІЇ	34
<i>Шевченко В. О., Чебан О. М.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ СВІДОМОСТІ.....	37

СЕКЦІЯ ІІ. УКРАЇНА – ЄС: ВІД ПАРТНЕРСТВА ДО АСОЦІАЦІЇ

<i>Драчук А. О., Самуйлік М. М.</i> ЄВРОМАЙДАН ЯК ПРОЯВ ГРОМАДЯНСЬКОЇ СВІДОМОСТІ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ, ЖИТТЯ УЧАСНИКІВ ТА КУЛЬТУРНИЙ СПРОТИВ	41
<i>Дульська С.</i> ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ТА АДМІНІСТРАТИВНА ЕФЕКТИВНІСТЬ В РЕСПУБЛІЦІ МОЛДОВА (англ.).....	43
<i>Дульський І.</i> МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА У ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ	46
<i>Коробова Є. В., Журавель О. В.</i> АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР.....	50

Кулачинський М. М. СУЧАСНА СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ КРАЇНАМИ-НАТО КРІЗЬ ПРИЗМУ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ ТА ГУМАНІТАРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ.	52
Лавриненко К. І., Крицька А. О. ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ.	57
Підмога В. М., Самуїлік М. М. ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО–УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	59
Соломонова В. В., Самуїлік М. М. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	61

СЕКЦІЯ ІІІ. НАУКОВА ТА ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА В МЕТОДИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Афанасьєв О. І. ОСВІТНІ ТА ПРОФЕСІЙНІ СКЛАДОВІ МЕТОДИКИ В ІНЖЕНЕРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	65
Бабовал С. В., Звєкова В. К. ІННОВАЦІЙНА ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	67
Баран В. П., Лесіна Т. М. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	69
Зарівняк І. І., Сікорська О. О. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ МЕДИЧНОГО ПРОФІЛЮ	73
Кілафли Л. І., Лесіна Т. М. СТИМУЛЮВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ В УМОВАХ РОЗВИВАЛЬНОГО ПРЕДМЕТНО-ІГРОВОГО СЕРЕДОВИЩА.....	77
Князян М. О., Ніколаєв Д. О. ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ КРІЗЬ ПРИЗМУ ВИМОГ ІННОВАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ.....	80
Комлевой М. О., Федорова А. І. ІНТЕГРАЦІЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ	83
Котерняк Д. О., Афанасьєв О. І. РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ	88
Кузьменко Ю. О., Медведєва О. Е. СУЧАСНІ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ ІНОЗЕМНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ БАГАТОКУЛЬТУРНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА (англ.)	92
Куріляк Ю. Д. РОЗВИТОК ДІАЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ - ПЕРЕДУМОВА ЇХ ЗДАТНОСТІ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	94
Лесіна Т. М., Лужанський О. С. СОЦІАЛЬНО-МЕДІАЦІЙНІ НАВИЧКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ	96
Нужна А. В., Чебан О. М. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ	99

Підмога В. М., Федорова І. В. УКРАЇНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІСЛЯ ВІЙНИ	102
Рогатін С. В., Звєскова В. К. ВИХОВАННЯ У ПІДЛІТКІВ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ НА ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ ЧЕРЕЗ ДОЗВІЛЛЯ	104
Самуйлік М. М., Сасенко І. В. МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «УКРАЇНА – ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ» У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС.....	107
Тараканова Я. О., Федорова І. В. ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ГЕОДЕЗИСТІВ ЗЕМЛЕВПОРЯДНИКІВ:ІННОВАЦІЙНА МЕТОДИЧНА СКЛАДОВА	110
Федорова А. І. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»: ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	112
Четвертакова К. Д., Афанасьєв О. І. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ	116

СЕКЦІЯ IV. ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Гросу Т. В., Коваленко О. А. ВПЛИВ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ.....	120
Коваленко О. А., Крицька А. О. АНАЛІЗ МОВНИХ ПОМИЛОК У ПРОФЕСІЙНИХ ТЕКСТАХ ЗДОБУВАЧІВ	122
Ковтун Н. П., Крицька А. О. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДИК ВИКЛАДАННЯ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН У РІЗНИХ КРАЇНАХ.....	124
Колосова С. О., Крицька А. О. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕННІ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ	127
Крицька А. О., Глухенька В. О. РОЗВИТОК НАВИЧОК ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	129
Лапуга К. А., Коваленко О. А. РОЗРОБКА НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ	131
Маєв А. П., Романенко Т. І. СУЧАСНІ ІНТЕРАКТИВНІ ЗАСОБИ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	133
Мезінова П. М., Крицька А. О. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕННІ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН	136
Насакіна С. В., Холод М. В. ГЕЙМІФІКАЦІЯ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ АГРАРНОГО НАПРЯМКУ	138

Остапенко К. Д., Крицька А. О.

РОЛЬ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН У ФОРМУВАННІ

КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНИХ ФАХІВЦІВ 142

Петрунько К. С., Крицька А. О.

МОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ РІЗНОВИД УКРАЇНСЬКОЇ..... 144

Тімурка В. І., Коваленко О. А.

ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ У ВИВЧЕННІ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН..... 146

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

В умовах реформування сучасної української системи освіти найголовнішими завданнями є створення якісно нової системи підготовки високоосвічених фахівців, що своєчасно реагують на вимоги та потреби суспільства та часу. Найголовнішими питаннями, що відображають трансформаційні процеси сьогодення в Україні, та незмінно пов'язані з фаховою освітою та науково-філософським розумінням глобальних проблем сучасності та можливостей їх вирішення є розробка оновлених підходів до навчання й виховання молодого покоління.

Оволодіння знаннями й інноваційними технологіями, методами, а також реалізації їх у практиці сучасної освітньо-виховної діяльності викладачів закладів вищої освіти, дозволяють формувати освічених та конкурентоспроможних фахівців.

Інноваційно-педагогічна діяльність є важливим чинником, головною метою якого є формування у здобувачів вищої освіти дослідницької позиції, виховання у них ставлення до суспільства як до творчопошукового середовища. А для викладачів, які працюють в закладі вищої освіти, актуальності набуває реалізація технологій-інновації та вивчення кращого педагогічного досвіду як джерела інноваційної діяльності.

Збірник матеріалів містить тези доповідей подані на Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Актуальні напрямки педагогічної діяльності в закладах вищої освіти» яка відбулася 25 квітня 2025 року.

кандидат філософських наук, доцент,
завідувач кафедри суспільно-гуманітарних наук,
Одеський державний аграрний університет

Чебан О. М.

СЕКЦІЯ І

**ІСТОРИЧНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ДОСВІД
ТА СУЧАСНІСТЬ У РОЗВИТКУ
ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

КОНСТРУКТИВІСТСЬКІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ТЕОРІЇ ПІЗНАННЯ

БЕНЦ В. О.

*здобувач вищої освіти 2 курсу,
освітньо-наукового рівня «Доктор філософії»,
факультет Агробіотехнологій,
спеціальність 201 “Агрономія”
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Конструктивізм як феномен існує у культурі у різних формах, наприклад у формі стилю і направлення у мистецтві, а також в науці, наприклад, конструктивна математика. У нашому випадку предметом дослідження є конструктивізм у філософській теорії пізнання, для якого будь-яка пізнавальна діяльність є конструювання.

Конструктивізм як когнітивна практика фіксує активну пізнавальну позицію суб'єкта, який пізнає, перетворює, створюючи та конструюючи навколишнє середовище.

Провісником філософського конструктивізму вважають Геракліта, який переконував, що все знаходиться в стані становлення, і людина, «яка будує своє оточення змінюється сама». Дж. Віко, відзначав, що людина лише те, що вона створила», а Дж. Берклі був переконаний, що річ – це лише комплекс відчуттів суб'єкта.

І для всіх, згідно споглядальної моделі пізнання, що панувала в античності, пізнання було відображення суб'єктом об'єкта, ментальною копією об'єкта, активна позиція належала об'єкту, а не суб'єкту. Тому найбільш адекватною моделлю пізнання світу, який античні мислителі розуміли як космос, є лише розумне споглядання.

У Новий час змінились уявлення про світобудову, утвердився дуалістичний, або, як його ще називають за іменем творця, картезіанський каркас світу. Р. Декарт виділив дві незалежні субстанції: протяжну та мислячу.

Природа постає як простір, що заповнюється речовиною, рух якого описують законами механіки. Образом природи стає механізм і пізнавальне відношення до природи-механізму, до кванто-фізичної реальності, в якому матерія перестала наділятися якістю і змістом [2, с.122], формуються інші вихідні твердження.

Саме ці твердження і визначили специфіку Нового часу. На думку, М. Гайдеггера, епоха стає новою, а час називають Новим часом, коли людина починає визначати міру всього існуючого. Для науки Нового часу природа стає ресурсом людської діяльності, що допускає втручання і перетворення, а досвід – головним методом природознавства. Пізнавальна стратегія розгортається в межах репрезентативної конструктивістської практики, не відображення суб'єктом, а конструювання.

Її родоначальник І. Кант стане Коперником в гносеології. Тепер не суб'єкт «обертається» навколо об'єкта, а навпаки, суб'єкт займає центральну позицію, і як результат - починає ставити питання до природи, а також, завдяки експерименту, досліджує об'єкт в різноманітних умовах.

Саме від Канта починається становлення проєктно-конструктивного відношення до світу. Згідно Канта ми не можемо пізнати незалежний від свідомості світ, незалежне існування якого ми можемо визнати, але ми можемо пізнати те, що сформулювали, або навіть сконструювали самостійно. Можна знати лише те, предмет чого не існує у досвіді. Але те, що ми називаємо об'єктом досвіду – це втілення певних правил поєднання чуттєвих вражень.

Отже, досвід не що інше, як конструкція, що на думку Канта, створюється не індивідом, що здійснює пізнання на емпіричному рівні, а трансцендентальним суб'єктом.

Суб'єктивною конструкцією є два типи досвіду: як досвід зовнішній, що відображає різновиди зовнішнього світу, так і досвід внутрішній, що характеризує індивідуальні переживання [2, с.122]. Подальший розвиток конструктивістського підходу Канта розвинувся у двох напрямках. Один із них – антиісторична логічна концепція Гуссерля і Карнапа, в межах якої не можна пояснити можливість співвіднесення свідомості у зіткненні із реальністю. Друга, дуже далека від власне кантівського розуміння, але дуже подібна його революційній, епістемологічній за змістом, і є власне історичною концепцією.

Сучасна західна філософія стосовно питання пізнання пропонує два основних напрямки. Один отримав назву фундаменталістський, що орієнтується на пізнання, незалежно від свідомості реальності. Інший, що активно формується, отримав назву концепція історичного конструювання і полягає в тому, що ми не знаємо, не можемо знати незалежну від свідомості реальність як таку, але знаємо лише емпіричну реальність, яка конструюється нами і виступає результатом взаємодії з непізнаним зовнішнім світом [3, с. 108].

На сучасному етапі відбулась зміна напрямку від предметно-орієнтованого пізнання до пізнання реальності, що сприймається як взаємозв'язок, відношення від реальності усвідомлених речей, що візуально спостерігається до процесів самоорганізації реальності, контроль над якою відбувається в свідомості. Звернення до пізнання складних систем, що володіють здатністю до саморозвитку, стали об'єктом науки другої половини ХІХ ст. знову обумовило необхідність осмислення специфіки сучасного пізнання. Яким чином ввести в епістемологію історичні, темпоральні та соціокультурні параметри. Як відбувається переосмислення категорій істини і об'єктивність наукових знань у зв'язку із тлумаченням пізнання як інтерактивної діяльності, з впровадженням конструктивістських ідей?

Пізнання складних систем, з властивістю саморозвитку, недостатньо тлумачити як інтелектуальне виробництво. Об'єкт конструюється в інтелектуальному і культурному просторі діяльності людини. Сучасний конструктивізм, як когнітивна практика, актуалізований внаслідок зміни натуралістичного напрямку в епістемології, та має коріння у конкретних формах наукового пізнання. Класичний конструктивізм, на нашу думку, пов'язаний з проблемою обґрунтування знання.

Так, конструктивна діяльність трансцендентального суб'єкта Канта передбачає наявність відчуттів як матеріалу для діяльності, в німецькій класичній філософії світ сприймався як продукт «діяльності абсолютного суб'єкта, а отримана інформація «є ототожненням того, що вже зроблене».

Сучасний конструктивізм у його різноманітних формах відрізняється від класичного тим, що заперечує існування феномену даної свідомості, чому сприяла критика американським філософом У. Селларсом «міфу даності». Згідно з Селларсом те, що приймається за вихідні дані пізнання не передує, а умовно конструюється в середовищі [2, с.121].

Таким чином, формуючись виключно у контексті програми наукового фундаменталізму, сучасний конструктивізм має різноманітні варіанти епістемологічного конструктивізму. В центрі його уваги перебуває не проблема обґрунтування знання, а процес отримання, тобто як виникає знання.

Форми сучасного конструктивізму багатоманітні і відрізняються в залежності від відповіді на питання, хто здійснює процес конструювання і згідно яких законів. Найбільш відомими формами сучасного конструктивізму є радикальний і соціальний конструктивізм, їх об'єднує антиреалістична направленість.

Головна ідея радикального конструктивізму полягає в наступному: знання не відповідають реальності з огляду на те, що «реальність» на думку Е. фон Глазерсфельда, - це той світ, що конструює суб'єкт в процесі пізнання. Ключовим поняттям радикального конструктивізму стає не обґрунтування знання, не рефлексія над тим, що ми пізнаємо

(знання «що»), а дослідження самого процесу пізнання (знання «як»). Глазерсфельд переконаний, що особливість радикального конструктивізму в його радикальному відстороненні від усіх форм традиційної епістемології, що дозволяє тією чи іншою мірою визначати відповідність знань об'єктивній реальності [1, с.76].

Інший, соціальний конструктивізм, є особливим типом конструктивізму, що сформувався у соціології, для якого всі соціальні групи є предметом дослідження. Починаючи із середини 70-х років XX ст. методи соціального конструювання стали використовуватись в соціології наукового знання. Для прихильників соціального конструктивізму наукове знання може піддаватись соціальному конструюванню. Знання перестає бути набутком індивіда, воно стає продуктом діяльності членів соціуму. Відбувається заперечення репрезентативної природи знання, здійснюється утвердження соціально- комунікативної, що знайшло своє відображення не лише в гуманітарному аспекті знання, а також і в природознавстві. Істина вже не є аналогом емпіричної дійсності і перетворюється в засіб зміцнення соціальних позицій. Першість наукових інтересів займають тепер мова і дискурс. Соціальний конструктивізм, в свою чергу, може мати і помірну радикальну форму.

Прихильники радикального конструктивізму твердять, що традиційна пізнавальна схема «суб'єкт-об'єкт-ментальні уявлення-знання» є функцією лінгвістичних конвенцій, що отримали своє підтвердження в культурних традиціях і стандартах наукового дискурсу. Знання варто розглядати як форму наукового дискурсу.

З огляду на вищезазначене можна зробити висновок, що в обох напрямках конструктивізму процес пізнання тлумачиться як природно-історичний процес, а знання – як ефективна діяльність в тій галузі, що досліджується. Такий підхід дає можливість обґрунтовувати можливість збереження орієнтації науки на об'єктивізм під час пізнання в складних «людино-вимірних» об'єктах не лише може мати, а обов'язково повинен залучати аксіологічні фактори до складу речень, що пояснюють цей процес. Пізнання саме такого різновиду об'єктів не може оминати етичних аспектів, воно має ціннісні орієнтири. Сьогодні відбувається осмислення нового типу об'єктивності, більш змістовної об'єктивності, що вміщує суб'єктивну розміреність, але без крайнощів суб'єктивізму.

Перелік використаних джерел:

1. Кравчик М. О. Ідеї радикального конструктивізму в сучасній філософії. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2014. Вип. 21. Ч. I. С. 74-76. URL: <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v21-1/22.pdf>
2. Леврінц М. І. Конструктивізм як філософсько-епістемологічне підґрунтя підготовки вчителів у США. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: «Педагогіка. соціальна робота». 2019. Випуск 2 (45). С.120-123. URL: <https://surl.li/xbxtjr>
3. Янковський С. Теоретично-аксіологічний аспект конструктивізму: соціально-культурна спільнота України між символічним та природним виміром. *Аналітично-інформаційний журнал СХІД*. № 3 (129) травень-червень 2014 р. 127 с. С.107-111.

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

БРАТІНОВА В. Г.

*здобувач I курсу
факультету економіки та управління
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

САМУЙЛІК М. М.

*кандидат політичних наук, доцент
доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Філософія освіти визначає основні цінності суспільства та напрямки розвитку держави. В умовах війни система освіти України зіштовхується з численними труднощами, що впливають на її структуру, методи викладання та загальну роль у житті країни. Незважаючи на всі виклики, освіта залишається ключовим чинником підтримки громадянської свідомості, національної єдності та стійкості. Отже це дослідження аналізує головні аспекти функціонування освітньої системи в кризових умовах, її адаптацію до сучасних реалій та можливі шляхи розвитку.

До основних викликів освітнього процесу під час російсько-української війни відноситься забезпечення безпеки та доступності освіти. Створення безпечних умов для навчання – одне з найважливіших питань сьогодення [1]. Через бойові дії значна кількість навчальних корпусів шкіл та університетів зазнала пошкоджень або були зруйновані, що змусило навчальні заклади шукати нові форми організації освітнього процесу. Відповіддю на цю проблему стало впровадження дистанційного та змішаного навчання, а також створення укриттів у навчальних закладах освіти у відносно безпечних регіонах. Дуже актуальними є психологічні аспекти навчального процесу. На нашу думку війна суттєво впливає на психоемоційний стан учасників освітнього процесу. Учні, здобувачі вищої освіти та викладачі стикаються з підвищеним рівнем стресу, що ускладнює навчання та викладання. У зв'язку з цим освітні установи почали активно впроваджувати програми психологічної підтримки, створюються консультаційні центри та організовуються тренінги з подолання стресу. Університети та школи співпрацюють з психологами та міжнародними організаціями для забезпечення якісної допомоги. Російсько-українська війна спричинила великі міграційні процеси в Україні, які значно вплинули на освіту. Через війну значна частина українських громадян стала внутрішньо переміщеними особами або виїхала за кордон [2]. Це спричинило нерівномірний доступ до освіти. Оскільки за кордоном школярі та студенти стикаються з труднощами адаптації, мовним бар'єром та нестачею навчальних ресурсів. Для подолання цих проблем розробляються спеціальні програми підтримки українських учнів та студентів за кордоном, а також заходи щодо інтеграції внутрішньо переміщених осіб у нові навчальні середовища.

Війна сприяє переосмисленню значення національної свідомості в системі освіти. В освітніх програмах зросла увага до історії України, питань патріотизму та громадянської відповідальності. Волонтерська діяльність серед студентів і школярів також стала важливою складовою виховання нового покоління [3]. Особливо актуальним стало використання цифрових технологій у навчальному процесі. Через неможливість проведення традиційних занять у багатьох регіонах України активно розвивається дистанційне навчання. Освітні

установи впроваджують сучасні цифрові платформи, інтерактивні матеріали та онлайн-курси, що дозволяють забезпечити безперервність освіти навіть у кризових умовах. Одночасно Україна отримала значну підтримку з боку міжнародних організацій та університетів-партнерів [4]. Міжнародна підтримка та співпраця в освіті стала можливою саме завдяки програмам обміну. Коли українські студенти мають можливість не тільки продовжувати навчання за кордоном, а й отримувати гранти та доступ до сучасних освітніх ресурсів. Триває інтеграція української освітньої системи у європейський освітній простір [5]. У майбутньому, після закінчення бойових дій та завершення війни, найважливішим завданням стане відбудова та модернізація навчальних закладів освіти. Воєнний стан висвітлює необхідність реформування освіти, зокрема оновлення навчальних планів, програм і розширення можливостей інклюзивного навчання та посилення безпекових заходів у навчальних закладах. Одним із ключових завдань стане підготовка викладачів до роботи в умовах кризових ситуацій.

Відновлення освітньої інфраструктури відкриває можливості для створення сучасної освіти, що відповідає новітнім технологічним стандартам. Беззаперечно освіта має вплив на майбутнє країни. Її якість впливатиме на відбудову України після війни. Освітня система формує нове покоління фахівців, громадян і лідерів, які будуть розвивати економіку та науку країни. Саме від рівня освіти залежатиме не лише внутрішній розвиток України, а й її роль на міжнародній арені.

Таким чином філософія освіти в Україні зазнала суттєвих змін через виклики війни. Попри складні обставини, освітня система демонструє стійкість та адаптивність. Ключовими напрямками розвитку стали патріотичне виховання, цифровізація та міжнародне співробітництво. Після завершення війни перед освітньою системою стоятимуть завдання відновлення, модернізації та реформування, що закладе фундамент для сталого розвитку країни.

Перелік використаних джерел:

1. Безпечне освітнє середовище: нові виміри безпеки. *Державна служба якості освіти України*. URL: <https://sqe.gov.ua/bezpechne-osvitnie-seredovishhe-novi-vim/>
2. Біженці та вимушені переселенці російсько-української війни (з 2014). *Вікіпедія*. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Біженці_та_вимушені_переселенці_російсько-української_війни_\(з_2014\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Біженці_та_вимушені_переселенці_російсько-української_війни_(з_2014))
3. Круглов В. В. Терещенко Д. А. Інтеграція системи вищої освіти України в європейський освітній простір. *Публічне управління та митне адміністрування*. Спецвипуск, 2022 URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2022/spec/11.pdf>
4. Молодіжне лідерство і волонтерство в Україні. *Всеукраїнська експертна мережа*. URL: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=73474
5. Українська освіта в умовах війни. *ENPUAIR Angular : Dragomanov*. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/33758/Ukrainian%20education_2020.pdf?sequence=1

АКТУАЛЬНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ НА ОСВІТНІХ ПРОГРАМАХ МАГІСТЕРСЬКОГО РІВНЯ

ВОЛОХОВА І. С.

*доктор економічних наук, професор
професор кафедри менеджменту, фінансів і бізнес-технологій
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна*

Вибір методів викладання закладами вищої освіти має величезне значення для ефективності навчання та розвитку студентів. Сучасний ринок праці вимагає від випускників вищих навчальних закладів гнучкості, творчості, критичного мислення та здатності до співпраці. Методи викладання повинні сприяти розвитку цих навичок. Ефективні методи викладання повинні бути націлені на потреби кожного студента. Зміна культурних та соціальних цінностей в суспільстві вимагає адаптації методів викладання до потреб сучасних студентів та їхнього сприйняття інформації [1, с. 12]. Також постійний розвиток наукових досліджень у галузі педагогіки та навчання надає нові ідеї та підходи до викладання, які можуть бути більш ефективними порівняно з традиційними методами [2, 3]. Впровадження сучасних технологій в освітній процес (наприклад, використання онлайн-ресурсів, інтерактивних платформ тощо) вимагає від викладачів адаптації та використання нових методів навчання.

У результаті, вибір актуальних методів викладання закладами вищої освіти повинен бути постійною процедурою, яка враховує описані вище фактори та забезпечує найкращі умови для успішного навчання та розвитку студентів.

Зупинимося на поширеній в Національному університеті «Одеська політехніка» методиці викладання проблемних лекцій. Методика викладання проблемних лекцій – це підхід до навчання, який ставить перед студентами конкретні проблеми або ситуації, і сприяє їх активному розв'язанню під керівництвом викладача. Основні етапи методики викладання проблемних лекцій зводяться до наступних процедур:

вибір проблеми – викладач обирає конкретні проблеми або ситуації, які стимулюють зацікавленість студентів і пов'язані з темою лекції;

вступна частина – викладач розпочинає лекцію з короткого вступу, в якому пояснює тему, акцентуючи увагу на тому, які проблеми будуть вирішуватися під час лекції, які загальні та спеціальні компетентності та програмні результати здобуваються;

забезпечення активної участі студентів – студенти мають вступати у взаємодію з проблемою, використовуючи свої знання, досвід та креативність для пошуку рішення. Вони можуть обговорювати проблему у групах, аналізувати інформацію та приймати рішення;

забезпечення підтримки викладача – викладач допомагає студентам вирішувати проблему, надаючи необхідну інформацію, керуючи обговоренням та надаючи поради та рекомендації;

заклучна частина – лекція завершується обговоренням знайдених рішень, підведенням підсумків та наданням додаткових висновків або рекомендацій.

Основні переваги методики викладання проблемних лекцій включають активне залучення студентів, розвиток критичного мислення, аналітичних та комунікативних навичок, а також сприяння розвитку творчого підходу до вирішення проблем. Крім того, цей підхід сприяє покращенню здатності студентів до самостійного вирішення завдань і підготовлює їх до роботи в умовах реального життя.

Методика індивідуальних та групових завдань для студентів може варіюватися в залежності від конкретних цілей, теми та контексту навчання. Щодо індивідуальних завдань,

передбачається, що студенти можуть брати участь у дослідницькому проєкті, де вони обирають тему для дослідження, збирають та аналізують дані та готують свої висновки. Здобувачі можуть створювати творчі роботи, письмові або візуальні проєкти, відеопрезентації, мультимедійні виставки тощо, що дозволяє їм застосовувати свої знання та виявляти творчий підхід. Вони можуть отримувати завдання з розв'язання конкретної проблеми, дослідження питання або розробки плану дій, що стимулює їхню самостійність та критичне мислення.

Студенти можуть працювати у групах для розробки та представлення проєкту з обраної теми. Це дозволяє їм розвивати навички співпраці, комунікації та лідерства. Групи можуть виконувати рольові ігри, де кожен учасник відіграє певну роль, що допомагає їм розуміти різні точки зору та ситуації. Здобувачі можуть обговорювати реальні або вигадані кейси, що дозволяє їм застосовувати теоретичні знання до реальних ситуацій та розвивати аналітичні навички. Групи можуть проводити спільні дослідження з певної теми або проблеми, що дозволяє їм об'єднати свої зусилля для збору та аналізу інформації.

Отже, викладач може формувати індивідуальні та групові завдання залежно від потреб та цілей навчання. Важливо, щоб завдання були цікавими, викликали активність студентів та сприяли їхньому розвитку [4, с. 22].

Методика ситуаційних і творчих завдань для студентів сприяє розвитку їхньої креативності, аналітичних та проблемно-орієнтованих навичок. Наведемо кілька прикладів ситуаційних завдань. По-перше, це кейс-студії, де студентам пропонується аналізувати реальні або вигадані ситуації, які стикаються з певною проблемою або викликом. Вони повинні дослідити ситуацію, ідентифікувати ключові проблеми та запропонувати стратегії розв'язання. По-друге, це рольові ігри, на яких здобувачам даються ролі або сценарії, які вони повинні відігравати в імітованих ситуаціях. Це може бути симуляція переговорів, вирішення конфлікту, побудова команди тощо; По-третє, це можуть бути сценарії вирішення проблем, за якими студентам пропонується варіанти їх вирішення, в тому числі у непередбачуваних ситуаціях, використовуючи свої знання та креативність.

Важливі для навчання і творчі завдання, які включають: створення проєктів, коли студентам дозволяється створювати власні проєкти або продукти, що відповідають конкретним вимогам або темі. Це може бути написання тез, есе, розробка аналітичного завдання; творчі завдання з розв'язання проблем, що спрямовані на розв'язання практичних проблем або винайдення нових ідей. Наприклад, розробка інноваційного підходу; створення арт-проєктів, коли здобувачам може бути запропоновано створення мистецьких робіт, таких як рисунок, фотографія, відеоінсталяції тощо, які відображають їхні думки та ідеї на певну тему або проблему.

Важливо, щоб такі завдання були стимулюючими, цікавими та релевантними для студентів. Вони сприяють розвитку творчості, критичного мислення та спроможності до розв'язання проблем, що є важливими навичками для майбутньої успішної кар'єри.

Методика дискусій з проблемних питань на практичних заняттях в закладах вищої освіти спрямована на стимулювання активної участі студентів у процесі навчання та сприяє розвитку їхнього критичного мислення, аналітичних навичок та здатності до аргументації своїх поглядів [5]. Для цього слід обрати актуальну та зацікавлюючу тему для дискусії, яка стимулюватиме інтерес здобувачів та спонукатиме їх до активної участі. Для цього варто підготувати основні аргументи, факти та інші матеріали, які можна використовувати під час дискусії. Слід розробити короткий вступ до теми. Далі проводиться вступне обговорення теми, розкриваються основні аспекти питання та пропонуються ключові питання для обговорення. Впродовж роботи варто розділити студентів на групи та надати їм час для обговорення питання в малих групах. Слід заохочувати їх висловлювати свої думки та аргументувати їх. За результатами виконання своїх завдань представники кожної групи

повинні розповісти про висновки своєї групи та поділитися найважливішими аргументами та ідеями. Далі проводиться обговорення на всю аудиторію, дозволяючи здобувачам обмінюватися думками та аргументами. Слід заохочувати поважне ставлення до думки кожного студента. Завершити дискусію варто аналізом ключових аспектів теми, підведенням підсумків та висловленням основних висновків. Важливо створити атмосферу взаємоповаги та відкритості, де кожен студент має можливість висловити свою думку та почути думку інших. Така методика сприяє активному залученню здобувачів до навчання та розвиває їхні аналітичні та комунікативні навички.

Методика подання презентацій студентами може включати кілька етапів, які сприяють їхньому успішному виступу та розвитку комунікативних навичок. Наведемо кілька рекомендацій для реалізації цієї методики. Підготовка до роботи повинна відбуватися за такими порадами: стимулюйте студентів до обрання цікавої та актуальної теми для презентації; надайте їм достатньо часу для дослідження та підготовки матеріалів; надайте рекомендації щодо оформлення та структури презентації. Слід провести тренування, для того, щоб здобувач освіти розумів поставлене завдання. Для цього: забезпечте можливість для тренування перед виступом перед колективом, можливо, у формі репетиції перед групою однокурсників або перед викладачем; надайте конструктивний фідбек щодо структури презентації, мови та манери виступу. Під час створення презентації: заохочуйте студентів використовувати різноманітні медіа-ресурси (слайди, відео, графіки тощо) для ілюстрації своїх ідей. Зверніть увагу на важливість чіткості та лаконічності тексту та зображень на слайдах. Для забезпечення методично правильного виступу студента: стимулюйте їх до використання живої мови та звернення до аудиторії; заохочуйте інтерактивний характер презентацій, наприклад, через постановку питань або залучення аудиторії до дискусії; надайте можливість для відповідей на запитання після презентації та заохочуйте студентів до самоаналізу. З метою об'єктивного оцінювання: забезпечте конструктивний фідбек щодо виступу кожного студента; враховуйте не лише якість викладання матеріалу, але і загальну впевненість та комунікативні навички. Проведіть підсумок: залучіть студентів до підсумкового обговорення та аналізу їхніх виступів; спрямуйте їх на рефлексію над тим, що вони вивчили та як можна покращити свої навички презентації в майбутньому. Ця методика допоможе студентам не лише опанувати навички підготовки та виступу на публіці, але й розвинути їхню впевненість у собі та здатність до ефективного спілкування.

На освітніх програмах магістерського рівня актуальні методи викладання повинні відповідати високим вимогам до якості освіти та враховувати специфіку цього рівня навчання. Застосування проблемних ситуацій та завдань сприяє розвитку критичного мислення та здатності до самостійного аналізу проблем. Студенти працюють над конкретними завданнями, проектами, що дозволяє їм застосовувати отримані знання на практиці та розвивати навички роботи в команді. Використання інтерактивних методів, таких як обговорення в групах, рольові ігри, використання відеоматеріалів тощо, створює більш активне та залучене навчання. Підтримка індивідуального навчання, включаючи наставництво, наукові дослідження та індивідуальні проекти, дозволяє студентам розвивати власні інтереси та здібності. Інтеграція сучасних технологій в навчальний процес, таких як відеолекції, онлайн-курси, віртуальні лабораторії тощо, забезпечує доступ до актуальної інформації та сприяє розвитку цифрових навичок. Важливим є сприяння співпраці між різними дисциплінами та факультетами, що дозволяє студентам отримувати комплексне розуміння проблем та розвивати широкий спектр навичок. Загалом, ефективне використання цих методів викладання на магістерському рівні допомагає забезпечити високу якість освіти, розвиток креативності та аналітичних здібностей студентів, а також підготувати їх до викликів сучасного ринку праці.

Перелік використаних джерел:

1. Будник О. Використання методик змішаного навчання у закладі вищої освіти. *Обрії*, 2018. № 1 (46). С. 4-11.
2. Іванова С. Застосування сучасних технологій та інноваційних методів навчання у вищих навчальних закладах. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/22613/136>.
3. Козлова Г. М. Методика викладання у вищій школі: навч. посібник. Одеса : ОНЕУ, Атлант ВОІ СОІУ, 2014. 200 с.
4. Кулик І.В. Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача: методичні рекомендації. Івано-Франківськ: НАІР, 2021. 66 с.
5. Стинська В.В. Методика викладання у вищій школі: навч. посібник. Івано-Франківськ, 2022. 180 с

КОМУНІКАЦІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ

ДРАЧУК А. О.

здобувачка 4 курсу

*факультету геодезії, землевпорядкування та агроінженерії,
ОПП «Геодезія та землеустрій», 193 Геодезія та землевпорядкування
Одеський державний аграрний університет
м.Одеса, Україна*

ФЕДОРОВА І. В.

*старший викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук,
Одеський державний аграрний університет,
м.Одеса, Україна*

Протягом всієї історії людства була актуальна тема передачі послань, сигналів. Наприклад, первісні люди комунікували між собою за допомогою різних звуків, жестів та малюнків. Навіть зараз можна побачити, як африканські племена використовують звуки та мелодії для передачі інформації. У вікінгів – навпаки була розвинена складна система жестів, яка допомагала в бою, адже будь-який шум міг звернути увагу ворога. Наприклад, жест «атака», коли вікінг піднімав вгору зброю та розмахував нею, показуючи намір атакувати, чи жест «розсіювання», який полягав в піднятті рук вгору та розводженні їх в сторони, цим самим показуючи намір розійтися чи вийти з бою. Якщо говорити про малюнки, то можна привести приклад печер Ласко у Франції, де збереглися десятки тисяч різних малюнків тварин, бізонів, зубрів, корів, які, ймовірно, використовувалися для ритуальних чи комунікаційних цілей [1].

Під час Першої Світової війни люди також використовували сигнали для комунікації, але вони трохи відрізнялися від первісних, адже за цей час людство просунулося у своєму розвитку. Тепер до особистого спілкування, яке включало в себе комунікації між самими солдатами на позиціях, переговори між командувачами і підлеглими та простими людьми між собою, додалося листування. Листування було одним з основних засобів спілкування між солдатами та їх рідними, за допомогою листів можна було повідомити про стан справ або навіть про смерть члена тієї сім'ї, якій надсилали лист. Також популярним методом передачі інформації був телеграф, який дозволяв відправляти важливі повідомлення на великі відстані (прототипом телеграфу можна вважати листування голубом, яке було популярним в середньовіччі, але недоліком такої передачі інформації було часте ненадходження повідомлення до адресата через перехват голуба третьою людиною чи інші проблеми, які виникали на шляху птаха). Країна, яка мала змогу передавати інформацію швидко на великі відстані, мала перевагу над іншими країнами, саме тому під час війни було важливо залишити противника без телеграфу. Так, в серпні 1914 року Британія, яка перша зрозуміла важливість телеграфних зв'язків, почала телеграфну війну, перерізавши Німеччині підводний кабель поблизу острова Боркум, повз який проходили британські кораблі. Таким чином було перерізано багато інших німецьких комунікацій. Цього ж року восени Німеччина завдала 2 удари у відповідь, зруйнувавши підводні телеграфні зв'язки Британії.

Також під час Першої Світової війни вперше було використано польові телефони, які були не такі громіздкі як радіоприймачі та не залежали від погоди. Але також мали свої мінуси: часте пошкодження телефонних ліній під час обстрілів, високий рівень прослуховування та перехоплень повідомлень, що було на руку противнику. Для того, щоб запобігти другому, військові США кодували повідомлення. Вони користувалися допомогою

племені чокто. Носії мови чокто перекладали повідомлення своєю мовою та відправляли адресатам. Такі повідомлення Німеччина не могла розшифрувати [2, с.12-16].

Найвідомішим шифрувальним апаратом часів Другої Світової війни є «Енігма». Винахід, схожий на звичайну друкарську машинку, який самостійно зашифровував повідомлення відповідно до певного алгоритму. Цей алгоритм намагалися розшифрувати багато країн, зокрема Польща, яка витратила на це багато часу, коштів та навіть організувала окрему групу дешифрувальників, яка складалася з найкращих математиків того часу, що вільно володіли німецькою мовою[3]. Перевагою цієї машини було те, що розшифрувати повідомлення без такої ж самої «Енігми», до того ж з таким самим положенням трьох барабанів, було неможливо. Саме це дозволило Німеччині на деякий час взяти контроль над ситуацією в свої руки. Але німці надто переоцінили свій винахід, адже польське «шифрувальне бюро» все ж таки розгадало алгоритм шифрування та навіть створило декілька копій «Енігми». Німеччина намагалася врятувати ситуацію і збільшила число барабанів до чотирьох, що значно ускладнювало процес дешифрування, але це не сильно допомогло їй в майбутньому [4].

Зараз в XXI столітті під час російсько-української війни військові більше не використовують телеграфи чи навіть радіо, на заміну цьому прийшли IoT (Internet of Things) – технології, які використовуються для моніторингу поточних ситуацій, навчальних програм для військових, логістичній підтримці військ тощо [5].

Прикладом IoT-технологій є додаток Signal, яким користується маса військових для передачі інформації своїм побратимам чи навіть членам сім'ї. Плюсом такого додатку є відсутність прослуховування третіми особами, можливість передачі інформації без підключення до інтернету та безкоштовність [6]. Додатковими функціями є чати для однієї особи, повідомлення, що видаляються через пару секунд після прочитання, та перевірка контактів користувача, щоб співрозмовник знав, чи не спілкується з шахраєм/людиною, що видає себе за іншого [7].

Отже, можемо зробити висновок. Людина завжди була соціальною істотою, саме тому комунікація займає важливе місце в нашому житті. Особливо актуальною і важливою постає комунікація в періоди війн, які відбуваються на планеті майже кожного дня. Адже всім давно відомо, що керує ситуацією та сторона, яка володіє інформацією. Саме тому вдосконалення методів передавання повідомлень, наказів тощо є важливим етапом, який веде до перемоги.

Перелік використаних джерел:

1. Гусаченко І. «ЕНІГМА». *Дзеркало тижня*. URL: <https://zn.ua/ukr/SOCIUM/enigma.html>
2. Зернецька О.В. Глобальна комунікація: монографія /Ольга Василівна Зернецька. Київ: Наукова думка. 2017. 350 с. 24 бер. с. 12-16. URL: <https://elibrary.ivinas.gov.ua/4681/1/Z%20istorii%20hlobalnoi%20komunikatsii.pdf>
3. Інтернет речей: цивільне і військове застосування. *Defense Express*. URL: <https://old.defence-ua.com/index.php/statti/4250-internet-rechey-tsyvilne-i-viyskove-zastosuvannya>
4. Німецька "Енігма": легендарна машина, яка змінила хід Другої світової. *24 Канал*. URL: https://24tv.ua/nimetska_enigma_legendarna_mashina_yaka_zminila_hid_drugoyi_svitovoyi_n1273305
5. Цей день в історії : 12 вересня 1940 : Відкриття печери Ласко. *Цей день в історії*. URL: <https://www.jnsn.com.ua/h/0912N/>
6. Telegram, Viber чи Signal – який месенджер найбезпечніший? Розбираємо плюси та мінуси. *Informator.ua*. URL: <https://informator.ua/uk/telegram-viber-chi-signal-yakiy-mesendzher-naybezpechnishiy>
7. Signal: особливості месенджера, який нахваляють Ілон Маск та Джек Дорсі. *ІТС.ua*. URL: <https://itc.ua/articles/signal-osobennosti-messendzhera/>

ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ І СОЦІАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ

ЗАБЛОЦЬКА І. О.

*здобувачка 4 курсу
факультету геодезії, землепорядкування та агроінженерії,
ОПП «Геодезія та землеустрій», 193 Геодезія та землепорядкування
Одеський державний аграрний університет
м.Одеса, Україна*

ФЕДОРОВА І. В.

*старший викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук,
Одеський державний аграрний університет
м.Одеса, Україна*

У контексті сучасної освітньої та соціальної сфери України, проблемне навчання в Одеському державному аграрному університеті відіграє ключову роль у підготовці молоді до вирішення складних викликів суспільства, а також у розвитку їхніх навичок самостійності та критичного мислення.

Традиційне навчання ставить здобувачів вищої освіти у ролі пасивних слухачів, які лише запам'ятовують і відтворюють інформацію, не розвиваючи їх критичне мислення та творчі здібності. Цей підхід обмежує їхню активність та самостійність у навчанні, що не сприяє підготовці до наукової роботи, де важливо вміти аналізувати, досліджувати та розв'язувати проблеми самостійно.

Концепцію проблемного навчання представив Дж. Брунер, він підкреслив значення інтуїтивного мислення у процесі набуття знань, але критикується за відсутність науково обґрунтованих рекомендацій щодо організації навчального процесу. Інші підходи до проблемного навчання визначають його як дослідницький метод або називають «педагогічною модою». Нас цікавить ідея, що проблемне навчання включає в себе різні методи, в тому числі і дослідницький, але не може бути ідентифіковане як окремий метод. Перехід до проблемного навчання у вищих навчальних закладах може бути складним через необхідність адаптації методів до традиційних форм навчання. Тому цілком логічним є частковий перехід до проблемного навчання, комбінуючи його з традиційними методами [1].

Проблемне навчання в сучасному освітньому та соціальному просторі України відображає перехід від традиційної моделі навчання, спрямованої на пасивне засвоєння матеріалу, до більш інтерактивного підходу. Замість того, щоб здобувачі спеціальності 193 Геодезія та землеустрій лише отримували інформацію від викладача [2], вони активно займаються вирішенням реальних проблем, що спільно визначаються викладачем та здобувачами вищої освіти. Це може бути розв'язання конкретних завдань або дослідження питань, які мають суттєве значення у ході здобуття фаху.

Україна, як і багато інших країн, стикається зі складними викликами у сфері освіти та соціального розвитку. Проблемне навчання може стати ефективним інструментом для вирішення цих викликів [3], оскільки воно сприяє розвитку ключових навичок, таких як критичне мислення, співпраця, творчість та самостійність. Здобувачі, які беруть участь у проблемному навчанні, набувають не лише знань з конкретних освітніх компонентів, а й набувають навичок аналізувати ситуації, робити висновки та приймати обґрунтовані рішення.

Крім того, проблемне навчання сприяє активній участі здобувачів вищої освіти спеціальності 193 Геодезія та землеустрій у навчальному процесі, що підвищує їхню

мотивацію та зацікавленість у навчанні. Воно також розвиває соціальні навички, такі як комунікація, співпраця та емпатія, які є важливими для успішної адаптації у сучасному суспільстві.

Отже, проблемне навчання відкриває нові можливості для покращення якості освіти та соціального розвитку в Україні, сприяючи формуванню компетентних, креативних та активних громадян.

Зважаючи на конкретні виклики, з якими стикається сучасне українське суспільство, можна навести кілька прикладів проблемного навчання:

Екологічна освіта: здобувачі вищої освіти спеціальності 193 Геодезія та землеустрій досліджують проблеми забруднення довкілля у місті Одеса. Наприклад, впливи викидів від транспорту на якість повітря, вивчають проблему забруднення водойм. Таким чином пропонуються конкретні заходи для поліпшення ситуації, здобувачі виступають з ідеями на громадських слуханнях та наукових конференціях.

Соціальна інклюзія: здобувачі відвідують лекції стейкхолдерів та знайомляться з результатами досліджень про те, які перешкоди перешкоджають доступу до освіти для людей з інвалідністю або внутрішньо-переміщених особам. Після цього вони можуть розробити програму для покращення доступності освіти та просування інклюзивної вищої освіти на факультеті або у спільноті.

Інформаційна грамотність: на заняттях з «Соціології» досліджують проблему поширення фейків та маніпуляційної інформації в соціальних мережах. Після цього вони можуть створити освітню кампанію або веб-сайт, який надає інформацію про методи розпізнавання фейкових новин та підвищує інформаційну грамотність серед своїх однолітків.

Ці приклади показують, як проблемне навчання може бути застосоване для вирішення конкретних проблем українського суспільства, а також як воно може сприяти активній громадянській участі та розвитку ключових навичок серед студентської молоді.

Отже, ключова відмінність проблемного навчання від традиційного полягає у тому, що студенти не отримують знання і готові рішення, а здобувають їх самостійно шляхом розв'язання проблемних ситуацій. Під час такого навчання активізується роль здобувача вищої освіти як суб'єкта навчального процесу, а викладача – як організатора самостійної пізнавальної діяльності. Цей підхід стимулює мотивацію до самостійної роботи, розвиває навички дослідницької роботи та готовність студентів до науково-дослідницької діяльності. М. Левін, досліджуючи проблемне навчання, вбачає його структуру аналогічною науково-дослідницькій діяльності, що сприяє формуванню навичок дослідницької роботи та готовності студентів до наукових досліджень. Таким чином, проблемне навчання має великий потенціал у формуванні готовності здобувачів вищої освіти до науково-дослідницької діяльності [4].

Перелік використаних джерел:

1. Кравець В. Історія класичної та зарубіжної педагогіки та підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. 3-є вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2007. С.119.
2. Проблемне навчання // Словник педагогічних термінів / укл. Савенкова Л.О., Артюшина М.В., Романова Г.М. Київ: КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2008. С. 15.
3. Степанов О. М., Фіцула М. Г. Основи психології і педагогіки: навч. посібник для студентів вищих закладів освіти. Київ : Академвидав, 2003. 502 с.
4. Шадських Ю. Г. Психологія і педагогіка: навч. посібник для студентів вищих закладів освіти. Львів : Магнолія плюс, 2006. 318 с.

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ НОВОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ

КРАКОВЕЦЬКИЙ Ж. П.

*здобувач вищої освіти I курсу, освітнього рівня Магістр,
факультет геодезії, землеустрою та агроінженерії
спеціальності 193 “Геодезія та землеустрій”
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

ЧЕБАН О. М.

*кандидат філософських наук, доцент,
завідувач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

В останні десятиліття світ переживає радикальні соціокультурні зміни. Неминуче втягнута в них і сучасна людина стає не лише очевидцем різноманітних і масштабних подій, але їх реальним учасником. Час ставить перед сучасною людиною ряд питань, що вимагають негайної відповіді: що становить собою суспільство, в якому вона живе, як зрозуміти те, що навколо неї відбувається: куди він рухається? Пошук відповідей – завдання досить складне, адже мова йде про динамічну та швидкоплинну сучасність, що уникає будь-яких визначень.

Так чи інакше, у своєму прагненні усвідомити, що відбувається у сучасному світі, людина неминуче зустрічається з таким поняттям як глобалізація (6. с.75).

Важко знайти тему, що буде більш актуальною на сьогоднішній день. Своєю появою, що припала на останню четверть ХХ ст. глобалізація викликала гострі дискусії в різноманітних сферах суспільного життя. Предметом полеміки слугує майже все – саме поняття «глобалізація», час її появи, співвідношення з іншими процесами суспільного життя, вплив на розвиток планетарного життя загалом. Про глобалізацію говорять і пишуть дуже багато. Проте плюралізм думок, підходів і оцінок не дає нам чіткості і її розумінні із-за неможливості визначити комплекс процесів, що її характеризують. Зрозуміти сутність глобалізації неможливо без звернення (аналізу) до її історії, до передумов, що підготували її появу.

В дослідження цього питання можна виділити два підходи. Прихильники першого підходу розуміють глобалізацію як безперервний процес міжкультурної взаємодії, що послідовно змінює свої історичної форми: архаїчна (що включає доіндустріальну епоху); прототипну (ХVI-ХVIII ст.), модерну (період після ХVIII ст.) і постколоніальну (середина ХХ ст.).

У цьому контексті глобалізація пояснюється не як суттєва риса сучасних процесів, а як деякий тривіальний факт переміщення людей і результатів їх діяльності на планеті. Результатом цього підходу стало твердження, що глобалізація є лише процесом історичної інтеграції, різноманітних людських товариств.

З точки зору другого підходу стало твердження, що глобалізацію розуміють перш за все, як властиве сучасному світові явище, що якісно відрізняється своїми процесами від попередніх історичних епох: осьового часу – першої хвилі планетарної інтеграції, в якій відбувається взаємодія великих культур давнього світу: Китаю, Індії, Греції, Персії, Палестини (період між VIII-Іст. до н.е.); епоха модернізації (Новий час) – другої війни, коли головною динамічною силою світової історії стає західна цивілізація, що власне і

підготувала світову систему до того, що сьогодні ми називаємо глобалізацією. Остання стала третьою хвилею планетарної єдності людства, історично новим рівнем цього розвитку.

Прихильники даного підходу вважають, що правильне розуміння сучасної для нас епохи, визначення її сутнісної характеристики повинно йти шляхом виявлення суттєвих рис, а не пошуку спадковості або подібності з попередніми етапами, адже кожний період часу має певні особливості.

Сьогодні другий підхід видається більш доцільним у вирішенні вказаних завдань. Саме цей підхід дає можливість поставити питання про що відмінність глобалізації від попередньої епохи, тобто модернізації? Необхідно визначити, що модернізація (як і глобалізація) – явище, властиве виключно західній цивілізації адже її поява була підготовлена певними чинниками, що пов'язані головним чином з прогресивним розвитком західноєвропейської цивілізації.

Європейська цивілізація, що здійснила гігантський крок у сучасність, встановила тим самим, певну дистанцію між собою і іншим світом, що знайшло своє відображення в горизонтах їх специфічного існування, відображеного в опозиціях політичного, економічного і культурного характеру, відповідно, «перший світ – третій світ», «розвинені країни – країни, що розвиваються», «центр – периферія».

Проект модернізації, що є безпрецедентним явищем, в історії неєвропейського ареалу, для самої європейської цивілізації є не більш чим формою прояву політики експансії. Його історично ранньою формою був проект колонізації, поштовхом для якого стала ера Великих географічних відкриттів.

Насправді колонізація носила не тільки територіальний характер, але і духовний, що не давало можливості неєвропейцям «бути самим собою».

Здійснивши колонізацію народів на колонізаторів і колонізованих, європейська цивілізація визначила сценарій розвитку долі останніх: або капітулювати перед нею, а отже, зникнути, бути стертим з планети земля, або прийняти у своє цивілізаційне лоно її інноваційну модель і цінності, що були чужими згідно їх природи. Варвар міг стати людиною тільки лише через залучення до здобутків європейської цивілізації [1, с.37].

Таким чином, до модернізації східні цивілізації долучались болісно, з певними труднощами. Здебільшого, досвід цих цивілізацій полягав у впровадженні, нав'язуванні зовнішніх, ворожих йому ціннісних зразків і культурних моделей.

Глобалізація, ніби маркером, відзначає новий спосіб світобудови, який здійснюється не лише вогнем і мечем, а тільки волею і бажанням суб'єкта розвиватися. Якщо в епоху модернізації людину примусово залучали, то процес глобалізації відбувався зовсім інакше. Кожний має право прийняти рішення – бути учасником глобалізації чи ні, «бути самим собою» чи ні – стає принципом життя регіону, народу, людини. Модернізація для варварства була неминуchoю. Процес глобалізації був зовсім протилежним - вона дозволяє її не приймати і залишитись варваром упродовж значного періоду часу. Динаміка глобалізації дозволить варварові уникнути її, не порушуючи історично-інертний стан, що в контексті модернізації було б неможливим.

Звідси може зробити висновок, що кожний має можливість стверджувати в умовах глобалізації, відстоювати свою самобутність, оригінальність. Інша справа як розкрити весь свій творчий потенціал, вичерпавши всі можливості або закарбуватись у своїх відмінних рисах.

Американський соціолог Д. Белл, аналізуючи стан сучасного світу відзначає, що кожна історична епоха виробляє свій особливий спосіб життя людини або тип взаємодії. В доіндустріальній епосі (осьовий час) життя, згідно Д. Белла, - це взаємодія з природою, визначальним чинником розвитку було сільське господарство[7, с.178]

В індустріальній епоху (епоха модернізації) у технічному та раціональному суспільстві, де домінує машина, життя стає взаємодією із природою, що весь час змінюється. На відміну

від двох попередніх епох життя в постіндустріальному світі (епоха глобалізації), що базується на послугах і є взаємодією з людьми. Провідну роль в останньому випадку відіграє не фізична сила, енергія, а інформація. Історичними типами взаємодії можна вважати наступне: «людина-природа», «людина – машина», «людина – людина».

Інакше, коли людина забезпечувала своє існування обробітком землі, вона могла розраховувати на використання лише своєї фізичної сили. Пізніше вона повинна була відповідати вимогам машинного виробництва. З виникненням постіндустріального суспільства (суспільство послуг) предметом праці для більшості стала інформація.

Збільшення кількості інформації прямо пропорційна росту зайнятості в сфері послуг. Домінуючою групою в сфері зайнятості стають інформаційні працівники, чия професійна діяльність пов'язана з використанням, збереженням і обробкою інформації. Ця сфера є найбільш затребуваним видом діяльності у сучасному світі і передбачає не лише володіння навичками і умінням поводитись із технічними засобами, але і постійно поповнювати свій багаж знань. Суттєвою рисою постіндустріального світу стає людиноцентрованість його аксіосфери. Іншими словами, посилюється акцентна суб'єктивному благоустрою, якості життя окремої людини.

Оскільки основою взаємодії «людина-людина» вважається послуга, то автоматично на першому плані постає якість цієї взаємодії. Суспільство, що зорієнтоване на людину, стає суспільством, що піклується [7, с.180].

У глобалізованому світі знання, інформація перестали бути предметом володіння обраних. Висока концентрація символів навколо людини, книги, брошури, радіо, телебачення, відео, Інтернет, - робить інформацію доступною. Цей момент став показовим у корінній трансформації людського буття – суспільство стало «мережею інформації» [2, с.49-50].

Мережі пов'язують між собою людей, інститути і держави. Вони ущільнюють час і простір, відкривають кордони, дозволяють встановлювати контакти у будь-якому куточку земної кулі. Кордони не стають на заваді поширення інформаційних потоків. Форми просторово-часової організації соціальних зв'язків і відношень набувають нових рис.

Німецький соціолог У. Бек акцентує увагу на радикальних трансформаціях організації просторово-часового континуума, що було викликане глобалізацією, визначає сучасний нам світ як «глобус компактного часу» [5, с.55]. Згідно цього визначення, на одній часовій осі можуть розміщуватись події різні за значенням і ступенем важливості, що відбулися в різних куточках земної кулі. Сучасний світ децентрований, у ньому ми вже не спостерігаємо нерухомих зон – центру та периферії, а отже, відсутня чітко фіксована точка – центр, як таким, що визначає історичний розвиток. Сьогодні центром всесвітньої історії може стати будь-яка точка периферії, а на місце периферії може стати центр. Що стосується часу, то «місцевий час у багатьох регіонах ущільнюється в єдиний нормований і далі визнається як всесвітній час... земна куля не величезна і не безмежна... в ній немає далеких країн, вона ущільнилась і стала маленькою завдяки об'єднанню телекомунаційними мережами та ринками» [2, с.53].

Простір приватного і публічного життя набуває третього виміру. Змінює традиційну систему координат. Із формату площини життя стає більш сферичним, що дозволяє прокладати нові шляхи, швидко і легко налагоджувати комунікації між різними частинами земної кулі.

Динамічність сучасного світу кардинальним чином вплинула на характер приватного життя – осілий спосіб життя, що орієнтується на конкретне місце проживання перетворюється на кочовий. Життя сучасної людини- життя в подорожі: в автомобілі або літакові, з телефоном та в інформаційних мережах.

Сьогодні зв'язки між людьми можуть виходити за звичні мережі (кордони) своєї локації: райони, квартали, населені пункти(міста та мегаполіси). Соціальні мережі інтернет -

ресурсу інтернет- простору можуть стати саме тим місцем тісного спілкування між людьми, оминаючи час і простір. Жити в одному і тому ж населеному пункті не означає тепер жити спільно, а жити спільно зовсім не свідчить про те, що ви проживаєте в одному і тому ж місці.

У зв'язку з цим варто відзначити також і поняття «транснаціоналізації місця». Цей феномен не лише повсюдно говорить за себе у нових зв'язках між культурами, людьми, місцями, але і визначає наше повсякденне життя, що знаходить відображення у незнайомих продуктах із супермаркету, в міста – знаки та символи незнайомих для нас культур, створює новий формат людини – космополіта.

Спочатку головними діючими особами глобалізації були провідні західні держави із діючими урядами, а також такі міжнародні структури, як Міжнародний валютний фонд, Всесвітній банк і Всесвітня торгова організація. Метою їх діяльності була був розвиток вільного підприємництва. Оскільки активність в економіці перевищує все останнє, здебільшого глобалізацію ототожнюють із становленням світового господарства [1, с. 40].

На думку багатьох вчених, зокрема у У. Бека, ототожнення глобалізації із економічним фактором не є правомірним [5, с.55]. Такий складний, комплексний процес не може бути моноказуальним, економіка є двигуном, що визначає і стимулює розвиток, але не є остаточним фактором глобалізації. Інтенсифікація соціальних зв'язків, що відбувається в сучасному світі, дає чітке розуміння того, що глобалізація відбувається в різноманітних аспектах. Її оформлення відбувається через логіку розвитку. Іншими словами, вона є багатовимірним процесом. Глобалізуються всі сфери буття людини, без винятку.

У цьому зв'язку поруч з економічною глобалізацією можна говорити про політичну, культурну, економічну глобалізацію. Першочерговим прикладом може слугувати екологічний розріз глобалізації – проблеми, що пов'язані з оточуючим середовищем, охороною здоров'я (як глобальне потепління чи пандемія). Вони ставлять людство перед необхідністю усвідомити всезагальну небезпеку, яка виникає від взаємозв'язків, що виникають в процесі глобалізації і можуть стати причиною всіх катастроф.

Останнє дає можливість говорити про те, що в епоху модернізації (доглобального стану) ланцюгом, що об'єднує людство була «єдина логіка розвитку», а от глобальний світ характеризується «динамікою небезпеки» [5, с.56], що не визнає ні охоронних зон, ні територіальних кордонів. «Від бідності можна спробувати захистись кордонами, а від небезпеки атому – ніяк. Саме в цьому і проявляється своєрідна культурна і політична сила» [5, с.55].

В науковій літературі виникає поняття «суспільство ризику» [5, с.57], що відображає особливість сучасного стану історичного розвитку. Воно фіксує принципову нестійкість, розвиток глобального світу, який важко спрогнозувати, різноманітні прояви характеру його існування. Поширення глобалізації обумовлює складність та поширення технологічних систем, логічним наслідком яких є поява певних неконтрольованих сфер ризику. Саме ці сфери стають проблемними та неконтрольованими, зокрема, для окремих людей, соціальних груп та держав.

В такій ситуації актуальним є питання онтологічного буття людини. Жити в епоху «пізньої сучасності» означає жити у світі випадковостей і ризику – незмінних супутників системи, що прагне до встановлення панування над природою і рефлексивному створенні історії [5, с.57].

Глобалізація створює нову якість соціального буття, що є унікальною, та не підлягає загальним стандартам національно-державних утворень. Вона трансформує той тип суспільного устрою, в якому людство існувало і розвивалось упродовж багатьох століть. У теперішній час самодостатність і суверенність національних-державних форм практично зведена нанівець. Глобальні системи прагнуть об'єднання розрізнених фрагментів цілого і

здійснюють на них вплив, що приводить до суттєвих змін, що полягає в утворенні єдиного, взаємопов'язаного, взаємозалежного світу.

Помилковою є думка, що глобалізаційні процеси, що відбуваються у всьому світі, не піддаються критиці і не мають суперечностей. Сьогодні надає багато прикладів. Його джерела виявляються у темпоральній (часовій) багатовимірності сучасного світу.

Сучасна історія людства є прикладом розгорнутої у просторі всієї історії людства від первіснообщинного ладу (наприклад, австралійські аборигени) до постіндустріального суспільства (розвинуті країни Заходу і Сходу).

Відповідно, сучасне суспільство не гарантує того, що кожний окремий індивід, що в ньому проживає автоматично стає сучасним.

Використовуючи розрахунки американського соціолога Е. Тоффлера можна умовно отримати таке бачення сучасності: 70% населення земної кулі проживає в минулому (різному минулому), 25 % населення – у сучасному, теперішньому світі, 3% населення – у майбутньому, а інші – маргінали, що проживають позачасовими межами [4, с.29].

Стан, що характеризує сучасний світ можна умовно назвати не розпадом часових просторових меж, а їх нагромадженням. Це говорить про те, що у світі, який переживає глобалізацію, спостерігається взаємозалежність асиметричного спрямування. Причиною цієї асиметрії є розбіжність в можливостях учасників глобалізації, що в свою чергу, що в свою чергу відображає високий рівень конфліктності.

Економічні, соціальні і багато інших проблем, що безпосередньо впливають на глобалізацію викликали і зовсім протилежні погляди та сприяли поширенню антиглобалізму. Рух антиглобалістів має декілька різноманітних напрямів. Зокрема, один із них піддає критиці глобалізацію, та стверджує, що вона не має конструктивної альтернативи. Інший дотримується думки, що потрібно шукати альтернативні моделі глобалізації.

Для антиглобалістів характерним є не заперечення прогресу і глобалізації, а пошук інших форм глобалізації, що будуть виражати інтеграцію «низів», тобто вираження інтересів аутсайдерів, маргіналів. Проте, це лише проекти. Чи буде це модель реалізована чи ні – питання часу. Сьогодні з впевненістю можна стверджувати, що альтернатива глобалізації відсутня, але є альтернативи в межах самої глобалізації. Глобалізацію зупинити неможливо, але можливо, навіть потрібно, обрати свій шлях входження і реалізації себе в ній.

З впевненістю можна констатувати, що процес глобалізації є реакцією на кризу існуючої цивілізації, але при цьому сучасний етап глобалізації має стихійний характер, із закономірними тенденціями збільшення ризиків. Звичайно, не варто заперечувати позитивних аспектів глобалізації, реалізація яких потребує кооперації, спільних зусиль та дій. Глобалізація має велику кількість можливостей і саме від їх реалізації буде залежати збереження цілісності та єдності сучасного світу.

Перелік використаних джерел:

1. Ананьїн В. О., Горлинський В. В. Суспільство ризику: соціокультурний вимір безпеки. *Мультиверсум - Філософський альманах*. 2023. Випуск 2(178). Том 1. С.35-47. URL: <https://surl.li/tsngns>
2. Гурова І. В. Мережеве суспільство як новітній глобальний проєкт розвитку людства. Publishing House «Baltija Publishing, 2022, с. 43-64. URL: <https://surl.li/ldkbyb>
3. Кононов І. Ф. Ідеї Ульріха Бека в контексті сучасних методологічних пошуків у світовій соціології. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*, 2019 р Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». Випуск 42, С.21-31. URL: <https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/download/14852/13887/>
4. Лях В. Інформаційне суспільство і пошуки нової освітньої парадигми. *Філософія освіти* 1-2 (8)/2009. С.25-37.

5. Тарасова О. А. У. Бек і Е. Гідденс про суспільство ризику. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики* / Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2019. Вип. 83. С. 53-58.

6. Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. 274 с. URL: <https://surl.li/fdkhyj>

7. Щербина Н. Ф., Концепція інформаційного суспільства: витоки та сучасні виклики. *Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць*. Київ, 2019. Випуск 151 (№12) Ч.1. Історичні науки, 2019. С. 177-180. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/289222512.pdf>.

ТРАДИЦІЇ ТА РОЗВИТОК ЄВРОПЕЙСЬКОГО РЕНЕСАНСНОГО ГУМАНІЗМУ

КУДРИЧ Е. Б.

здобувач 3 курсу

*факультету геодезії, землевпорядкування та агроінженерії,
ОПП «Геодезія та землеустрій», 193 Геодезія та землевпорядкування
Одеський державний аграрний університет
м.Одеса, Україна*

ФЕДОРОВА І. В.

*старший викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук,
Одеський державний аграрний університет,
м. Одеса, Україна*

Значного впливу розвитку української культури XV – XVI століть принесли європейські культурні сентенції. Зокрема ми говоримо про світоглядну течію гуманізму історичного періоду Ренесансу та Відродження. Культурні події, що вплинули на інтелектуальну українську еліту пов'язують з гуманістичним ідейним рухом.

Гуманісти Італії спиралися у своїх наукових пошуках на філософію Платона. Зосередимося на визначному платоніку цього часу Марсіліо Фічіно (1433 – 1499). Науковці дійшли висновку, що у доробку Фічіно головною працею стала «Платонівська теорія про безсмертя душі». Де визначається, що середньовічні філософи помилялись, коли говорили про те, що задача філософії обслуговувати теологію і не більше. Там же він ставить перед індивідом завдання вдосконалюватися. Марсіліо Фічіно наполягав на тому, що законодавці та правителі мають вивчати науки та філософію для того, щоб керуватися ними в житті. Таким чином, гуманісти не бачили в філософії рис служіння богослов'ю. Скоріше витлумачували філософію як формуючий чинник світської культури.

Письменники, публіцисти і художники епохи Відродження були твердо переконані у тому, що людський дух невичерпний, тому були непохитні у своїй позиції щодо індивіда – він має володіти усіма теоретичними і практичними знаннями. Можемо стверджувати, що в часи гуманістів сформувалося бачення про ключову роль людини в природі. Тому гуманісти пристрасно дискутують, що людина і є майже Бог. Піко дела Мірандолла (1463 – 1493) – філософ з Італії відобразив цей ренесансний антропоцентризм у своїх працях. Читаючи його трактат «Про гідність людини» ми впізнаємо Бога, який повчає Адама говорячи, що не буде вказувати йому місце чи власний образ, чи визначати йому особливий обов'язок. Завдання Адама – самостійно сформувати власні потреби і бажання, які мають бути визначені волею та рішеннями Адама. А Бог схвалить ці потреби і бажання. Але іншим живим істотам Бог визначив їхнє місце і роль [1].

Отже, за П. Мірандоллою, свобода волі людини визначена Богом. Далі людина повинна керуватися власною силою волі, розвивати себе, обирати напрямок розвитку, а звідси і формування власної особистості у суспільстві і в світі. Так людина розвивається й управляє долею. Таким чином людина творить саму себе. Ця можливість є лише у людини, бо вона має інтелект, на відміну від тварин. Тому людина, усвідомивши себе відповідальною за власне життя, починає управляти своєю долею, стає хазяїном природи.

Уперше в історії культури було осмислено людське життя як цінність саму по собі, як повноцінне й гідне існування. На зміну середньовічному уявленню про нікчемність людини прийшли образи мислячої та діяльної істоти, наділеної гідністю й творчим потенціалом. Така концепція не могла виникнути ні в античності з її вірою в незмінність природного

порядку, ні в середньовіччі, де людина була повністю підпорядкована Божій волі. Нове бачення людини як істоти, здатної творити, спиралося на ідею, що саме вона, серед усіх живих істот, може доповнити світ «другою природою» – новою реальністю, створеною завдяки її праці, розуму й таланту.

Один із найяскравіших представників гуманістичної думки Леон Батіста Альберті (1404–1472) стверджував: людині притаманні пошуки самої себе, вона не лише має претензії до інших людей, а й до самої себе, і це в її природі. Тому Альберті терзався суперечностями людської природи: з одного боку – це людина щаслива як бог, але вона смертна. З іншого боку, людина створена щоб пізнавати, захоплюватися красою й багатством небес, здатний діяти розумно й доброчесно; з іншого – вона постійно протистоїть суспільству і собі, чим завдає собі шкоди, бо руйнує себе. Звідси трагізм думок і сумніви в тому чи є якась тварина лютіша за вінець творіння господнього – людину [2].

Л. Альберті руйнував важливий для гуманістів образ людини. Він передбачив, що якщо людину не обмежувати чіткими моральними цінностями, правилами і законами, то вона буде деградувати. При цьому буде спотворювати цінності суспільства (як Маск). Культивування панування людини над природою завдяки інтелекту може поставити на хиткий щабель долю світу.

Леонардо да Вінчі (1452–1519) у своїх працях змальовував апокаліптичну картину, в якій смерть охоплює землю. Суха й безплідна поверхня світу, що перетворюється на попіл, символізує завершення існування природи. Причину цього він убачав у безконтрольному людському розумі — позбавленому моральних орієнтирів та ціннісного спрямування.

У трактаті «Государ» (1513) Ніколо Макіавеллі (1469–1527) обґрунтував риси, якими має володіти правитель, щоб діяти раціонально й упевнено, покладаючись виключно на власну волю та рішення. Такий індивід повинен керуватися внутрішнім переконанням, що не підлягає жодним зовнішнім авторитетам, окрім його власного усвідомленого вибору. Згодом цей підхід до застосування влади задля досягнення мети почали називати «макіавеллізмом» і ототожнювати з політичним цинізмом. Втім, це спрощене й однобоке тлумачення основної ідеї автора. Глибинна думка Макіавеллі полягає в усвідомленні особистої відповідальності за вибір і дії, що випереджає усвідомлення моральної кризи, яку згодом спричинило формування капіталістичного суспільства, схильного ігнорувати вищі моральні цінності.

П. дела Мірандолла також висловлював схожі ідеї. Він стверджував наступне. Людина має безмежну свободу, творить своє буття і образ. Вона здатна дорівнятися до Бога. Відповідно й зворотнє. Вона ж має владу впасти, скотитися стати нерозумною твариною. Але П. дела Мірандолла стверджував, що людина здатна за допомогою розуму і діалектики, моралі і цінностей не порушувати гармонію Всесвіту, розвивати свій розум і досягти рівня творця [3].

Безумовно можемо стверджувати: ренесансний гуманізм дотримувався лінії вдосконалення людини. Усе більше утверджувалася думка, що людина здатна змінювати власну природу й самостійно формувати себе як особистість. А отже, підвищувати свій культурний рівень, розвиватися духовно й інтелектуально. Однак такий погляд на суть культури та роль людини у світі не був єдиним або загальновизнаним. Існували й альтернативні, часом навіть протилежні підходи. Попри це, ренесансному світовідчуттю були притаманні життєствердження, довіра до сили людського розуму й прагнення утвердити неповторність особистості та її здатність творити добро.

Перелік використаних джерел:

1. Гуманізм // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / О. В. Петришин (відп. ред.) та ін. 2017. Т. 3 : Загальна теорія права. С. 77. URL: <https://url-shortener.me/3PXI>
2. Назаров Н: Від перекладача. «І мріяти про рай, як Піко Мірандоля». Всесвіт. 2013. № 11–12. С. 39–43.

3. Піко делла Мірандола, Джованні. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін ; Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України. Київ : Абрис, 2002. С. 480.
4. Промова про гідність людини. [пер. з лат. Назарія Назарова]. Всесвіт. 2013. № 11–12. С. 44–64.

ІНТЕГРАЦІЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В СИСТЕМУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

НЕБОГА Т. В.

*кандидат економічних наук, старший дослідник,
доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

ЧЕБАН О. М.

*кандидат філософських наук, доцент,
завідувач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Питання цілей сталого розвитку є найбільш актуальним у наш час. Сучасна освіта має бути орієнтована на цілі сталого розвитку. У статті проаналізовано місце та значення цілей сталого розвитку в освітньому процесі. Зроблено огляд та висвітлення проблем сталого розвитку в науковому доробку вітчизняних та зарубіжних вчених, програми та документи, що прийняті на міжнародному рівні.

Згідно концепції сталого розвитку, яка в останні роки стала предметом обговорення широкого загалу серед науковців і практиків сучасного соціо-економіко-екологічного стану на локальному, регіональному і глобальному рівні, однієї із найважливіших завдань є формування нових ціннісних орієнтацій. З 2015 року ООН вважає найважливішими питаннями свого порядку денного сімнадцять цілей сталого розвитку, загальні ідеї сталого розвитку мають бути запроваджені також і в сферу освіти.

Нині формуються нові парадигми освіти, що безпосередньо пов'язані із залученням та впровадженням основних цілей сталого розвитку в освітньому процесі. Освіта є найважливішим процесом який сприяє реалізації цілей сталого розвитку та є одним із головних інструментів соціалізації.

Представники міжнародної спільноти вважають, що через освіту можна сформувати освітні навички та стиль життя для сталого майбутнього. Сфера освіти – це процес навчання, який допомагає приймати довгострокові правильні рішення щодо ідей сталого розвитку в економічній, екологічній та соціальній сферах. У своїй доповіді про майбутнє освіти Генеральний директор ЮНЕСКО Одрі Азуле наголошує на різноманітних і плідних підходах навчання щодо орієнтованого на майбутнє, заснованого на правах людини, що використовуються в усьому світі [4, с.87].

Аналізуючи дефініцію сталого розвитку Міжнародна комісія з навколишнього середовища і розвитку (МКНСР) відома також як Комісія Брутланда наголосила, що сталий розвиток – це такий розвиток, що спрямовує використання природних ресурсів, інвестицій, науково-технічних досягнень для гармонійного розвитку та забезпечення сучасних і майбутніх потреб і прагнень людини. Реалізація цілей сталого розвитку забезпечить якість життя людей на високому рівні, а суспільство мінімізує негативний вплив на довкілля, зберігаючи природну основу. Людство при реалізації цілей сталого розвитку шукає шляхи задоволення своїх потреб без шкоди для майбутніх поколінь [4, с. 101].

Концепція сталого розвитку розглядається як передумова довгострокового розвитку людства, що трактується як рух вільного обміну економічними, екологічними, соціальними знаннями та інформацією.

Вразливість нашої планети через прискорення зміни клімату стає все більш очевидною. Наприклад, метою боротьби зі зміною клімату є проблеми глобального потепління клімату, фактори, що на них впливають, а також визначення їх причин і наслідків. Щоб запобігти глобальній зміні клімату кожна з країн світу має зробити свій внесок. Відповідальність має бути сформована у громадян кожної країни, тільки за такої умови цілі сталого розвитку будуть реалізовані.

Саме тому екологічна проблематика на сьогодні видається однією із найважливіших і є досить актуальною. До неї звертаються представники різноманітних наук та різних сфер знання. Підтвердилося висловлювання В.І. Вернадського про те, що наші знання будуть розвиватися не лише по наукам, а згідно проблем [6, с.337]. Така інтеграція знань є важливою саме тому, що в майбутньому необхідно навчитися керувати не природою, що людина старанно робила упродовж багатьох тисячоліть. А суспільством, яке живе в природі і залежить від неї. Немає сумніву, що знання в галузі класичної, або як іноді говорять «геккелівської» екології необхідні як основа, фундамент, наукове обґрунтування всіх наших дій. Не менш важливим є і те, що всі люди просто не можуть знати закони екології, не можуть розбиратися у питаннях екологічної експертизи. Саме тому екологічна освіта і екологічне виховання повинно мати комплексний інтегративний характер і враховувати різний рівень підготовки і освіти тих, хто безпосередньо має справу із навколишнім природним середовищем. На жаль, всі ми – незалежно від нашого віку і соціального стану, політичних поглядів і релігійних переконань не лише пов'язані із природою, але в значній мірі залежимо від неї.

У зв'язку із цим необхідно прагнути, щоб загальні знання про природне середовище, найбільш важливі закономірності розвитку природних процесів були відомі якомога більшому загалу людей. Тому те, що сьогодні робить наука повинно отримати не просто відображення, а має бути закріплене шляхом розвитку освіти, зокрема екологічної. Досить низький рівень екологічної свідомості і екологічної культури свідчить про недостатню інформованість та усвідомленість екологічних проблем, які набули статус глобальних.

Відомо, що майже 7 мільярдів населення нашої планети лише 5% усвідомлюють складність екологічного стану. В системі сучасних освітніх компонентів все більше популярності набуває формування екологічної свідомості здобувачів освіти, що відображає основні напрямки взаємодії суспільства і природи.

Щоб підвищити глобальну відповідальність кожного жителя планети, необхідно здобувати освіту та вчитися протягом усього життя. Досягнення цифрових комунікацій, штучного інтелекту та біотехнологій мають великий потенціал, але також створюють етичні та управлінські проблеми [1, с. 209].

Освіта та навчання є найважливішими відновлюваними ресурсами людства для реагування на виклики та альтернативні винаходи. У цьому контексті варто підкреслити, що освіта не лише реагує на мінливий світ, але й має силу змінити курс усього світу. Важливо орієнтувати зміст освіти в контексті ідей сталого розвитку з метою формування у здобувачів знань і навичок у напрямку сталого розвитку. З цієї точки зору, необхідно навчати здобувачів сталого способу життя, ідей миру та толерантності, а також цінувати культурне різноманіття. Тому інформація, пов'язана зі сталим розвитком, яка входить до змісту освітніх компонентів має бути науково обґрунтованою.

Це означає, що здобувачі освіти повинні перш за все розуміти довкілля, вирішувати прості та складні проблеми, бідність, голод, проблеми зі здоров'ям, гендерну нерівність, які загрожують майбутньому. Це безсумнівно створить можливість долучатися до осмислення проблем і привносити нові ідеї. Саме тому здобувачі освіти беруть участь у реалізації наукових програм, спрямованих на вивчення та прогнозування розвитку економічних, соціальних та екологічних процесів, що відбуваються на планеті.

Освіта для сталого розвитку передбачає нову освітню систему, освітній зміст і результати навчання, педагогічні методи та навчальне середовище на основі єдиного та принципового підходу.

Перелік використаних джерел:

1. Вергун А.М. Концепція сталого розвитку в умовах глобалізації. *Вісник київського національного університету технологій та дизайну*. 2014. № 2. С. 207-218. URL: <https://er.knuid.edu.ua/handle/123456789/961>
2. Порудєєва Т.В. Стратегічні цілі забезпечення сталого розвитку регіону. Економіка та суспільство. *Економічна теорія та історія економічної думки*. 2019. №19 С.785-790. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-119>
3. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 № 22/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#>
4. Програма дій «Порядок денний на XXI століття»: Ухвалена конференцією ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (Саміт «Планета Земля», 1992 р.). Київ: Інтелсфера, 2000. 360 с.
5. Свистун Л. А., Рожко А. А. Стратегічні засади забезпечення сталого розвитку економіки України. Журнал «Молодий вчений», економічні науки №12 (39) грудень, 2016 р. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/12/206.pdf>
6. Страпчук С. І. Концептуальні підходи до визначення поняття «сталий розвиток». *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва*. Серія „Економічні науки”. № 2. 2020, С.335-339. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/1008>
7. Цілі сталого розвитку. Документ ООН. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>

**ВНЕСОК НАУКОВЦІВ ОДАУ У РОЗВИТОК
211 СПЕЦІАЛЬНОСТІ ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА**

ПЕТРУНЬКО К. С.

*здобувачка 1 курсу
факультету ветеринарної медицини,
спеціальності 211 «Ветеринарна медицина»,
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

ФЕДОРОВА І. В.

*старший викладач
кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Історія кожного університету містить у собі безліч видатних постатей, котрі так чи інакше робили свої внески у розвиток різних галузей. Ось й історія ОДАУ має таких.

Ветеринарна медицина є важливим аспектом сільського господарства, що забезпечує здоров'я тварин, запобігає зоонозним захворюванням та є чинником розвитку аграрного сектору.

Звісно ж, розвиток ветеринарної медицини неможливий без постійних досліджень, які сприяють покращенню методів лікування та допомагають краще розуміти фізіологію та анатомію безлічі видів тварин. Дослідження зроблені науковцями ОДАУ зробили внесок у наукову спільноту, сприяючи покращенню здоров'я тварин та людей.

Напевно, найвідомішим науковцем ОДАУ є професор Жеденов В. М.

Жеденов Володимир Миколайович – фізіолог тварин, доктор біологічних наук та професор. Отримав освіту в Новочеркаському ветеринарному інституті, з 1944-го року став деканом факультету ветеринарної медицини Одеського сільськогосподарського інституту, а в 1947-1956-их роках був головою Наукового товариства біологів Одеси. У 1956-му році став заступником голови Одеського відділу Товариства анатомів, гістологів та ембріологів. Поглиблено вивчав анатомію внутрішніх органів у різних порід домашніх тварин, започаткував новий науковий напрям – зоотехнічну анатомію.

Серед наукових досягнень можна виділити працю, автором якої був професор Жеденов, на тему «Кінцеві перетворення області венозного синуса серця вищих тварин у його розвитку», видану у 1940-му році. Також був співавтором праць за темами: «Анатомія кролика» (1957 р.), «Загальна анатомія домашніх тварин» (1958 р.), «Порівняльна анатомія приматів» (1962 р.) та «Анатомія домашніх тварин. Ч.2. Спланхнологія» (1965 р.). Усі ці роботи зробили величезний внесок у розвиток ветеринарної медицини, дали змогу краще розуміти анатомію різних видів тварин та топографію їхніх органів [1].

Відзначилась досягненнями професорка та Заслужений діяч науки і техніки України – Агапова Євгенія Михайлівна.

Зоотехнік, фахівець у галузі селекції свиней, з 1990-го року доктор сільськогосподарських наук, а з 1991-го року професор. Як і професор Жеденов, викладала в Одеському сільськогосподарському інституті з 1966, працювала на різних посадах. Євгенія Михайлівна відзначилась створенням бази свинарства в Одеській області, а саме – трьома заводами та декількома фермами. Розробила комплекс програм з оцінки генетичної структури стада свиней.

До основних наукових праць, автором яким вона була, відносять «Моделі імуногенетичних структур стад свиней різного типу відтворення» (1990 р.), «Показники крові свиней різних генотипів і їх зв'язок із швидкістю росту» (1996 р.) та «Наукове забезпечення розвитку свинарства в Одеській області» (1996 р.) [2].

Отже, Агапова Є.М. зробила вагомий внесок у розвиток свинарства та селекції свиней в Одеській області та в Україні.

Наступна видатна постать – Волянський Богдан Єлисейович, котрий був зоологом та присвятив своє життя вивченню фауни Одеської області та Криму. Навчався в Одеському сільськогосподарському університеті. Радянською владою у 1920 році був мобілізований для участі у продрозкладці до м. Балта, де займався описом місцевої фауни. Вступив на факультет Інституту народної освіти (Одеський національний університет імені І. І. Мечникова), після чого став аспірантом Одеської філії Науково-дослідного зоолого-біологічного інституту. Отримавши звання доцента, працював завідувачем зоологічного музею ОНУ ім. І. І. Мечникова. Крім того, що Богдан Єлисейович був зоологом, він ще був педагогом та викладав природознавство та географію, доцентом Одеського сільськогосподарського інституту у 30-х роках ХХ століття. Цікавим фактом наукової діяльності Богдана Єлисейовича є його участь у спеціальній експедиції Академії наук УРСР під керівництвом академіка Д.К. Третякова. спеціальній експедиції Академії наук УРСР під керівництвом академіка Д.К. Третякова. Як науковець-зоолог брав участь у обробці останків копалин тварин, які були знайдені у катакомбах і печерах Одеси. Наразі ці останки є частиною експозиції зоологічного музею ОНУ ім. І. І. Мечникова.

До найвідоміших праць Волянського Б.Є. належать «Матеріали до пізнання фауни наземних хребтовців Одещини. 1. Замітки під час подорожі до м. Балти та в Балтській окрузі» (1924 р.), «Фавна птахів міста Одеси» (1927 р.), «Земноводні та плазуни околиць міста Одеси» (1928 р.) та «Замітки про звірів Керченського півострова» (1929 р.). Хоча Волянський Б. Є. і не зробив вагомих внесків саме у ветеринарну медицину, але він зробив величезний вклад у вивчення та поглиблене розуміння фауни Одеської області[3].

Вагомий внесок у розвиток ветеринарної медицини зробив Карунський Олексій Йосипович – вчений зоотехнік та ветеринарний лікар, доктор сільськогосподарських наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України. Отримав вищу освіту в Українській сільськогосподарській академії та Київській сільськогосподарській академії, декан зооінженерного факультету протягом 1999-2001 років, декан факультету ветеринарної медицини 2001 – 2002 років. Викладав у ОДАУ навчальні дисципліни: «Годівля с.-г. тварин та технологія кормів», «Годівля високопродуктивних тварин», «Ефективна годівля с.-г. тварин і хутрових звірів», «Технохімічний контроль кормів і кормових добавок». Карунський О. Й. є автором та співавтором понад 200 науковометодичних праць, з яких 140 – наукові та науково-публіцистичні статті, 60 – методичні вказівки і рекомендації, 3 – навчальні посібники.

Основними публікаціями є: «Використання повнораціонних комбікормів у годівлі свиноматок при інтенсивній технології виробництва свинини» (2016 р.), «Ефективність використання ферменту «Лізоцим» в раціонах свиней» (2016 р.), «Продуктивність м'ясо-яєчних курей при використанні в комбікормах добавки Вітакорм-Біо» (2016 р.), «Використання сухої пивної дробини у годівлі курчатбройлерів» (2017 р.) та безліч інших. Олексій Йосипович зробив внесок у поглиблене вивчення свинарства та птахівництва, годівлі та ефективності різноманітних ферментів у раціонах свиней та птахів) [4].

Отже, підводячи підсумки, можна сказати, що кожен із цих людей присвятив своє життя вивченню та вдосконаленню науки. Поглиблювали знання у анатомії, топографії, видових особливостях різних видів тварин та у інших галузях ветеринарної медицини. Всі вони докладали великих зусиль заради однієї спільної мети – розвитку ветеринарної науки в Україні.

Перелік використаних джерел:

1. Агапова Є. М., Карножицький В. В. // Енциклопедія Сучасної України / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, URL: <https://esu.com.ua/article-42507>
2. Волянський Б. Є. Вони залишили слід в історії Одеси. *Зібрання біографічних нарисів та статей*. URL: <https://odessa-memory.info/ru/index.php?id=647>
3. Жеденов В. М., Станішевський Є. Ф., Вергунов В. А. // Енциклопедія Сучасної України / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. URL: <https://esu.com.ua/article-18969>
4. Одеський державний аграрний університет. Історичне презентаційне видання. Київ: ТОВ «Логос Київ», 2018. С. 72 - 99.

КІРОВОГРАДЩИНА МОВОЮ СОЦІОЛОГІЇ

ПИВОВАР Є. І.

*здобувачка 3 курсу,
факультету ветеринарної медицини,
спеціальності 211 Ветеринарна медицина
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

ФЕДОРОВА І. В.

*старший викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Кіровоградщина – це один з найбільш мальовничих країв центральної України, що має цікаву історичну довідку. Офіційно область сформована у 1939 році, проте її зачатки датуються ще третім століттям нашої ери. Обласний центр Кіровоградської області розташований у місті Кропивницький. До того ж, місто досить часто перейменовували: Єлисаветград, Зінов'ївськ, Кірово, Кіровоград, Кропивницький – це все назви одного міста в різні часи свого існування. Склад населення також достатньо строкатий: українців найбільше, окрім них область населяють молдавани, білоруси, болгары, євреї, поляки та інші. Крім того, звісно, населення різниться і за віковими показниками. Враховуючи зазначене, соціологічний статус краю різноманітний, власне це підтверджують дані, отримані під час соціологічних досліджень.

Дослідження соціально-економічного стану Кіровоградщини показало, що загалом для населення доступні базові потреби, такі як їжа, одяг, житло, медичне обслуговування. Проте результати все ще залишаються невтішними. Значна частина населення досі належить до категорії «малозабезпечені». Також мешканці області скаржаться на безробіття, зокрема, якщо звернути увагу на статистику за місцем проживання, бачимо, що кількість безробітних переважає в місті. Якщо порівнювати статистику розподілу за статтю, то найбільший показник безробіття серед чоловіків. Порівнюючи показники розподілу безробіття за районами, варто зазначити, що п'ятірку регіонів з безробіття зайняли: Новомиргодський, Добровеличківський, Новоархангельський, Вільшанський та Олександрівський райони. Найменший рівень безробіття у Кропивницькому районі. Незважаючи на зазначені показники, все ж значна частина населення достатньо економічно активна. Враховуючи результати соціологічного дослідження за даним напрямом, варто зазначити, що показник «економічно активного населення» фактично в десять разів перевищує показник «безробіття». Найбільше залучене саме міського населення, в порівнянні із сільським, але знову ці показники значно переважають безробіття. За статтю: жінок дещо більше ніж чоловіків [1].

Проведене соціологічне дослідження рівня добробуту показало, що 34% населення можуть дозволити собі придбати лише їжу, натомість купівля одягу є проблемою; 33% можуть придбати їжу та одяг, проте не речі тривалого вжитку; 30% у вкрай важкому матеріальному становищі; лише 2% опитаних без проблем купують речі тривалого вжитку, але утримуються від купівлі дійсно коштовних речей, квартири, автомобіля та інші [2].

Правова обізнаність та безпека населення завжди становили одну з найбільших проблем для держави. Вагома частина людей не звертається до правоохоронних органів в основному з двох причин: або не розуміє, що порушуються її права, через недостатню обізнаність, або розуміють, що не почуватимуться в безпеці в разі звернення до

правозахисників, зокрема через погрози з боку правопорушника. Зазначені причини є каталізаторами до стрімкого розвитку злочинності, незважаючи на не менш прогресивну боротьбу з нею. Кіровоградська область не є винятком. Найбільше зареєстрованих злочинів у м. Кропивницький, м. Олександрія, також у Кропивницькому, Новоукраїнському, Маловисківському, Знам'янському та Олександрійському районах. Оцінка статистики загиблих від навмисних тілесних ушкоджень показала, що часто подібне реєструвалось у м. Кропивницький, м. Олександрія та Олександрійському, Новоукраїнському, Добровеличківському, Долинському й Голованівському районах.

Рівень освіти має вагоме значення для забезпечення розвитку кожної особистості. Поняття моралі, цінностей, побудова каркасу знань, що в подальшому допоможе обрати справу життя – все це закладається у загальноосвітніх навчальних закладах. У Кіровоградській області наразі відкрито близько шестисот шкіл. Шляхом досліджень виявлено, що найбільша їх кількість у м. Кропивницький, Бобринецькому, Добровеличківському, Кропивницькому, Новоукраїнському та Олександрійському районах. За кількістю учнів переважає м. Кропивницький, м. Олександрія, м. Світловодськ, Новоукраїнський та Маловисківський райони. За статтю переважають хлопчики. Згідно статистики, до закладів вищої освіти I-II рівнів акредитації вступають переважно жінки, а до закладів III-IV рівнів – чоловіки. Проводилось соціологічне дослідження серед студентства Кіровоградщини щодо того чи планують вони працювати за обраним фахом. Результати показали, що майже половина студентів не хочуть продовжувати працювати за обраним фахом, хоча початкові курси мають більше мотивації в подальшому розвиватись за обраною спеціальністю, в порівнянні зі старшими. Психологи пояснюють таку розбіжність тим, що більшість молоді не володіє достатньою інформацією про спеціальність, що обирають, малий попит або недостатнє фінансування спеціалістів даного фаху, а також зміна пріоритетів вносить свої корективи щодо бажання працювати за обраною спеціальністю [3].

Забезпечення належного рівня освіти напряму залежить від якості підготовки фахівців, зокрема мова йде про аспірантуру та докторантуру. За віковим співвідношенням різняться показники чоловіків та жінок. У категорії 21-26 переважають чоловіки, у категорії 27 і старші – жінки. Щодо докторантів жінки переважають лише у категорії 35-39, решта – чоловіки. Серед галузей наук чоловіки разом із жінками переважно вивчають технічні науки [4].

Охорона здоров'я займає чи не найважливіше місце у забезпеченні благополуччя нації. Якісне та доступне медичне обслуговування допомагає мінімізувати ризик поширення небезпечних хвороб, діагностувати їх на ранніх етапах та підібрати найефективніший спосіб терапії. Показники здоров'я Кіровоградщини показали, що найбільше мешканці краю страждають на хвороби органів дихання, системи кровообігу, сечостатевої системи та опорно-рухової системи. Туберкульоз – це небезпечне захворювання респіраторної системи, яке піддається лікуванню, за умови своєчасної діагностики. Проведені дослідження серед жителів Кіровоградської області показали, що найбільше зареєстрованих випадків захворювання у м. Кропивницький, м. Олександрія, Знам'янському, Новоукраїнському та Маловисківському районах. На порушення психіки, не через дію алкоголю, найчастіше страждає населення м. Кропивницького, м. Олександрія, Кропивницького району, Новомиргородського та Маловисківського районів. На захворювання психіки внаслідок надмірного вживання алкоголю часто реєструють у мешканців м. Кропивницького, м. Олександрія, Маловисківського, Новоукраїнського та Знам'янського районів [1].

З початком повномасштабного вторгнення мовне питання перед українським суспільством постало особливо гостро. Зокрема в Кіровоградській області проведено соціологічне дослідження щодо того, якою мовою спілкуються мешканці області у побуті. Результати показали, що лише 66,4% спілкуються виключно українською, суржиком говорять 29,4%, натомість російською продовжують спілкуватись 2,6% опитаних респондентів [5].

Отож, Кіровоградщина неординарний край, що має свої прекрасні сторони, проте результати деяких соціологічних досліджень досить невтішні. Важливо відмітити, що результати даних досліджень ще два десятиліття тому були з набагато гіршою статистикою. Це говорить про те, що розвиток області триває, в майбутньому ми отримаємо стрімке зниження невтішних показників.

Перелік використаних джерел:

1. Жінки і чоловіки у Кіровоградській області: статистичний збірник / Держ. служба статистики України, Гол. упр. статистики у Кіровогр. обл. Кропивницький, 2016. 104 с..
2. Звіт за результатами соціологічного опитування. Громадська думка Кіровоградської області (листопад 2007) / Центрально-українська соціологічна лабораторія. Кіровоград : Б. в., 2007. 23 с.
3. Лише 66,4% жителів області спілкуються вдома українською: за матеріалами пресслужби ОВА. *Нова газета*. 2023. 2 листопада. С. 7.
4. Соціальні індикатори рівня життя населення Кіровоградської області: статистичний збірник / Державний комітет статистики України, Гол. упр. статистики у Кіровоград. обл. Кіровоград: б. в., 2011. 214 с
5. Шендеровський Н. Робота за фахом: чи планують студенти кропивницьких вишів працювати за обраною професією. *Перша міська газета*. 2020. 9 січня. С. 2.

ДО ПИТАННЯ ПРО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ СВІДОМОСТІ

ШЕВЧЕНКО В. О.

*здобувач I курсу освітнього рівня Магістр
факультет геодезії, землеустрою та агроінженерії
спеціальності 193 “Геодезія та землеустрій”
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

ЧЕБАН О. М.

*кандидат філософських наук, доцент,
завідувач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Незважаючи на стрімкий розвиток сучасних наук та численних теорій, які пояснюють сенс та сутність проблеми свідомості, розуміння її залишається таємницею. Відомо, що за останні півстоліття психофізична проблема знаходиться в центрі філософських дискусій дослідників англomовних країн.

У найважливіших працях з цієї теми Г. Райха, Х. Патиєма, Д. Деннетта, Дж. Серля, Д. Чалмерса, Т. Нагеля, К. Поппера, обговорюються численні аргументи з цієї теми. Серед вітчизняних дослідників слід особливо відзначити наукові праці В. Васильєва, Д. Сепетія, О. Комара. Проблеми свідомості знайшли відображення також в багатьох наукових працях з психології, зокрема сучасних: М. Варія, С. Грофа, В. Маценко, Н. Таценко.

Отже, проблема свідомості належить до таємниць Всесвіту, і хоча існують численні трактування даної проблематики, як історичні, так і сучасні, проте тільки пояснення її з точки зору самоорганізації, тобто пояснення людини як відкритої психологічної системи, яка самоорганізується, може дати можливість науковцям комплексно підійти до вирішення цієї проблеми. Адже ні теорія відображення, ні біхевіоризм, ні психоаналіз, та інші теорії, які домінували в психології та філософії у XIX ст. не надають повного вирішення проблеми. Одним із центральних питань у сучасній науці про людину та психології є феномен свідомості. Дослідники активно шукають відповіді на питання її походження, сутності та границі існування. Ця проблематика є критично важливою з багатьох причин.

Однією з головних причин, чому свідомість є таким важливим питанням у сучасному людинознавстві та психології, є те, що людина, можливо, єдина істота, яка усвідомлює себе. Ми не просто живемо у світі, ми відокремлюємо себе від нього, протиставляємо себе зовнішньому середовищу і, таким чином, стаємо суб'єктами власної життєдіяльності. Це фундаментальна відмінність, яка робить нас унікальними. Завжди актуальним залишалося питання, як саме фізична, фізіологічна та хімічна активність мозку перетворюється на наші думки, емоції та сприйняття.

Дослідників цікавить, що відбувається з нашими думками, символами, значеннями та почуттями, коли фізичні, хімічні та фізіологічні процеси в організмі повністю зупиняються. Чи можуть ці психічні образи існувати далі? І якщо так, то на якій основі та як довго? Важливим напрямком досліджень також є з'ясування, чи можна і як моделювати вищі психічні функції (мислення, емоції, волю, інтуїцію). При цьому виникає ключове запитання: як наша індивідуальна свідомість співвідноситься із зовнішньою реальністю і взаємодіє з нею? У релігійному контексті це питання стосується взаємодії між Богом і вірянином. На практиці ж йдеться про взаємини між об'єктом і суб'єктом пізнання. А в космогонії (науці про походження Всесвіту) це проблема місця свідомості чи розуму в усій його величі.

Буквально перекладаючи, психологія означає "наука про душу". Але чи справді душа (і дух) є об'єктом сучасного психологічного вивчення? [1, с.1-2].

Так, загальновідомим є те, що домінуючою теорією щодо пояснення сутності проблеми упродовж останніх ста років, була теорія відображення. Проте остання не відповідає розвитку постнеокласичної науки, адже базується на теорії матеріалізму про чуттєве пізнання. І, хоча в численних сучасних дослідженнях з філософії, психології, філософії науки та інших теоріях відображення піддається найсуворішій критиці, проте в багатьох сучасних підручниках, зокрема, з психології, автори дотримуються марксистської інтерпретації проблеми свідомості. Свідомість не варто прирівнювати до всієї психіки. Це, скоріше, особливий психічний процес або ж сукупність таких процесів. Фактично, свідомість — це унікальне явище, що виникло в процесі суспільно-історичного розвитку людства, завдяки праці як особливому виду діяльності. Це специфічна форма цілеспрямованого психічного відображення світу. [2, с.667].

Отже, навіть в сучасних підручниках із загальної психології нема критичного аналізу сутності теорії відображення, проте загальновідомо, що в сучасній західній науці наукова парадигма будується всупереч марксистській, тобто виходячи з принципу первинності свідомості над буттям, а не базуючись на тезі, що нібито суспільно-історична практика та її розвиток спричинили до розвитку свідомості.

Варто зазначити, що теорія відображення, яке є найбільш поширеною, не може в повній мірі пояснити походження свідомості. Досліджуючи динаміку депресій, неврозів та психосоматичних розладів, американський психолог С. Гроф з позиції критики аналізує досягнення З. Фрейда, екзистенціалізму та гуманістичну психологію. Автор піддає критиці традиційні підходи в галузі психопатології, пропонує психотерапевтичні підходи, що засновані на здатності людського організму до самоцілення, розгортає панораму виникнення і розвитку трансперсональної психології як нової науки, що базується на новітніх відкриттях в галузі фізики, теорії хаосу, кібернетики, психології та багатьох інших дисциплін. Проте теорія відображення, що була визначальною для багатьох наукових, зокрема гуманітарних дисциплін, які досліджували свідомість, заснована на підміні понять, тобто мається на увазі, об'єктивні реальність та фізична реальність, адже згідно з цією теорією поняття відображення об'єднує як відображення у власному, вузькому змісті (зображення, сліди, відбитки), так і фізичні процеси в тілах живих істот, які виникають як реакція на зовнішні впливи (подразнення), а також свідомість (відчуття, емоції, ідеї).

Відомий сучасний український філософ Д. Сепетий у своїх численних працях, присвячених дослідженню проблеми свідомості, наводить аргументи проти матеріалізму, які обґрунтовані в дослідженнях сучасних західних вчених. У цьому контексті йдеться про розгляд найвагоміших заперечень проти матеріалізму. Ці заперечення відомі як "аргумент знання" (сформульований Томасом Нагелем і Френком Джексоном), "аргумент зомбі" (від Девіда Чалмерса) та "китайська кімната" (Джона Серля). Український філософ прагне оцінити значення цих аргументів у сучасних обговореннях психофізичної проблеми. Ці аргументи спрямовані на демонстрацію того, що жодна з форм матеріалізму не може пояснити існування та природу свідомості як внутрішнього, суб'єктивного виміру людини. Вони підкреслюють, що свідомість — це не просто зовнішні, поведінкові прояви, які є фізичними, а щось набагато глибше. Ці аргументи проти матеріалізму спираються на кілька ключових особливостей свідомості:

- суб'єктивне переживання: Наші стани та процеси свідомості переживаються нами особисто та усвідомлюються. Це не просто зовнішні прояви, а внутрішній досвід.

- якісний характер переживань: Різні суб'єктивні переживання мають унікальний, якісний характер. Наприклад, відчуття червоного кольору відрізняється від відчуття синього не лише фізично, а й на рівні внутрішнього сприйняття.

- інтенціональність мислення: Наші думки завжди "про щось". На відміну від суто фізичних процесів, ми не просто обробляємо інформацію як комп'ютер; ми суб'єктивно розуміємо значення наших думок.

Слід зазначити, що в багатьох сучасних дослідженнях з філософії науки сьогодні також мова йде про критичний аналіз теорії відображення, її штучність, відірваність від реального процесу пізнання людиною світу. І, хоча, згадана теорія має тривалу історію, мова йде про французький матеріалізм XVIII ст., про діалектичний матеріалізм XIX- XX ст., проте в межах постнекласичної науки теорія відображення вже не може бути домінуючою та єдино правильною.

Отже, зробивши аналіз деяких публікацій, що стосуються проблеми свідомості за допомогою теорії відображення, слід зупинитись і на дослідженнях публікацій з психосинергетики, тобто провідної методології доби постнекласичної науки.

Психосинергетика сьогодні є провідною галуззю, яка передбачає дослідження психіки людини з урахуванням сучасних теорій, в яких пояснюється походження та сенс свідомості. Саме через психосинергетику можна пояснити психіку людини як гіперсистему синергетичного порядку, що дає можливість її вивчення в якості природного явища в контексті методології постнекласичної наукової парадигми. Психосинергетика, яка базується на методологічних засадах синергетики, тобто самоорганізації, відродження із хаосу, співвідношення стійкості та нестійкості дозволяє краще зрозуміти феномен людської свідомості.

Психіка людини, з точки зору психосинергетики, має енергетичні, а також інформаційні джерела, в кожній своїй точці вона обмінюється енергією та інформацією.

Отже, використання психосинергетики в розумінні психіки дає можливість розглядати її як специфічну реальність, що складається з динамічних станів, та реалізуються на інформаційно-ментально-духовно-емоціональному рівні.

В контексті психосинергетики як провідної методології постнеокласичної науки стало можливим розглянути проблему свідомості комплексно, відійти від стереотипів та обмеженості та обмеженості як матеріалізму у тлумаченні походження свідомості, так і ідеалізму.

Перелік використаних джерел:

1. Варій М. Й. Загальна психологія. Київ. Центр учбової літератури, 2009. 1007с.
2. Маценко В. Ф. Феномен свідомості в синергетичному контексті: виникнення та розвиток. Проблеми загальної та педагогічної психології. Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Випуск 5 (XIV). 2012. С. 93-102.
3. Сепетий Д. П. Свідомість як суб'єктивність: таємниця Я. Книга 1. Зомбі, комп'ютери та Абсолютний Дух. Запоріжжя: Просвіта, 2017. 304 с.
4. Таценко Н. В. Синергетика як методологічна основа сучасних філологічних досліджень. *Філологічні трактати*, Том 8, №2, 2016. С. 151-159. URL: <https://tractatus.sumdu.edu.ua/Arhiv/2016-2/19.pdf>

СЕКЦІЯ II

**УКРАЇНА – ЄС: ВІД ПАРТНЕРСТВА
ДО АСОЦІАЦІЇ**

ЄВРОМАЙДАН ЯК ПРОЯВ ГРОМАДЯНСЬКОЇ СВІДОМОСТІ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ, ЖИТТЯ УЧАСНИКІВ ТА КУЛЬТУРНИЙ СПРОТИВ

ДРАЧУК А. О.

*здобувачка 4 курсу
факультет геодезії, землеустрою та агроінженерії
спеціальність 193 «Облік і оподаткування»
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

САМУЙЛІК М. М.

*кандидат політичних наук, доцент
доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Євромайдан, який згодом переріс у Революцію Гідності, став реакцією громадян України не тільки на рішення уряду відмовитися від підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом 21 листопада 2013 року, а й на відповідь влади щодо мітингів. Рішення про відмову від угоди було несподіваним для багатьох українців, які пов'язували майбутнє країни з європейською інтеграцією. Першими вийшли на мітинги студенти Києво-Могилянської академії, які наголошували, що їхні протести не є політичними, вони не хотіли навіть виступів представників опозиції з їхніх трибун. Навіть у Львові зіштовхнули з трибуни Михальчишина (польський державний і політичний діяч), коли той проголосив промову про необхідність студентам йти на Київ і загинути «по-геройськи» як під Крутами [1].

Початкові мирні демонстрації у Києві стрімко переросли у широкий суспільний рух, спричинений не тільки зовнішньополітичними, але й глибокими внутрішніми проблемами: корупцією, порушенням прав людини, незадовільними умовами життя та низьким рівнем довіри до влади. Стимулом для цього було рішення влади розігнати студентів «Беркутом» в особливо жорстокій формі. Це було звичною справою для Віктора Януковича, який мав кримінальне минуле і для якого жорстокість була розв'язанням проблем.

Розгін студентів, названий «кривавою суботою», став переломним моментом і призвів до масового обурення громадян. Люди різного віку, професій та соціального статусу об'єдналися у своєму протесті проти свавілля влади [2]. На Майдан почали прибувати протестувальники з усієї країни, створюючи справжній осередок свободи та солідарності. Багато людей, які прийшли на мітинг, порівнювали Майдан з подіями 2004 року, тобто Помаранчевою революцією, але в менших об'ємах, однією з яких була Таїсія Мельник – художниця та перформерка. Таїсія була ще студенткою, коли відбулася Помаранчева революція, вона з іншими студентами була повна сил і відваги, їм було байдуже до власної безпеки. «...ми ризикували життям, ходили запізно зі стрічками. Пам'ятаю, носити помаранчеві стрічки тоді було дуже небезпечно, бо тебе могли перестріти у вечірню годину і відлупцювати. Але ми не боялися», - каже художниця. Події на Майдані стали для неї чимось на кшталт дежавю, але жінка вибрала інший шлях: вона організувала три перфоманси, перший 5 грудня напроти МКАДу з назвою «Героїзм?», другий в січні, а третій після розстрілу Небесної Сотні. Всі ці перфоманси потім ввійшли в виставку «Вічно жива» [3].

Ще одна учасниця Майдану – художниця Катерина Ткаченко, учасниця Мистецької сотні та акції «Щитопис». Ще з дитинства Катерина раділа, що українка. «Мені ніколи не подобалося, що продовжували ці домовленості по Криму з Росією, і було розуміння, що ми

залежні від Росії. Я там була, коли це був ще студентський Євромайдан. Я розуміла – щось відбувається, вважала за доцільне приходити: «Маю вільний час, прийду, постою. Хай мене порохують, що я підтримую те, що Україна має бути європейською», – каже художниця[4]. Саме вона розпочала серію «Ангели України», яка потім була об'єднана з іконами Лева Скопа в Українському домі. Катерина вважала, що кожна людина має свого ангела-охоронця, в неї не було мети прив'язувати ці картини до смертей, адже робота над ними розпочалася до цього, але зараз ця виставка має символічний характер.

Крім художників, співаків, письменників на Майдані були люди абсолютно різних професій, адже люди знали, що майбутнє країни залежить від них, якщо вони покірно приймуть владу Януковича, Путіна, то дуже скоро Україна стане проросійською державою або взагалі частиною російської федерації. Таким чином, події 2013-2014 років стали не просто протестом, а справжньою революцією свідомості українців, яка назавжди змінила суспільство, залишивши глибокий слід у серцях і пам'яті кожного громадянина.

Перелік використаних джерел:

1. Майдан від першої особи. Мистецтво на барикадах : збірник. 2-ге вид. Київ : Укр. ін-т нац. пам'яті, 2016. 304 с. – Бібліогр.: с. 14-16
2. Майдан від першої особи. Мистецтво на барикадах : збірник. 2-ге вид. Київ : Укр. ін-т нац. пам'яті, 2016. 304 с. – Бібліогр.: с. 203-205
4. Серце, яке розквітло. Майдан художниці Катерини Ткаченко. Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – *Музей Революції Гідності*. URL: <https://www.maidanmuseum.org/uk/node/1510>
5. Силевий розгін Євромайдану в Києві. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Силевий_розгін_Євромайдану_в_Києві

**ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ТА АДМІНІСТРАТИВНА ЕФЕКТИВНІСТЬ
В РЕСПУБЛІЦІ МОЛДОВА**

**POLITICAL CULTURE AND ADMINISTRATIVE EFFICIENCY
IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA**

ДУЛЬСКА С.

*доктор, доцент,
Державний університет Молдови
м. Кишинів, Республіка Молдова*

DULSCHI S.

*Doctor, Associate Professor,
State University of Moldova
Chisinau, Republic of Moldova*

After gaining independence, the Republic of Moldova initiated a broad transformation process affecting all aspects of society. One of these domains is political culture, which significantly influences the direction, nature, and content of the evolution of the political system, including all its characteristic components. Many researchers believe that Moldovan society today is characterized by a fragmented and conflict-ridden political culture, both in terms of differences among its bearers and in how it is expressed and functions. This type of political culture is distinguished by marked divisions and a lack of consensus between different subcultures regarding fundamental values, ideals, and societal objectives, as well as the existing political structure and regime [5, p.55].

At the same time, this political culture is characterized by social isolation and a deficit of trust between various social groups and categories, as well as between elites and the population. These characteristics reflect evident conflicts and intense social tensions, generating political instability. Thus, in the Republic of Moldova, a non-homogeneous political culture prevails, in which multiple models of political subcultures coexist, each with its own interests and peculiarities. The culture of political elites differs from that of the masses in terms of thought patterns, mentality, and political language. While the elites perceive power as the supreme political value, citizens are often regarded as a means to achieve political goals. The political culture of the masses is diverse, being influenced by factors such as ethnicity, socio-economic status, region of origin, or age [1, 76].

An essential element of political culture is the level of information and awareness of citizens regarding the political sphere. Participation in political life through protests, rallies, or strikes is not sufficient for forming a democratic political culture. The accumulation of political knowledge is also necessary, which depends on access to accurate information, proper political education, and the process of political socialization. In the Republic of Moldova, the level of political knowledge has declined, being affected by economic difficulties that compel the population to focus on daily issues. Political information intensifies only during electoral campaigns, when the media and electoral propaganda materials play a central role. This context fosters negative phenomena such as political alienation, apathy, absenteeism, and a lack of interest in political life [6, p.29].

The process of changing political culture in the Republic of Moldova is slow, and political decisions intended to stimulate citizen participation in democratic life are not accompanied by concrete measures to overcome outdated mentalities. This discrepancy was particularly visible in the 1990s when crises and socio-political tensions intensified [5, p.30]. The democratic experience of the population is limited because the previous political regime did not encourage active involvement in decision-making processes. However, the development of a democratic and

pluralistic political culture is now essential for strengthening the political system. Additionally, electoral culture must be strong enough to prevent the political manipulation of citizens by political leaders or populist parties [7, p.182].

Currently, the Republic of Moldova faces difficulties in adapting to new democratic values, being influenced both by the legacy of the Soviet system and by Western models of political and economic organization. On the one hand, society remembers a period when the state guaranteed a higher standard of living, while on the other, it strives to implement the principles of democracy and the market economy. However, the decline in living standards has led to a negative perception of democratic values and a loss of trust in state institutions [7, p.188].

The economic factor plays a crucial role in political stability. The transition to a new economic model has not been adequately managed, leading to a profound crisis characterized by the gradual dismantling of the old totalitarian economic system. Overcoming this situation requires a realistic and courageous approach to social and economic realities, as well as the adoption of sustainable solutions. Political stability cannot be achieved without visible economic growth, the consolidation of social protection, the adoption of solid economic legislation, and the development of a strong middle class, which serves as a pillar of democracy [4].

Furthermore, the lack of fundamental political values and an efficient political socialization system constitutes an obstacle to democratic transformations. The process of forming political culture depends on citizens' well-being, and the absence of favorable conditions for social dialogue between society and power leads to polarization and the mutual exclusion of different social groups. Without common values, governance cannot achieve legitimacy and fails to mobilize the population around national objectives [2, p.45].

Political culture in the Republic of Moldova develops through the interaction of traditional and modern norms, generating diverse and sometimes contradictory political attitudes. This aspect affects the democratization process and social transformations.

At the same time, implementing economic and social reforms without a clear strategy, combined with poverty and the diminishing role of the state in public life, leads to a decrease in citizens' interest in politics.

Increasing political participation depends on the activity of state institutions as well as on the involvement of civil society, trade unions, and non-governmental organizations. Most citizens struggle to understand the party system and political ideologies, especially during electoral periods. The development of a strong political culture is closely linked to individual mentality and the correct perception of political realities. In Western democracies, political culture is based on individual consciousness and respect for personal values. Therefore, the success of reforms in the Republic of Moldova depends on the gradual change in citizens' mentality. The experience of Western states shows that modernization must consider cultural traditions and national specificities [3, p.34].

In conclusion, post-communist states must promote a culture of tolerance, eliminate destructive stereotypes, and integrate ethnic diversity. Education and the promotion of mutual understanding are essential for strengthening a non-conflictual and democratic political culture. Additionally, increasing the share of the middle class is fundamental for the stability of the political system and democracy.

References:

1. Frunțașu P., Rusnac Gh. Republica Moldova pe calea democratizării (aspecte ale procesului de constituire a unui nou sistem politic). Chișinău, 1999, p.76.
2. Iliescu, A. Fundamentele gândirii politice moderne: antologie comentată, Polirom, Iasi, 2018
3. Opinia populației despre partidele politice. // „Moldova Suverană”, 2011, 10 ianuarie;
4. Saca V. Cultura politică în condițiile transformărilor actuale: cazul Republicii Moldova. În: Moldoscopye (Probleme de analiză politică). Chișinău, USM, 2014, nr. 2 (XXVI)

5. Saca V. Puterea politică și coeziunea socială în Republica Moldova din perspectiva integrării europene, Chișinău, 2016.
6. Varzari P., Tăbîrță S. Cultura politică în societățile postcomuniste: realități și perspective. În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică). Chișinău, USM, 2015 (XVII)..

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА У ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

ДУЛЬСКИЙ І.

*к.і.н., доцент кафедри міжнародних відносин
Державний університет Молдови
м. Кишинів, Республіка Молдова*

Явище торгівлі людьми має давнє коріння, проте й у ХХІ столітті воно залишається серйозним викликом. Попри існування великої кількості міжнародно-правових документів, що засуджують цю практику, проблема не втрачає актуальності – як у глобальному вимірі, так і для окремих держав, зокрема Республіки Молдова та України.

Лише наприкінці ХХ століття міжнародна спільнота почала формувати цілісне правове розуміння торгівлі людьми. Визначальним кроком стало ухвалення у 2000 році Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності та Палермського протоколу, який уперше ввів загальновизнане визначення цього явища.

Торгівля людьми – це складне соціально-правове явище, що виникає на перетині проблем порушення прав людини, процесів міграції, гендерної нерівності та недоліків у роботі правоохоронних і соціальних структур. Її транснаціональний характер значно ускладнює процес виявлення й розслідування.

Масштаби проблеми підтверджуються статистичними даними: прибутки від торгівлі людьми у 2014 році становили близько 150 мільярдів доларів США. У зв'язку з цим міждержавна взаємодія є надзвичайно важливою для забезпечення дієвої протидії [12].

Молдова з початку 2000-х років здійснює активні кроки для протидії цьому явищу. Зокрема, у 2001 році було створено Національний комітет з протидії торгівлі людьми, у 2002 році ухвалено новий Кримінальний кодекс, а вже у 2005 році – спеціальний закон, що визначає основні принципи державної політики у цій сфері.

Держава приєдналася до основних міжнародних документів, серед яких Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності, Протокол про попередження та боротьбу з торгівлею людьми, Конвенція Ради Європи. У процесі європейської інтеграції ухвалено низку стратегічних документів: Національний план дій, Стратегію з протидії торгівлі людьми та положення щодо механізму перенаправлення жертв.

Взаємодія Молдови з ЄС посилилася після підписання Угоди про асоціацію. Європейський Союз створив широку правову інфраструктуру для боротьби з торгівлею людьми, включаючи Директиву 2011/36/ЄС, яка визначає єдині підходи до профілактики, переслідування винних та захисту постраждалих. Молдова впроваджує відповідні механізми у національну політику, спираючись на модель «4Р»: покарання (Prosecution), захист (Protection), запобігання (Prevention), партнерство (Partnership).

ОБСЄ, Рада Європи та інші міжнародні організації відіграють важливу роль у формуванні комплексного підходу до боротьби з торгівлею людьми. Їхні документи передбачають не лише вдосконалення правової бази, а й запровадження інституційних змін. Укладання Угоди про союз між Європейським Союзом та Республікою Молдова, ухвалення Національного плану дій щодо її реалізації на 2017–2019 роки та Національної стратегії боротьби з торгівлею людьми на 2018–2023 роки свідчать про прагнення впроваджувати послідовну та ефективну політику в цій сфері.

У Європі сформовано потужну нормативно-правову основу, накопичено значний практичний досвід і діють дієві механізми протидії торгівлі людьми. Як партнер Європейського Союзу, Республіка Молдова прагне до впровадження європейських стандартів

і має можливість ефективно застосовувати підходи, засновані на міжнародній концепції «4Р» (переслідування злочинців, захист жертв, запобігання злочинам, партнерство).

Успішна протидія торгівлі людьми потребує скоординованих зусиль міжнародної спільноти, державних органів та громадянського суспільства в рамках системного та всеосяжного підходу. Одним із ключових інструментів такої взаємодії стала Національна система перенаправлення в Молдові, яка забезпечує підтримку та захист жертв торгівлі людьми. Ключовими міжнародними документами в боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю є Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року та її доповнення – Палермський протокол 2002 року. Цей протокол, офіційно відомий як «Протокол про попередження та припинення торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми, та покарання за неї», став першим міжнародним документом, який чітко визначив поняття «торгівля людьми» та поклав на держави обов'язок протидіяти цьому злочину. Визначення, наведене у Протоколі, стало першим узгодженим формулюванням на міжнародному рівні. Згодом його було інтегровано в низку міжнародно-правових актів і національних правових систем.

Протокол проти незаконного ввезення мігрантів суходолом, морем і повітрям, ухвалений у 2000 році [6], є важливим доповненням до Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності. Оскільки діти часто стають жертвами торгівлі людьми, значну роль відіграє Конвенція з прав дитини 1989 року [2], яка захищає їх від сексуальної, економічної та інших форм небезпеки й експлуатації, включно з продажем. Цей захист було посилено у 2000 році Факультативним протоколом до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії [8]. У межах Європейського Союзу було прийнято декілька важливих політичних документів, які акцентують на необхідності спільної боротьби держав-членів із торгівлею людьми. Зокрема, Рамкове рішення Ради ЄС 2002 року встановило основні засади для протидії цьому явищу, приділивши особливу увагу підвищенню ефективності заходів проти незаконної міграції та зміцненню співпраці між правоохоронними органами країн-членів.

У документі визначено ключові напрями протидії: боротьба з сексуальною експлуатацією та з трудовою експлуатацією. Наступним значущим кроком стало Рамкове рішення Ради ЄС від 22 грудня 2003 року, що було спрямоване на посилення захисту дітей та суспільства від злочинів, пов'язаних із сексуальною експлуатацією неповнолітніх і дитячою порнографією [10].

У 2003 році Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) затвердила ключовий стратегічний документ – План дій з протидії торгівлі людьми, який визначає політичні зобов'язання країн-учасниць у цій сфері. У цьому документі сформульовано рекомендації, що базуються на положеннях міжнародних угод і перевірених практиках провідних міжнародних інституцій. Такі механізми розглядаються як структурована система взаємодії державних органів із представниками громадянського суспільства для забезпечення дотримання прав людини та надання допомоги особам, які постраждали від цього злочину [4].

У 2005 році Рада Європи ухвалила міжнародно-правовий акт – Конвенцію про боротьбу з торгівлею людьми. Її основною метою є посилення міжнародного співробітництва у сфері протидії торгівлі людьми, запобігання цьому злочину та боротьба з ним із урахуванням гендерної рівності. Документ акцентує на захисті основних прав людини, гарантує підтримку постраждалим від торгівлі людьми та створює комплексну правову базу для їхнього захисту [3].

Боротьба з торгівлею людьми є пріоритетом для Європейського Союзу. Спільна стратегія ЄС у цій сфері закріплена в Директиві Європейського Парламенту та Ради ЄС №2011/36/ЄС. Ця директива спрямована на запобігання торгівлі людьми, боротьбу з нею, захист постраждалих та замінює попереднє рамкове рішення Ради ЄС 2002/629/JHA. На

основі цієї директиви, у червні 2012 року Європейська Комісія ухвалила Стратегію ЄС щодо викорінення торгівлі людьми на 2012-2016 роки.

Крім того, питання протидії незаконній міграції, контрабанді мігрантів та торгівлі людьми є важливою складовою міжнародних угод. Зокрема, Угода про асоціацію між Європейським Союзом та Республікою Молдова передбачає розробку ефективної та превентивної політики в цих напрямках. Йдеться про боротьбу з мережами контрабандистів і торговців людьми, а також про запровадження механізмів захисту постраждалих [9].

Документ також передбачає розширення співпраці у сфері запобігання й протидії всім видам кримінальної діяльності, з особливим акцентом на боротьбу з контрабандою та торгівлею людьми. Угода наголошує на необхідності дотримання міжнародних стандартів, зокрема положень Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року та її трьох протоколів, серед яких ключове значення має Протокол про попередження, припинення та покарання за торгівлю людьми, особливо жінками й дітьми [1].

Молдова у своїй антикризовій політиці спирається на низку міжнародно-правових актів, до яких приєдналася, а з початку 2000-х років активно формує власне національне законодавство у сфері протидії торгівлі людьми.

Отримання статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу зумовлює підвищені зобов'язання у цій сфері. Від того, наскільки ефективно діють компетентні органи у протидії торгівлі людьми, залежить не лише міжнародна репутація країни, а й перспективи інтеграції до Європейської спільноти.

Перелік використаних джерел:

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (укр/рос): Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 15.11.2000 : станом на 4 лют. 2004 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text
2. Конвенція про права дитини та участь неповнолітніх у збройних конфліктах : Роз'яснення М-ва юстиції України від 10.01.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0009323-11#Text>
3. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми : Конвенція Ради Європи від 16.05.2005 : станом на 21 верес. 2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858#Text
4. План дій щодо боротьби з тероризмом: План Ради Євро-Атлант. Партнерства від 22.11.2002. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_014#Text
5. Протокол про запобігання та припинення торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми, та покарання за неї, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності. 3: Права людини: Збірник міжнародних договорів. Т.1. Ч. 2., 2002, с.621-631. ISBN 92-1-454001-8 URL: <https://library.khpg.org/index.php?id=1418219955>
6. Протокол проти незаконного ввезення мігрантів суходолом, морем і повітрям, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності. В: Права людини: Збірник міжнародних договорів. Т.1. Ч. 2., 2002, с.666-681. URL: <https://library.khpg.org/index.php?id=1418219955>
7. Рамкове рішення № 2002/629/ПВД Ради про боротьбу з торгівлею людьми : Рішення Європ. Союзу від 19.07.2002 № 2002/629/ПВД : станом на 15 квіт. 2011 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a73#Text
8. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії. В: Права людини: Збірник міжнародних договорів. Т.1. Ч. 2., 2002, с.222-231. URL: <https://library.khpg.org/index.php?id=1418219955>
9. Acord de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a energiei atomice și statele member ale acestora, URL: <http://www.mfa.gov.md/img/docs/Acordul-de-Asociere-RM-UE.pdf>

10. Council Framework Decision 2004/68/JHA of 22 December 2003 on combating the sexual exploitation of children and child pornography. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3A133138>

11. Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA. URL: <https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:101:0001:0011:EN:PDF>

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

КОРОБОВА Є. В.

*здобувач 3 курсу
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна*

ЖУРАВЕЛЬ О. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри менеджменту, фінансів і бізнес-технологій
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна*

В часи стрімкої глобалізації міжнародна взаємодія молоді в сфері вищої освіти набуває особливого значення. Сучасний світ висуває нові вимоги до освіченої особистості — бути мобільною, гнучкою, готовою до змін та здатною самостійно формувати свій освітній шлях. В умовах адаптації української системи вищої освіти до європейських стандартів ключову роль відіграє академічна мобільність. Вона не лише сприяє розвитку партнерств між університетами, взаємовизнанню дипломів і створенню єдиної освітньої екосистеми, а й відкриває перед студентами та викладачами нові горизонти — доступ до інноваційних практик, міжкультурного обміну та досвіду, що формує конкурентоспроможного фахівця майбутнього.

У Законі України «Про вищу освіту» дано визначення академічної мобільності: «академічна мобільність — можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому вищому навчальному закладі (науковій установі) на території України чи поза її межами» [1].

Варто відзначити, що кількість студентів, що прагнуть отримати освіту в зарубіжних країнах постійно зростає, адже мобільність сприяє інтеграції індивіда в міжнародну академічну спільноту, забезпечує доступ до освітніх здобутків провідних країн світу, збільшує шанси на професійну самореалізацію[5]. Крім того, участь у міжнародних освітніх програмах дозволяє удосконалити знання іноземних мов, зануритися в інші культури, що формує широкий світогляд і створює нові можливості для кар'єрного зростання.

Форми та види академічної мобільності охоплюють широке коло можливостей для різних учасників освітнього процесу. Зокрема, для здобувачів освітніх ступенів молодшого бакалавра, бакалавра, магістра та доктора філософії академічна мобільність реалізується через навчання за відповідними програмами, мовне та наукове стажування. Для осіб, які здобувають наукову ступінь доктора наук, а також для науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників передбачені такі форми академічної мобільності, як участь у спільних міжнародних проєктах, викладання в іноземних закладах, проведення наукових досліджень, наукове стажування та підвищення кваліфікації [4].

Водночас, в Україні виділяють два основні види академічної мобільності: кредитна мобільність, яка передбачає здобуття академічних кредитів із подальшим їх визнанням у закладі освіти, та

ступенева мобільність, орієнтована на здобуття повноцінного рівня освіти, що підтверджується дипломом або сертифікатом про вищу освіту [2].

Упродовж 2021–2023 років понад 10 тисяч українських студентів і викладачів скористалися можливістю академічної мобільності в межах міжнародних програм, що свідчить про активну участь українських закладів вищої освіти у глобальному освітньому просторі. Така залученість сприяє не лише підвищенню якості освітніх послуг, але й поглибленню наукового співробітництва, активізації міжнародних зв'язків і підвищенню репутації українських університетів на світовій арені.

У період повномасштабної війни, з метою підтримки української академічної спільноти, Європейським Союзом було запроваджено низку виняткових заходів. Ці ініціативи спрямовані на спрощення доступу до програм академічної мобільності у рамках напрямів «Внутрішньоєвропейська мобільність студентів та персоналу ЗВО» та «Міжнародна мобільність студентів та персоналу ЗВО», в яких Україна залишається повноправним учасником. Завдяки ухваленим рішенням, процедура участі в мобільності стала значно доступнішою: у випадках, коли український заклад освіти не має змоги забезпечити організаційний супровід, учасники можуть звертатися безпосередньо до європейського університету — бенефіціара. Відтепер не вимагається міжінституційна угода чи листи про номінацію, а всі необхідні документи — угоди на навчання або на мобільність персоналу — підписуються безпосередньо між учасником програми та приймаючою стороною. Це дозволяє українським здобувачам освіти та викладачам реалізовувати своє право на навчання, практику, викладання чи стажування, навіть за найскладніших обставин [3].

Отже, академічна мобільність є важливим інструментом інтеграції України в європейський освітній простір, що сприяє модернізації вищої освіти, підвищенню її якості та відповідності міжнародним стандартам. Вона відкриває широкі можливості для студентів, викладачів і науковців щодо обміну досвідом, здобуття нових знань і формування глобальної освітньої культури. Послідовна підтримка академічної мобільності сприятиме глибшій інтеграції України до ЄС, формуванню відкритого та конкурентоспроможного освітнього середовища, а також зміцненню позицій української вищої освіти на міжнародному рівні.

Перелік використаних джерел:

1. Академічна мобільність: Визначення, цілі та ключові положення. Наукові Публікації. *Публікації в журналах з бд Scopus, Web of Science, фахових виданнях України*. URL: <https://spubl.com.ua/uk/blog/academic-mobility-definition-objectives-and-key-provisions>
2. Виняткові заходи щодо інтеграції освітян України за проектами з мобільності Програми ЄС Еразмус+ в Європі на період війни в Україні / Національний Еразмус+ офіс в Україні. URL: https://erasmusplus.org.ua/images/phocadownload/EU_Erasmus_Directives_on_Mobility_HE-.pdf
3. Положення про академічну мобільність студентів у ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Затверджено Наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» №379/01-17 від 25.02.2016 р. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/10>
4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII : станом на 1 черв. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
5. Сушик О., Сушик І. Академічна мобільність українських студентів в історичній ретроспективі: витоки, напрями, мотиви. *Освітлогія*. 2019. № 8. URL: <https://osvitologia.kubg.edu.ua/index.php/osvitologia/article/view/13/13>

СУЧАСНА СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ КРАЇНАМИ-НАТО КРИЗЬ ПРИЗЬМУ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ ТА ГУМАНІТАРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

КУЛАЧИНСЬКИЙ М. М.

*к. політ. н., доцент, доцент кафедри суспільних наук
Одеський національний медичний університет
м. Одеса, Україна*

Після завершення холодної війни у політичному повітрі вітала думка про те, що конвенційна війна на європейському континенті не можлива, тому на думку Хав'єра Солана потрібно було змінювати поняття безпеки через застосування сили. На його думку, тодішні конфлікти були локальними, без чітко визначених ліній фронту та з глибинними причинами. Тому вони вимагали відповіді, яка б поєднувала зусилля цивільних і військових. Європейському Союзу довелося розробити процедурний механізм, який дозволив би реагувати на конфлікти. Цей механізм мав би або запобігати конфліктам, або, якщо це не вдалося, очолювати процес їх врегулювання, відновлюючи безпеку з урахуванням індивідуальних особливостей кожного випадку [1].

Європейський безпековий союз створювався з вірою в те, що масштабні війни на континенті більше неможливі. Натомість, головними безпековими пріоритетами стали неконвенційні загрози: боротьба з тероризмом, запобігання розповсюдженню зброї масового знищення, а також протидія неспроможності держав боротися з організованою злочинністю.

Євросоюз тоді міг би застосовувати санкції, видавати ордери на арешт та боротися з фінансуванням тероризму. Крім того, він мав би врегульовувати конфлікти та зміцнювати безпеку у сусідніх регіонах, допомагати слаборозвиненим країнам та сприяти демократії. Всі ці дії мали створити "лінію оборони" ЄС далеко за його межами.

Щоб втілити ці нові цілі, ЄС створив цивільні та військові місії, до складу яких увійшли представники країн-членів. Їх відправляли в кризові регіони світу для: охорони правопорядку; участі в миротворчих операціях; надання гуманітарної допомоги постраждалому населенню; консультування та допомоги у зміцненні державних інститутів і демократії.

Після Революції Гідності та з початком АТО на Донбасі ми були переконані, що саме таким шляхом маємо йти. Вже 21 березня та 27 червня 2014 року Україна зробила ключовий крок на шляху до євроінтеграції, підписавши політичну та економічну частини Угоди про асоціацію. Цей документ визначає співпрацю в різних галузях, включаючи військову, і зосереджується на таких аспектах військової взаємодії між Україною та ЄС: йшлося про те, щоб Україна активніше долучалася до цивільних та військових операцій ЄС з врегулювання кризових ситуацій. Також планувалося регулярно проводити спільні навчання та тренування, особливо в рамках Спільної політики безпеки та оборони (СПБО). Досліджувалися можливості військово-технічної співпраці та встановлення тісніших контактів між Україною та Євросоюзом задля покращення військових можливостей обох сторін [1].

Крім того, документ передбачав спільну відповідальність у випадку загрози безпеці, але дозволяв не ділитися інформацією щодо: оборонно-промислового комплексу, закупівлі озброєння, військової техніки та оснащення для національних збройних сил; консультативна місія ЄС в Україні: підтримка реформ сектору цивільної безпеки.

Ще у 2014 році була створена Консультативна місія Європейського Союзу (EUAM). Її мета — допомогти Україні реформувати сектор цивільної безпеки відповідно до європейських стандартів. Місія консультує різні українські відомства, зокрема:

- Міністерство внутрішніх справ та підпорядковані йому структури.
- Міністерство юстиції.

- Прокуратуру.
- Службу безпеки України (СБУ).
- Суди.
- Антикорупційні органи.
- Верховну Раду України (ВРУ).

Після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році, за ініціати́ви Євросоюзу, було створено Місію ЄС з військової допомоги Україні (EUMAM Ukraine). Її головними завданнями стали підготовка військовослужбовців ЗСУ та координація зусиль країн-членів ЄС у цьому напрямку.

Крім того, Рада ЄС ухвалила рішення про надання Україні допомоги у вигляді:

- Передачі боєприпасів, військового обладнання та платформ для запуску летальної зброї від країн-членів.
- Фінансування цих поставок з Європейського фонду миру (ЄФМ).
- Забезпечення транспортування, зберігання, технічного обслуговування та ремонту наданих засобів.
- Під час повномасштабного вторгнення РФ, Європейський Союз пішов на безпрецедентний крок, фінансуючи закупівлю та доставку військового обладнання в Україну.

Раніше, протягом періоду АТО з 2014 по 2021 рік, ЄС вже надав Україні понад 5 мільярдів євро у вигляді макрофінансової допомоги.

Однак, після російського вторгнення у 2022 році, обсяги допомоги значно зросли. За два роки війни (2022–2024 рр.) Україна отримала:

Понад 25 мільярдів євро макрофінансової допомоги (у 2022–2023 рр.); 2,35 мільярда євро бюджетної підтримки та грантів; 2,6 мільярда євро через гарантії ЄС; 11 мільярдів євро допомоги з Європейського фонду миру (ЄФМ).

Крім того, на період 2024–2027 років ЄС зобов'язався надати 50 мільярдів євро з Українського фонду, частина з яких уже виплачена [2].

Незважаючи на те, що локальний конфлікт в Донецькій і Луганській областях України у 2022 році переріс у повномасштабну війну, Євросоюз, хоч і з більшою інтенсивністю, продовжував використовувати інструменти, призначені для контртерористичних операцій. Ці інструменти виявилися недостатніми для континентальної війни, масштаби руйнувань і кількість жертв якої можна порівняти з Першою світовою війною.

Це підтверджується тим, що ЄС планував надати Україні мільйон артилерійських снарядів до кінця 2023 року, але фактично було поставлено лише близько 300 тисяч боєприпасів. Решту ЄС сподівається доставити лише до кінця 2024 року.

Ця ситуація демонструє слабкість оборонної промисловості в окремих країнах ЄС, а в деяких її взагалі немає. Крім того, важливу роль відіграє відсутність чіткого механізму, який дозволив би ЄС мобілізувати зусилля держав-членів для виконання таких масштабних завдань.

Сама по собі Спільна політика безпеки та оборони (СПБО) ЄС є досить складною бюрократичною структурою. Вона охоплює низку ключових органів, таких як: Європейська рада; Високий представник ЄС із закордонних справ та політики безпеки; Європейська служба зовнішніх дій; Європейське оборонне агентство; Комітет з питань політики та безпеки; Військовий комітет Європейського Союзу; Військовий штаб Європейського Союзу; Європейський коледж безпеки та оборони; Інститут безпекових досліджень Європейського Союзу; Супутниковий центр Європейського Союзу.

І, сам цей орган налаштований на боротьбу з тероризмом, кримінальними угрупованнями у вигляді, здебільшого поліцейської, а не військової служби.

Перевірений роками російсько-української війни Європейський Союз все ж таки залишається надійним союзником, хоча й плани його відносно повномасштабної війни на

своїй території недостатньо на нашу думку окреслені, а сам військово-промисловий комплекс після тривалого повоєнного миру лише набирає обертів, про що свідчить доповідь Саулі Ніістро, спеціального радника президента Єврокомісії та колишнього президента Фінляндії.

Відновлення європейського ВПК вимагає вливання в нього кілька сотень мільярдів євро. 6 березня 2025 року у Брюсселі відбулася екстрена нарада Європейської ради, де президенти та прем'єри європейських країн ухвалили важливе рішення. Вони постановили, що за півтора тижні голова Європейської комісії (уряду ЄС) має представити єдину масштабну стратегію з відновлення військових підприємств на території Європи. В цій стратегії територія України також визнається як така, що має стратегічне значення. Щоб її виконати, Євросоюз планує витратити Звідки візьмуться ці гроші? Щоб це вирішити по відношенню до європейського ВПК.

Військові експерти з франко-німецького аналітичного центру вважають, що для цього знадобиться угруповання розміром щонайменше з Третій армійський корпус США. Цей корпус складається з тридцяти бригад, включно з танковими, повітряно-десантними, артилерійськими та інженерними, і налічує близько 60 тисяч військовослужбовців.

Для оснащення такого угруповання потрібно мінімум 1400 танків, 2000 бойових машин піхоти та 700 артилерійських систем. До того ж, лише на перші три місяці бойових дій йому знадобиться один мільйон артилерійських снарядів [2].

А поки що факти на сьогодні вказують інші дані. Так, після 2022 року НАТО сформувало в Східній Європі чотири нових батальйони на додачу до чотирьох, що вже існували. Два балтійських батальйони НАТО зараз масштабує до бригад: у 2026 році Канада має сформувати бригаду в Латвії, а 2027 року Німеччина має сформувати бригаду в Литві [2] – це позитивні результати, але недостатні для оборони північно-східної території НАТО у протистоянні з росією. В цілому має бути задіяно понад 300 тисяч осіб. До не давна такі сили могли забезпечити збройні сили США, оскільки мають у своєму розпорядженні такий військовий арсенал і кількість військових, і це була така заспокійлива теза аж до дня обрання нового президента США Дональда Трампа та приїзду з розгромною доповіддю віце-прем'єра США Ж-д Венса у Мюнхені у лютому 2025 року. Більшості представників країн ЄС стало зрозуміло, що тої надійної гарантованої безпеки з боку США після Другої світової війни вже не буде, принаймні на термін правління Д. Трампа.

Одразу після цих подій, очільниця Європейської Комісії, Урсула фон дер Ляєн, у своїй політичній програмі обіцяла "нову еру європейської оборони та безпеки". Тож, як це буде реалізовано на практиці? Нова європейська програма в галузі оборони та безпеки не передбачає створення повноцінного Міністерства оборони ЄС чи єдиних Збройних Сил. Натомість, європейські країни й надалі самостійно визначатимуть свої військові доктрини та керуватимуть власними арміями. Проте Урсула фон дер Ляєн планує створити "єдиний ринок" для європейських виробників зброї. Це має на меті стандартизувати частину озброєнь, сформувати спільні замовлення від різних країн на однакові види зброї та створити єдиний оборонний фонд для оплати цих замовлень [1].

Таким чином, за задумом Урсули фон дер Ляєн, Європа зможе відродити свій військово-промисловий комплекс, знизити вартість виробництва озброєнь та накопичити достатні запаси зброї. Це має забезпечити континенту необхідні ресурси на випадок, якщо Росія розпочне повномасштабну війну проти країн Балтії [1].

Супроводжувалася ця так звана програма посилом на те, що ЄС повинен «терміново» переозброїтися і допомогти Україні перетворитися на «сталевого дикобраза», який виявиться «неперетравним для майбутніх загарбників», таких як Росія [2]. Це непогано для України в її сьогоднішніх умовах, але таке перетворення передбачає певний час, якого у нас немає, тай рф намагається у всілякий спосіб його не дати.

Що ж на початок 2025 року ми маємо? Так, Норвегія виділила понад 4 млрд норвезьких крон на подальше фінансування чеської ініціативи про надання нам артилерійських боєприпасів. Виділені ці кошти мають з Європейського фонду миру (EPF).

У своїй промові норвезький прем'єр-міністр Йонас Гар Стйоре наголосив: «Україні необхідні стабільні поставки артилерійських снарядів, з метою продовження боротьби за свободу проти російських сил вторгнення. Дуже важливим для Норвегії є внесок у зусилля по наповненню військових боєприпасів України» [1].

Нове розподілення від Норвегії є частиною нещодавно анонсованим збільшенням норвезької підтримки Україні у розмірі 50 млрд норвезьких на 2025 рік. Це збільшення даної підтримки відповідає згоді, яка була досягнута між всіма політичними партіями у Стортінгу та урядом Норвегії у березні 2025 року. Очікується, що розширена структура фінансування буде офіційно схвалена у зв'язку з обговоренням у Стортінгу пропозицій щодо збільшення військової підтримки Україні на 2025 рік.

Треба сказати, що Норвегія як одна з країн донорів України мала вже подібну процедурну практику, тобто вона і раніше фінансувала закупку артилерійських боєприпасів для України та закупки у норвезької військової промисловості у співробітництві з іншими країнами Північної Європи. Часом раніше Норвегія надавала артилерійські снаряди з власних запасів Збройних сил Норвегії, та надала також власні оборонні технології для нашої країни, для налагодження ліцензійного виробництва цього типу боєприпасів в Україні.

МАС-МЕДІА на сьогодні повідомляють про те, що Європейський Союз вже має напрацювання по новому пакету військової допомоги Україні на суму близько 20 мільярдів євро (за курсом 20,9 мільярда доларів). Вже до середини березня 2025 року ЄС запропонував створити фонд для відправки військової допомоги Україні на суму від 20 до 40 млрд євро. Фонд діятиме на основі добровільної участі, з метою уникнути вето з боку Угорщини [4].

Хочемо додати той факт, про те що суттєва підтримка у військовому плані з боку Євросоюзу можлива у майбутній перспективі і, можливо нам не знадобиться військова допомога США, однак на зараз альтернативи військової допомозі Америки просто не існує, є велике сподівання на те, що Європа надалі буде постачати велику кількість американської зброї, розраховуючись з останньою власним коштом, оскільки адміністрація Трампа не налаштована на благодійність.

Крім того, не слід недооцінювати людський військовий потенціал росії. Так, за словами головнокомандувача ЗСУ Олександра Сирського підготовлений мобілізаційний ресурс росіян складає близько 5 млн осіб. А мобільний ресурс загалом — 20 мільйонів [5].

І, хочеться відзначити, що ЄС в значній мірі оперативно поставився до вищезгаданої проблеми. У планах Євросоюзу є бажання розпочати масштабні, безпрецедентні інвестиції у свій оборонний сектор та у закупівлю боєприпасів і обладнання для своїх збройних сил. Так, у промові Урсули фон дер Ляєн, йдеться про фінансові ресурси на суму 800 млрд євро [4].

Крім того, 26 держав ЄС (без Угорщини) спільно погодили, швидкий шлях до фінансування ЗСУ через надання Україні права використовувати для військових закупівель значну частину європейського фінансування, а саме 18,1 млрд євро, що є відсотками від заморожених російських активів [6].

Отже, завершуючи слід зазначити, що попри скрутну ситуацію, яка сталася в Україні наша країна не залишається на одинці у цій війні. Зрозуміло, що хотілося у мирний час зайнятися інтеграцією як в економічному так і в політичному плані до структур ЄС, можливо якійсь мірі український уряд недопрацьовує, важко судити під час війни, коли росія методично знищує цивільну інфраструктуру країни, забираючи життя у багатьох наших громадян. І, сьогодні єдиною можливістю у воєнний стан нашої країни є військова та соціально-гуманітарна співпраця з європейськими країнами партнерами, що свідчить про те, що Україна знаходиться у «європейській сім'ї».

Перелік використаних джерел:

1. Бровко Л. Переозброєння Європи. У ЄС представили новий оборонний план. *Бабель*. 4 березня 2025 <https://babel.ua/news/115936-pereozbroyennya-yevropi-u-yes-predstavili-noviy-oboronniy-plan>
2. Гусєв Г. Європа готує єдину стратегію ВПК. Вона планує вкласти сотні мільярдів євро в спільні проекти: зв'язок, морські та повітряні дрони, ППО та РЕБ. Звідки вона візьме гроші? І чому тільки зараз? 3 березня 2025 URL: https://babel.ua/texts/115891-yevropa-gotuye-yedinu-strategiyu-vpk-vona-planuye-vklasti-sotni-milyardiv-yevro-v-spilni-proyekti-zv-yazok-morski-ta-povitryani-droni-ppo-ta-reb-zvidki-vona-vizme-groshi-i-chomu-tilki-zaraz?utm_source=page&utm_medium=read_more
3. Євросоюз у 2025 році надасть Україні посилену військову та іншу підтримку – Матернова *UKRINFORM*. 22.02.202 <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3963023-evrosouz-u-2025-roci-nadast-ukraini-posilenu-vijskovu-ta-insu-pidtrimku-maternova.html>
4. Кошкіна С. Олександр Сирський *LB.ua* https://lb.ua/society/2025/04/09/670107_oleksandr_sirskiy_pidgotovleniy.html
5. Україна отримає рекордну допомогу від «Рамштайну»: оголошено суму. *RBC.UA* 11 квітня 2025 <https://www.rbc.ua/rus/news/ukrayina-otrimae-rekordnu-dopomogu-vid-ramshtaynu-1744370179.html>
6. Norway to provide NOK 5 billion for artillery ammunition for Ukraine. *Norwegian Ministries Digitalisation Organisation*. 07/04/2025 <https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/norway-to-provide-nok-5-billion-for-artillery-ammunition-for-ukraine/id3096006/>

ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

ЛАВРИНЕНКО К. І.

*здобувачка 1 курсу Ветеринарного факультету,
спеціальності 211 «Ветеринарна медицина»
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

КРИЦЬКА А. О.

*викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Відносини між Україною та Європейським Союзом мають глибоке історичне підґрунтя та продовжують активно розвиватися у контексті геополітичних змін. З початку 1990-х років, після здобуття незалежності, Україна почала активно шукати своє місце в європейському політичному просторі. Поступова інтеграція у європейське співтовариство стала не лише стратегічним вибором зовнішньої політики, а й відображенням прагнень українського народу до демократії, стабільності та добробуту. У цьому процесі велике значення мають як політичні чинники, так і культурно-цивілізаційні зв'язки [1].

Перший етап співпраці розпочався після розпаду Радянського Союзу. У 1994 році Україна підписала Угоду про партнерство та співробітництво (УПС) з Європейським Союзом. Цей документ заклав основи для поглибленого політичного діалогу, розвитку економічної співпраці та підтримки демократичних реформ. УПС офіційно набула чинності у 1998 році й стала першим кроком на шляху до євроінтеграції.[2] У 2004–2005 роках, після Помаранчевої революції, євроінтеграційні прагнення України отримали новий імпульс. У цей період наша держава приєдналася до Європейської політики сусідства, що відкрило нові можливості для реалізації структурних реформ. Ключовим етапом стало підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 році, одразу після подій Революції Гідності [3]. Цей документ став символом нового етапу політичної та економічної співпраці. Угода передбачає створення зони вільної торгівлі, впровадження європейських стандартів у різних сферах життя, а також підтримку реформ. Важливою подією стало й запровадження безвізового режиму для громадян України з червня 2017 року [4].

Політичний діалог між Україною та ЄС відбувається через регулярні саміти, засідання спільних комітетів і підкомітетів. Це дозволяє ефективно координувати співпрацю у сфері безпеки, верховенства права, дотримання прав людини. У сфері економіки Європейський Союз є головним торговельним партнером України. Велика частка експорту припадає саме на країни ЄС, зокрема на Польщу, Німеччину, Італію та інші. Зона вільної торгівлі сприяє зниженню мит, лібералізації ринку та залученню іноземних інвестицій. ЄС активно підтримує українські реформи галузі децентралізації, боротьби з корупцією, судової системи, охорони довкілля. В умовах російської агресії Європейський Союз виступає важливим донором гуманітарної допомоги, фінансування та політичної підтримки [5].

Серед головних викликів на шляху євроінтеграції слід зазначити війну з Росією, що створює серйозні загрози для політичної стабільності та безпеки. Також існують внутрішні труднощі, пов'язані з проведенням глибоких і часом непопулярних реформ. Попри ці виклики, перспектива членства в Європейському Союзі є потужним стимулом для змін. Україна має можливість приєднатися до єдиного європейського ринку, отримати доступ до структурних фондів, посилити свій міжнародний авторитет. Культурні, освітні та наукові обміни сприяють глибшій інтеграції у спільний європейський простір [6].

Еволюція відносин між Україною та ЄС демонструє чітке прагнення нашої держави бути частиною європейської родини. Кожен етап співпраці супроводжувався важливими досягненнями, але водночас і серйозними викликами. Україна продовжує активно рухатися в напрямку європейської інтеграції, незважаючи на зовнішні загрози. Підтримка Європейського Союзу є важливою умовою для успішної реалізації внутрішніх реформ та досягнення стабільного, демократичного майбутнього [7].

Перелік використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua>
2. Новини - BBC News Україна. *BBC News Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian>
3. Представництво Європейського Союзу в Україні. *EEAS*. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk
3. УНІАН. Новини України - останні новини України сьогодні - УНІАН. *Українське незалежне інформаційне агентство УНІАН*. URL: <https://www.unian.ua>
4. Центр Разумкова. *razumkov.org.ua*. URL: <https://razumkov.org.ua>
5. Щербак В. Україна і ЄС: стратегія інтеграції. Київ: Наукова думка, 2021. 264 с.
6. Access the Official Journal - EUR-Lex. *EUR-Lex – Access to European Union law – choose your language*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/oj/direct-access.html>

ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО – УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

ПІДПОМОГА В. М.

здобувачка 1 курсу,

*Навчально-науковий інститут біотехнологій і аквакультури,
спеціальність 204 Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

САМУЙЛІК М. М.

*к. пол. н., доцент, доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Ще кілька років тому хтось із нас міг сумніватися: «А, чи потрібно нам йти у той НАТО?». Сьогодні сумнівів вже немає. Війна відкрила очі навіть завзятим противникам цього курсу, зробила очевидним те, що раніше здавалося просто політичним гаслом: без системи колективної безпеки ми, маючи такого сусіда, вічно вразливі. Агресія зі сторони росії розвіяла ілюзії та змінила правила гри. З тих пір Україна перестала бути буфером – тепер ми барикада, що стримує ворога, і цим доводимо, що вже є частиною євроатлантичного простору. Але є процедури, формальності, реформи та переконання партнерів. І саме в цьому полягає суть нашої стратегії – не просто йти до НАТО, а бути готовими до нього. Не просити членства, а доводити своєю спроможністю стійкістю, що ми – союзник, який заслуговує на повноправне місце в Альянсі.

Тож, у цих умовах війни, питання інтеграції України в НАТО – це не дипломатичний жест, а план виживання. Це є планом нашого майбутнього існування як незалежної держави. Щоб довести країнам Альянсу, що ми готові до НАТО, недостатньо нашого просто хотіння. Потрібно діяти – і Україна це робить. За останні роки – а особливо під час повномасштабної війни Україна ми пройшли шлях, на який інші держави витрачали десятиліття. Наша армія стрімко реформується: від радянської моделі – до стандартів Альянсу. І це не лише нова зброя чи дрони, це командування, взаємосумісність, цифрові системи управління, медицина, логістика – зараз усе по-новому [1].

Наразі наші військові беруть участь у спільних навчаннях із військовими НАТО, користуються західною тактикою і навчають навіть деяких партнерів, як воювати з такою армією, як російська [2]. Український досвід – унікальний, бо жодна з країн Альянсу не воювала з російською армією. І цей досвід ставить нас у зовсім нову позицію: не прохача, а союзника, який щось приносить за стіл перемовин.

В 2023 році, у Вільнюсі, відкрилася Рада «Україна – НАТО», яка дала нам новий рівень співпраці. Ми маємо індивідуальну програму партнерства з розширеними можливостями, і чимало держав - членів уже прямо підтримують наше повноправне членство. Також, НАТО найрішучіше засуджує агресію росії проти України, не підтримує анексії наших територій [3].

Приєднання до НАТО – стратегічний крок для України в умовах постійної загрози з боку росії. Вступ до НАТО матиме такі переваги: гарантія безпеки від зовнішньої агресії; доступ до сучасних військових технологій; економічні здобутки. Україна активно готується до цього та проводить низку реформ в оборонному секторі [4]. Та найголовніше – це підтримка людей. За останніми опитуваннями, понад 80% українців підтримують вступ до НАТО [5]. Це не просто політика – це вже, майже, загальна згода народу України. Адже

тепер всі розуміють, що НАТО – це не лише військова організація, але й цінності: демократія, права людини, верховенство права.

Але після повернення Дональда Трампа до Білого дому, світ зазнав фундаментальних змін. Минуло два з половиною місяці як почалося зростання тарифів, спроба змінити американську економіку та реформувати НАТО. Трамп ставить під сумнів пов'язані з НАТО гарантії безпеки. Фактично припинилася підтримка України з боку США. Американські зобов'язання більше не є надійними [6]. З іншого боку генеральний секретар НАТО Марк Рютте заявив, що Альянс в мирних переговорах щодо ситуації в Україні участі не братиме [7]. Для України виникли нові виклики щодо мирної угоди та національної безпеки. Їх вирішення і стоїть на порядку денному країни. Тільки після подолання нових викликів і здобуття перемоги у війні нам відкриються двері до повноправного членства в Альянсі. Бо, післявоєнна Україна – це сильна держава з потужною армією, здатна ще більше зміцнити НАТО.

Перелік використаних джерел:

1. Американське самогубство: як Дональд Трамп змінив світ, знищивши єдність Заходу. *Європейська правда. Міжнародна безпека та євроінтеграція України*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2025/04/9/7209061/>
2. Відносини з Україною. Організація північноатлантичного договору. 2025. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_37750.htm
3. Європейська інтеграція України в умовах війни росії проти України: роль академічних та громадських спільнот. Збірник матеріалів Міжнародної науково – практичної конференції у рамках проекту «ЄС - східне партнерств: майбутні шляхи активації спільних ініціатив академічних та громадських спільнот в Україні». 2023. С. 27 – 33. URL: <https://aprei.com.ua/wp-content/uploads/2023/12/Materialy-mizharodnoyi-onferencziyi-APREI-Rivnenskyj-derzhavnyj-gumanitarnyj-universyte-09.11.23.pdf>
4. Магдик Н. О. Українці розповіли, що для них більш пріоритетне: членство в НАТО чи в ЄС – результати опитування. *ТСН Україна*. 2025. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/ukrayinci-rozpovili-scho-dlya-nih-bilsh-prioritetne-chlenstvo-v-nato-chi-v-yes-rezultati-opituvannya-2743965.html>
5. НАТО і Україна: шлях до членства та його значення. *Центральне Міжрегіональне управління юстиції* URL: <https://centraljust.gov.ua/news/info/nato-i-ukraina-shlyah-do-chlenstva-ta-yogo-znachennya>
6. НАТО не планує брати участь у переговорах, що стосуються майбутнього України. *ГОЛОС Українською*. URL: https://uagolos.com/nato-vidmovlyayetsya-braty-uchast-u-peregovorah-pro-myr-v-ukrayini/?utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=nato-vidmovlyayetsya-braty-uchast-u-peregovorah-pro-myr-v-ukrayini
7. Санін О. М. Стратегія євроатлантичної інтеграції України: основні сценарії реалізації в умовах російського – української війни. *Науковий журнал «Політикус»*. 2024. №2. С. 174 – 179. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/19979/1/29.pdf>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

СОЛОМОНОВА В. В.

*здобувачка 2 курсу
факультет економіки та управління
спеціальність 051 «Економіка»
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

САМУЙЛІК М. М.

*к. пол. н., доцент, доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Європейська інтеграція України – це поступове наближення країни до Європейського Союзу як у сфері законодавства, так і щодо суспільних норм та стандартів [1]. Основна мета цього процесу – досягнення членства України в ЄС. Економічна інтеграція передбачає зменшення або повне скасування торговельних обмежень між країнами та узгодження їх економічної політики. Цей процес може включати різні етапи, починаючи від преференційних торговельних угод і закінчуючи повною економічною інтеграцією [2]. Для України, яка прагне до членства в Європейському Союзі, економічна інтеграція відіграє надзвичайно важливу роль. Бажання України інтегруватися в ЄС сягає 1993 року, що підкреслює довгостроковий характер цієї стратегічної мети. Багатоступенева природа економічної інтеграції свідчить про те, що поточні відносини України з ЄС, насамперед через Угоду про асоціацію, є значним кроком, але не остаточним етапом. Це передбачає потенціал для подальшого поглиблення та розвитку, що залежить як від українських реформ, так і від політичних рішень ЄС. Україна постійно оновлює План заходів щодо виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка була підписана у 2014 році [3]. Європейська інтеграція слугує яскравим прикладом вертикальної інтеграції, що проходить через низку послідовних етапів формування (див. рис.1) [4].

Зона вільної торгівлі – у 2014 році Україна підписала Угоду про асоціацію з ЄС, яка включає створення Глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі. Це дозволило усунути більшість тарифних бар'єрів у торгівлі між Україною та ЄС.

Митний союз – Україна не є частиною митного союзу з ЄС. Це означає, що, хоча між Україною та ЄС діє зона вільної торгівлі, Україна зберігає власну митну політику щодо третіх країн і не застосовує спільний зовнішній тариф ЄС.

Єдиний внутрішній ринок – Україна не є членом єдиного внутрішнього ринку ЄС. Проте, в рамках Угоди про асоціацію, Україна поступово гармонізує своє законодавство та стандарти з європейськими, що сприяє інтеграції в окремі сектори внутрішнього ринку ЄС.

Економічний і валютний союз - Україна наразі не входить до складу цього союзу ЄС, який передбачає запровадження спільної валюти (євро) та узгодження економічної політики між країнами-членами.

На сьогодні завершено перший етап – створення зони вільної торгівлі. Наступні кроки, зокрема приєднання до митного союзу чи єдиного ринку, залишаються завданнями на перспективу та потребують подальших політичних рішень, проведення реформ і відповідності вимогам Європейського Союзу [5]. Станом на квітень 2025 року економічна євроінтеграція України характеризується певними ключовими аспектами (див. рис.2).

Загалом Україна не зупиняє свій курс на євроінтеграцію, послідовно впроваджуючи необхідні реформи та гармонізуючи національне законодавство з нормами Європейського Союзу. Водночас для повноцінного завершення цього процесу необхідно продовжувати активну роботу, зокрема у сферах економічного зростання, протидії корупції та зміцнення інституційної спроможності державних органів. Міжнародний фонд «Відродження» спільно

з Європейським Союзом запускає новий трирічний проєкт «Вступаємо у ЄС разом: посилення ролі громадянського суспільства у вступі України до ЄС» («Whole-of-Society Accession: Strengthening Civil Society Role in Ukraine's EU Accession») [6]. Ця ініціатива продовжує стратегічне партнерство між Фондом та Представництвом ЄС в Україні. Загальний бюджет проєкту перевищує 6 мільйонів євро, причому основна частина коштів буде спрямована на грантову підтримку українських організацій громадянського суспільства. Основні напрями діяльності проєкту охоплюють:

1. Грантова підтримка – передбачається надання щонайменше 150 грантів громадським організаціям на основі відкритих конкурсів.

2. Посилення спроможності – буде організовано тренінги, семінари, вебінари, зустрічі з отримувачами грантів та інші заходи, спрямовані на обмін досвідом та розвиток партнерств.

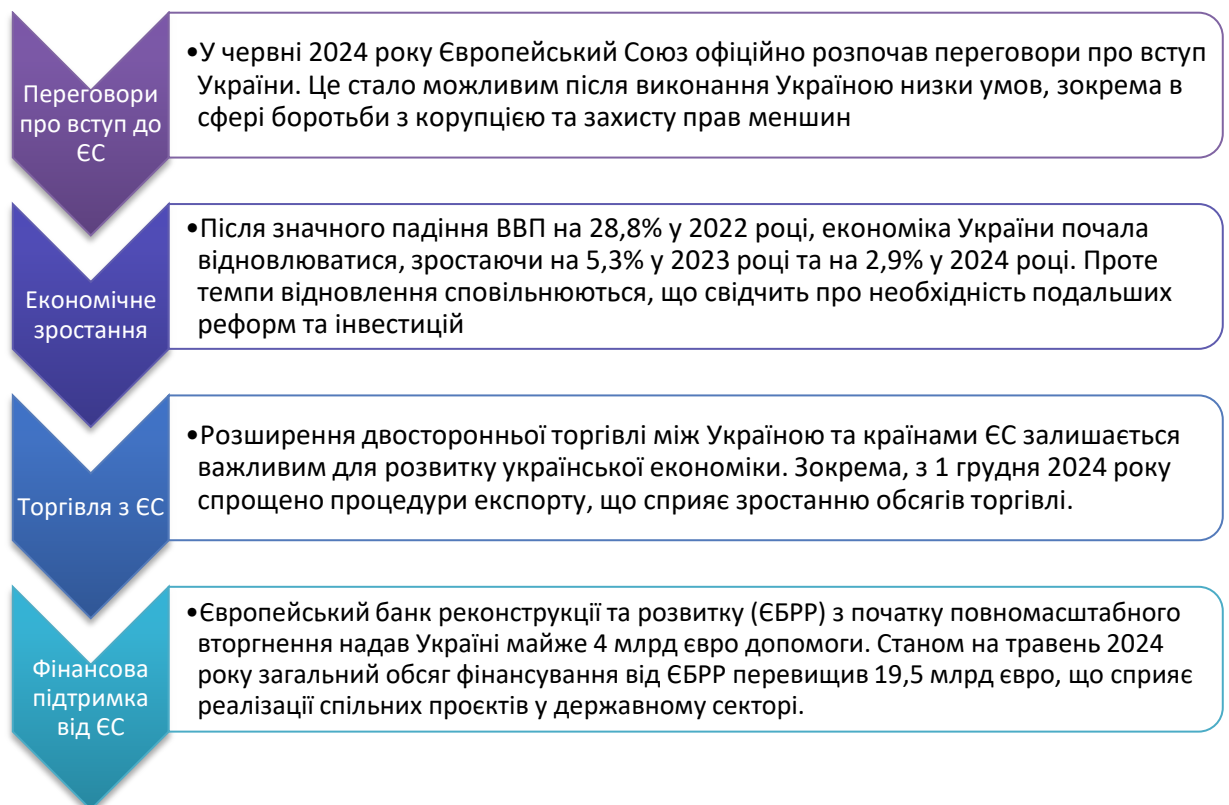
3. Мережування – включатиме серію подій, зокрема щорічні конференції високого рівня, присвячені прогресу у переговорах щодо вступу до ЄС та регіональному контексту євроінтеграції.

Отже, вступ України до Європейського Союзу є стратегічною метою, яка обіцяє значні переваги, включаючи залучення інвестицій для повоєнної відбудови, підвищення військового потенціалу та зміцнення демократичних інститутів. Лише завдяки обачному та поступовому підходу до євроінтеграції Україна зможе стати повноцінним членом європейської спільноти.

Рис.1 Модель етапів економічної інтеграції

Рис.2 Економічна євроінтеграція України

Перелік використаних джерел:

1. Вступ до ЄС. Європейська інтеграція України. Команда Урядового Офісу Координації Європейської Та Євроатлантичної Інтеграції. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/>
2. Кабмін планує оновити план заходів для виконання Угоди про асоціацію з ЄС. Minprom. URL: <https://minprom.ua/news/293242.html>
3. Міжнародний фонд «Відродження». Вступаємо в ЄС разом: новий трирічний проєкт Фонду та Європейського Союзу – 12 грудня 2024 р., URL: <https://www.irf.ua/vstupayemo-v-yes-razom-novyj-tryrichnyj-proyekt-fondu-ta-yevropejskogo-soyuzu/>
4. Національна академія внутрішніх справ, Європейське право. URL: <https://arm.navs.edu.ua/books/eulaw/info/lec2.html>
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
6. Центр економічної стратегії. Трекер економіки України під час війни, URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/>

СЕКЦІЯ ІІІ
НАУКОВА ТА ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА
В МЕТОДИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

ОСВІТНІ ТА ПРОФЕСІЙНІ СКЛАДОВІ МЕТОДИКИ В ІНЖЕНЕРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

АФАНАСЬЄВ О. І.

*доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії, історії та політології
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна*

У контексті стрімкого науково-технічного прогресу інженерна діяльність виходить за межі суто технічного проектування та потребує міждисциплінарного, гуманістичного та етичного підходу. Інженер сьогодні — не лише розробник технологій, а й відповідальний фахівець, здатний мислити системно, критично й передбачати соціальні наслідки своїх рішень. У цьому контексті надзвичайно важливою стає методика інженерної діяльності, яка інтегрує освітні та професійні складові підготовки фахівця.

Структура означеної методики повинна враховувати специфічні потреби інженерної освіти, розмежовувати поняття «методика» і «методологія», обґрунтовувати необхідність гуманітарної складової в підготовці сучасного інженера.

Хоча терміни «методика» та «методологія» часто вживаються як синоніми, у науковому дискурсі між ними існує суттєва різниця. Методологія — це система принципів, підходів і загальних положень, які визначають організацію та напрям дослідження або практичної діяльності. Вона відповідає на запитання «чому?» і «на яких засадах?» реалізується той чи інший процес. Методика — це сукупність конкретних прийомів, способів і засобів реалізації поставлених цілей у межах обраної методології. Методика відповідає на запитання «як саме?» здійснюється діяльність. У сфері інженерії, наприклад, методологія проектування визначає загальні підходи (системний, функціональний, екологічний), тоді як методика включає конкретні алгоритми, стандарти, інструменти САПР, технології моделювання тощо. Звісно, розрізняються методична діяльність фахівця і методика його навчання.

Інженерна освіта має не лише надати фахівцеві знання, а й навчити мислити системно, працювати в умовах невизначеності, приймати відповідальні рішення і, перш за все, навчити його вчитися.

Освітні складові методики в інженерії включають кілька фундаментальних компонентів, серед яких, теоретико-наукова база. Вона, як відомо, охоплює природничонаукові дисципліни: фізику, математику, хімію, матеріалознавство, механіку тощо. Саме на цій базі формується здатність моделювати та аналізувати технічні системи. Головна проблема, яка тут виникає – перелік і об'єм того фундаментального знання, який буде потрібен фахівцеві. Адже відомо, що деяке знання швидко старіє, а інше майже не змінюється. Особливо швидко оновлюються прикладні знання. Між тим, прикладна підготовка в сучасних освітніх програмах займає дуже багато місця і потребує збалансування. Збалансування потребує і самопідготовка студента і вже зрілого фахівця, де без методологічної підготовки не обійтись, бо саме вона забезпечує правильний вибір вихідних принципів.

Ще однією важливою складовою є методична грамотність фахівця. Звичайно, вона передбачає формування у студента навичок обґрунтованого вибору методів розрахунку, аналізу, контролю якості та проектування, знання технічних стандартів, норм, наукових та інженерних підходів до вирішення задач тощо. Професійні складові методики в інженерній практиці забезпечують ефективну реалізацію завдань у виробничому, проєктному чи дослідницькому середовищі. Вони включають опанування сучасних технологій від

автоматизованих систем управління до 3D-друку, від робототехніки до цифрових двійників. Знання новітніх технічних трендів є запорукою конкурентоздатності інженера. Методика інженерної проєктної діяльності передбачає етапність: технічне завдання — аналітичне обґрунтування — проєктування — тестування — впровадження. Тут важливою є здатність працювати в команді, використовувати системні підходи та дотримуватись принципів сталого розвитку. Звісно, знання галузевих стандартів, вимог безпеки, охорони праці є обов'язковими для професійної методики інженера. Рішення інженера можуть впливати на безпеку людей, довкілля, економіку. Тому методика інженерної діяльності повинна включати етичні міркування: чесність, прозорість, дотримання норм технічної безпеки. А чи вірною і продуманою є методика підготовки методичної освіти студентів? З огляду на безліч методичних посібників і вказівок, які з року в рік збільшуються так, що здобувач і за все життя цього не прочитає, питання виглядає риторичним.

В інженерній підготовці особливу роль відіграють поєднання навчання та стажування, студентські проєкти (hackathon, стартапи), участь у міждисциплінарних командах, де інженери співпрацюють з дизайнерами, економістами, правниками.

Сучасний інженер має розуміти соціальні, етичні та екологічні наслідки своєї діяльності. Тому до освітньої складової повинні входити гуманітарні дисципліни — філософія, етика, історія техніки, інженерна психологія, соціологія. Гуманітарна складова формує ціннісні орієнтири, розвиває критичне мислення, сприяє екологічній та соціальній відповідальності, готує до міжнародної співпраці та комунікації. А головне, вона повинна забезпечувати те, що називають освітою. На жаль, ця освітня компонента часто підлаштовується під відповідну спеціальність пошукувача. І тоді ми отримуємо специфічний світогляд, коли людина на всі проблеми дивиться крізь призму своєї спеціальності. Це інколи називають професійним кретинізмом. Звісно, гуманітарна і загальноосвітня складові повинні узгоджуватись з професійною, але вони мають і самостійну цінність. Зокрема, освіта формує основи мислення, дає інструментарій, тоді як професійна практика дозволяє цей інструментарій адаптувати, вдосконалювати і застосовувати до реальних задач. І в освіті фахівця професійна складова повинна будувати часткою освіти, а не навпаки.

Цього потребують, між іншим, сучасні виклики та тенденції. Адже інженерна методика постійно змінюється під впливом і цифрової трансформації, бо нові ІТ-інструменти змінюють підходи до проєктування, і глобалізації, бо зростає потреба в міжкультурній комунікації та знанні міжнародних стандартів, і сталого розвитку, оскільки зростає значення екологічного мислення та етичних рішень, і гуманізації технічної освіти, оскільки зростає попит на «інженера-гуманіста» — фахівця, який вміє мислити як аналітик, діяти як професіонал і відчувати як громадянин.

Таким чином, методика інженерної діяльності — це складна система, що поєднує освітні та професійні компоненти. Освітні складові формують теоретичну, методологічну, гуманітарну та практичну базу, а професійні — забезпечують застосування цих знань у реальному виробництві, проєктуванні чи науковій діяльності. У сучасних умовах технократичного суспільства важливо не лише готувати технічно грамотних фахівців, а й формувати ціннісно орієнтованих інженерів, здатних приймати відповідальні рішення. У цьому сенсі гуманітарна і загальноосвітня складові інженерної освіти є не доповненням, а необхідною умовою ефективної методики підготовки фахівця XXI століття.

ІННОВАЦІЙНА ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

БАБОВАЛ С. В.

*здобувач I курсу,
педагогічного факультету,
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
м. Ізмаїл, Україна*

ЗВЕСКОВА В. К.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної педагогіки і спеціальної освіти,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
м. Ізмаїл, Україна*

Освіта як соціальний інститут має прогностичну спрямованість, адже функціонує в умовах стрімких суспільних трансформацій. Зважаючи на динамічність сучасного світу, складно наперед визначити, які знання стануть актуальними для здобувача освіти у його подальшому житті. У зв'язку з цим пріоритетним завданням освітніх установ є формування критичного мислення, що забезпечить здатність адаптуватися до нових, часто непередбачуваних умов, оцінювати ситуації з позиції раціональності та обирати ефективні стратегії розв'язання життєвих проблем.

Отже, сучасна система вищої освіти перебуває в постійному динамічному розвитку, що зумовлює необхідність підготовки фахівців, здатних до інноваційної педагогічної діяльності. Майбутні викладачі мають не лише володіти традиційними методами навчання, а й бути готовими до впровадження інноваційних технологій у педагогічну практику [1;2].

Мета дослідження — охарактеризувати сутність інноваційної педагогічної діяльності та визначити умови її формування у процесі професійної підготовки майбутніх викладачів.

Актуальність розвитку критичного мислення зумовлена необхідністю підготовки здобувачів освіти до життя в умовах постійних змін, інформаційного перевантаження та соціальних викликів. Освітня технологія розвитку критичного мислення спрямована на формування цілісного комплексу інтелектуальних і комунікативних умінь, зокрема:

- уміння чітко визначати проблему й обґрунтовувати шляхи її розв'язання;
- здатності до самостійного пошуку, аналізу та інтерпретації інформації;
- логічного формулювання власної позиції та аргументованого переконання інших;
- відкритості до альтернативних точок зору, гнучкості мислення;
- принциповості у відстоюванні власної думки;
- розвитку самостійності, ініціативності й комунікативної компетентності;
- створення умов для творчої діяльності в навчальному середовищі [2].

Зазначена технологія є важливою складовою сучасної педагогіки, що орієнтується на особистісно зорієнтований підхід і розвиток ключових компетентностей здобувача освіти.

Під інноваційною педагогічною діяльністю розуміють систематичне застосування педагогом нових ідей, технологій, методик і форм навчання, спрямованих на удосконалення освітнього процесу, розвиток особистості студента, формування ключових компетентностей [3].

Основні складові інноваційної діяльності викладача:

- когнітивна готовність до інновацій;
- здатність до саморефлексії та педагогічного експериментування;

- використання цифрових інструментів та інтерактивних методик;
- ініціативність і творчість у педагогічному процесі.

Форми реалізації інноваційної діяльності у підготовці майбутніх викладачів:

- розробка та впровадження авторських курсів, вебінарів;
- активне використання платформ дистанційного навчання (Moodle, Google

Classroom тощо);

- застосування технологій гейміфікації, проблемного навчання, кейс-методу;
- створення освітнього контенту (подкасти, відеоуроки, освітні блоги);
- участь у міждисциплінарних освітніх проєктах.

Педагогічні умови формування інноваційної компетентності:

- оновлення змісту освітніх програм педагогічних ЗВО;
- створення інноваційного освітнього середовища;
- підвищення ролі самостійної та проєктної діяльності студентів;
- залучення до рефлексивної діяльності та наукових досліджень.

Висновки.

Інноваційна педагогічна діяльність є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутнього викладача. Її ефективне формування забезпечує конкурентоспроможність фахівця, його готовність до професійного розвитку, творчої самореалізації та відповідей на виклики сучасної освітньої реальності.

Перелік використаних джерел:

1. Кузьміна Н.В. Професійна діяльність викладача: теорія, практика, інновації. Київ: Освіта, 2020. С.127.
2. Лихачова М.Ф. Інноваційна педагогіка: навч. посібник. Харків: Факт, 2021. С.76-98.
3. Роєнко Л. Технології розвитку критичного мислення молодших школярів на уроках рідної мови та читання. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія : Педагогіка. 2009. № 4. С. 67-71.
4. Савченко О.Я. Дидактика сучасної школи. Київ: Либідь, 2019. С. 234.

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ ІІ

БАРАН В. П.

*магістрантка кафедри дошкільної та початкової освіти
Ізмаїльського державного гуманітарного університету
м. Ізмаїл, Україна*

ЛЕСІНА Т. М.

*професор, доктор педагогічних наук
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
м. Ізмаїл, Україна*

Сучасні виклики, спричинені повномасштабною війною в Україні, створили нові умови для функціонування системи освіти, зокрема дошкільної. ****Інклюзивна освіта****, яка забезпечує рівний доступ до навчання для дітей з особливими освітніми потребами, зазнала суттєвих трансформацій.

Ускладнення умов організації освітнього процесу під час воєнного стану спричинило підвищення вимог до педагогів. Зокрема, йдеться про володіння професійними навичками щодо організації інклюзивної освіти, збереження психоемоційного здоров'я дітей, сприяння їхньої адаптації до нових умов, формування соціальної згуртованості тощо.

У зв'язку з цим, педагоги стикаються з потребою оперативно опановувати нові методики та інструменти, що враховують як особливості психологічного стану дітей, так і постійну загрозу безпеці. Додатковим викликом є необхідність інтеграції в освітній процес дітей-переселенців, які можуть мати травматичний досвід. Це вимагає від вихователів не лише професійної підготовки, але й високого рівня емпатії та стресостійкості. Отже, сучасна дошкільна освіта перетворюється на важливий інструмент підтримки та реабілітації дітей в умовах війни.

Різним аспектам інклюзивної освіти та впровадження інклюзивних технологій присвячено доробки таких науковців, як Бойчук Ю. (інклюзивна компетентність майбутнього вчителя основ здоров'я), Васильєва Г., Любарєць В., Порошенко М. (зміст і своєрідність інклюзії в педагогічному процесі), Патрикєєва О., Софій Н., Луценко І., Василяшко І. (інклюзивні технології в загальноосвітніх закладах), Колупаєва А. (навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі), Светлакова О. (індекс інклюзії як система оцінки якості інклюзивної освіти для дітей з особливостями психофізичного розвитку), Кляйн В., Шилонова В., Гладуш В. (індивідуальний підхід у забезпеченні психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання в школах Словаччини) та ін. Однак питання забезпечення інклюзивної освіти в закладах дошкільної освіти під час воєнного стану потребує сьогодні особливої уваги.

Звернемося до аналізу ключових для нашого дослідження понять. Інклюзивну освіту у закладах дошкільної освіти ми розглядаємо як організацію освітнього середовища, де діти з особливими освітніми потребами (ООП) навчаються разом з однолітками, отримуючи підтримку відповідно до індивідуальних можливостей.

Бойчук Ю. визначає інклюзивну компетентність педагога як «інтегративне особистісне утворення, що обумовлює здатність здійснювати професійні функції в процесі інклюзивного навчання, враховуючи різні освітні потреби учнів з особливими освітніми потребами, забезпечуючи включення їх в освітнє середовище, створюючи умови для їх розвитку й саморозвитку, повноцінної соціалізації» [2].

Аналізуючи загальний актуальний стан інклюзивної освіти в ЗДО, можна виокремити низку чинників, які перешкоджають ефективній реалізації освітньої діяльності (див. таблиці 1) [1].

Таблиця 1. Перелік основних викликів, що впливають на якість інклюзивної освіти в ЗДО під час воєнного стану

№	Виклик	Опис
1.	Переміщення сімей	Діти з ООП часто змінюють місце проживання внаслідок бойових дій або евакуації, що ускладнює освітню діяльність
2.	Відсутність кваліфікованих кадрів	Через мобілізацію або вимушену міграцію втрачається педагогічний персонал, що знижує якість освітнього процесу
3.	Обмежений доступ до ресурсів	Зруйновані приміщення, відсутність спеціального обладнання та матеріалів для інклюзивного навчання
4.	Психологічні травми	Діти та педагоги зазнають сильного стресу через воєнні події, що впливає на здатність до навчання та викладання

Представлені виклики вказують на критичну потребу у збереженні повноцінної освіти, навіть у кризових умовах. Вони свідчать про необхідність оперативної підтримки з боку держави, гнучкості освітньої політики, інституційної мобільності та розвитку професіоналізму фахівців, здатних працювати в нестандартних умовах.

Реагуючи на виклики, необхідно застосовувати комплексний підхід до організації інклюзивного освітнього середовища [2]. Серед перспективних напрямів варто виокремити:

1. Мобільні інклюзивні команди – дають змогу оперативно надавати освітню та психологічну підтримку дітям у місцях тимчасового перебування.

2. Цифрова інклюзія – використання онлайн-сервісів, хмарних технологій, електронних ресурсів забезпечує безперервність освіти навіть за відсутності фізичного доступу до ЗДО.

3. Навчання педагогів онлайн – підвищення професійної компетентності через вебіари, інтерактивні курси, обміни досвідом між педагогами.

4. Психоемоційна підтримка – впровадження методик стрес-менеджменту, арт-терапії, психологічних консультацій.

5. Інклюзивний простір безпеки – організація середовищ, де діти з ООП можуть перебувати під час тривоги або евакуації без загрози для здоров'я.

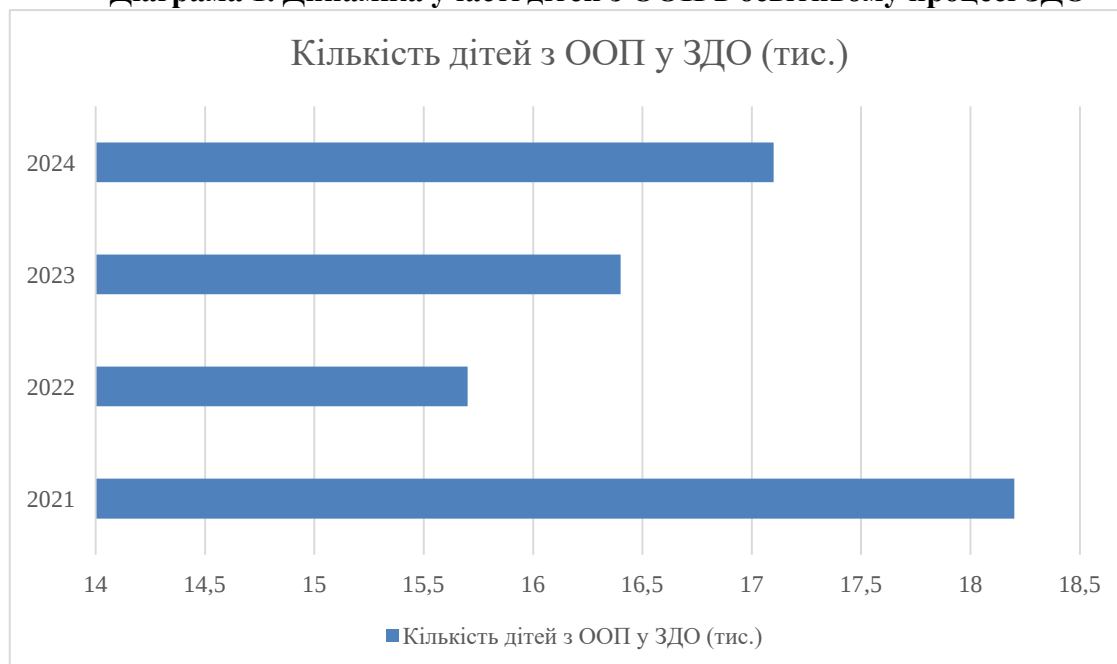
Для підтримки інклюзивної освіти в умовах війни Левченко М. були запропоновані наступні інноваційні рішення [3, с. 52]:

Ідея	Опис
Інклюзивний рюкзак	Мобільний комплект для дитини з ООП, який містить засоби сенсорної інтеграції, планшет з адаптованим ПЗ, ігрові та навчальні матеріали
Віртуальний асистент	Додаток, який допомагає батькам та вихователям взаємодіяти з дитиною на основі рекомендацій фахівців з інклюзивної освіти
Онлайн-групи підтримки	Платформи, де фахівці обмінюються досвідом, проводять супервізії, допомагають у вирішенні нагальних освітніх проблем

Саме ці запропоновані інновації свідчать про високий потенціал технологічної трансформації інклюзивної освіти. Їх використання дозволяє забезпечити персоналізований підхід до кожної дитини, підтримати батьків та вихователів у складних умовах, а також інтегрувати найкращі світові практики адаптації навчання в кризових ситуаціях.

Якщо проаналізувати загальну ситуацію щодо залучення дітей з ООП в освітній процес останніми роками (зокрема, з 2021 по 2024 роки) [4, с. 71], то можна відстежити суттєві зміни. Так, варто зауважити, що після різкого спаду кількості здобувачів освіти з ООП у 2022 році, що спричинений масовими переміщеннями населення, спостерігається поступове відновлення кількості охоплених дітей завдяки запровадженню інклюзивних програм та підтримці з боку держави й міжнародних партнерів (див.діаграму 1)..

Діаграма 1. Динаміка участі дітей з ООП в освітньому процесі ЗДО

Зауважимо також, що у 2022 році участь дітей з ООП в освітньому процесі ЗДО зменшилась у порівнянні з 2021 роком у зв'язку з переміщенням сімей з прифронтових зон, загальним процесом міграції. У 2023 році кількість таких дітей збільшилась на 2,5 тис. як результат впровадження та підтримки програм інклюзії. Так, завдяки впровадженню нових ініціатив для дітей з особливими освітніми потребами у діяльність закладів дошкільної освіти кількість таких вихованців виросла до 17,1 тисяч [5].

Позитивна динаміка останніх років свідчить про ефективність реалізованих заходів із підтримки інклюзивної освіти навіть в умовах війни. Це також демонструє стійкість освітньої системи та зростаюче розуміння важливості інклюзії серед суспільства та освітянської спільноти.

Отже, інклюзивна освіта в умовах воєнного стану стикається з численими викликами, що вимагають негайного реагування та координації дій на всіх рівнях. Одним із ключових факторів ефективності подолання означеної проблеми є гнучкість системи освіти, її здатність до адаптації в умовах невизначеності. Впровадження цифрових технологій, мобільних освітніх команд, інклюзивних укриттів, а також надання психосоціальної підтримки усім учасникам освітнього процесу— це лише частина рішень, які забезпечують сталість інклюзії. Важливо також формувати суспільну підтримку інклюзивної політики, розвивати партнерство між державою та міжнародними організаціями. Враховуючи те, що забезпечення рівного доступу до якісної дошкільної освіти для всіх дітей, включно з тими, хто має ООП, є запорукою майбутньої стійкості українського суспільства, перспективи

подальших розвідок вбачаємо у дослідженні провідного світового досвіду впровадження інклюзивних технологій в ЗДО.

Перелік використаних джерел:

1. Державна служба якості освіти. «Моніторинг стану інклюзії в дошкільних закладах». 2023. URL: <https://sqe.gov.ua/monitoring-zdo-2023/>
2. Левченко М.І. Інклюзія в дії: виклики і можливості. – Київ: Освіта України, 2023. С. 45–67.
3. Міжнародна організація Save the Children. Аналіз потреб дітей з ООП в умовах евакуації. 2023. URL: <https://www.savethechildren.net/>
4. Міністерство освіти і науки України. Звіт про стан інклюзивної освіти в ЗДО. 2023 URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2021/04/02/zvit_inklusive_07.06.21-5.pdf
5. ЮНІСЕФ Україна. «Освіта в умовах надзвичайних ситуацій: аналітика та рішення». Київ, 2023 с. 71-78.

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ
ОСОБИСТОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
МЕДИЧНОГО ПРОФІЛЮ**

ЗАРІВНЯК І. І.

*здобувачка II курсу,
медичного факультету,
спеціальності 222 «Медицина»
Одеський національний медичний університет
м. Одеса, Україна*

СІКОРСЬКА О. О.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри суспільних наук
Одеський національний медичний університет
м. Одеса, Україна*

Сучасна освіта спрямована на підготовку фахівців, які можуть позиціонувати себе й створювати конкуренцію на світовому ринку. Українська освіта дедалі більше фокусується на якості, універсальності підготовки фахівців та їхній здатності адаптуватися до глобальних трендів і потреб суспільства. Наголос робиться на особистісно орієнтованому навчанні, його інформатизації та ключовій ролі самоосвіти для сталого розвитку особистості. Ці зміни зумовлені європейською інтеграцією України та її співпрацею з європейським освітнім і науковим простором.

Головна мета сучасних закладів вищої освіти – не просто навчити майбутніх фахівців виконувати свої обов'язки, надавши їм потрібні знання, уміння та навички. Це також розвиток особистості кожного студента, його культурне та духовне збагачення, а також виховання у дусі загальнолюдських цінностей.

У зв'язку з цим, важливо формувати особистість, яка зможе вільно використовувати здобуті професійні знання та вміння, враховуючи при цьому євроінтеграційні процеси, глобалізацію та основні тенденції розвитку світової економіки. Це дослідження ставить собі за мету: визначити особливості особистісного становлення студентів медичних вишів, зважаючи на їхню майбутню професійну діяльність; встановити психологічні закономірності формування професійних якостей у студентів; з'ясувати психолого-педагогічні фактори, що впливають на розвиток професійних якостей студентів під час навчання у виші; узагальнити методи та прийоми, які допоможуть оптимізувати формування психологічної готовності студентів до професійної самореалізації.

З огляду на це важливим є формування особистості, здатної вільно оперувати набутими професійно-орієнтованими знаннями, вміннями й навичками з урахуванням процесів євроінтеграції, глобалізації та домінуючих тенденцій розвитку світової економіки. Цілі цієї роботи включають визначення особливостей особистісного становлення студентів медичних вищих навчальних закладів із перспективною проєкцією на професійну діяльність у майбутньому; встановлення психологічних закономірностей набуття студентами професійних якостей; з'ясування психолого-педагогічних чинників формування професійних якостей студентів під час навчання у вищій школі; узагальнення методів і прийомів оптимізації формування психологічної готовності студентів до професійної самореалізації.

Розвиток людини – це комплексний процес формування особистості, що відбувається під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх факторів, причому ключову роль у ньому відіграють цілеспрямоване виховання та навчання. Цей розвиток не зводиться до простого

накопичення знань, умінь чи навичок; він полягає передусім у якісних змінах психіки — переході від нижчих до вищих рівнів, появи нових рис пам'яті, сприйняття, мислення, волі, характеру та формуванні нових якостей особистості.

Формування особистості – це становлення людини як соціальної істоти під впливом середовища та виховання, які стимулюють її внутрішній розвиток. Поняття «розвиток особистості» і «формування особистості» дуже схожі та часто використовуються як синоніми.

Питання розвитку та виховання особистості є надзвичайно актуальними в сучасному суспільстві та вимагають глибокого наукового вивчення психологічних аспектів цього процесу. Формування особистості триває протягом усього життя, проте період навчання у вищій школі є особливо важливим. Саме тоді закладаються основи професійних якостей, які студент застосує у своїй майбутній кар'єрі, де його розвиток як особистості продовжуватиметься. Тому викладачі вищих навчальних закладів повинні приділяти постійну увагу особистісному становленню студентів у контексті їхньої професійної діяльності. Освітній процес має бути гармонійно збалансований, розвиваючи студента як цілісну особистість і як кваліфікованого фахівця.

Особистість – це соціальна істота, яка має свідомість, характеризується стійкими, соціально зумовленими психологічними рисами, що проявляються в її взаємодії з навколишнім світом, іншими людьми та визначають її поведінку. [1].

У наш час системний підхід є ключовим для розуміння того, як соціально-психологічні властивості формуються та проявляються в людині. Розвиток особистості відбувається у постійній взаємодії внутрішнього світу людини та її зовнішньої діяльності.

З одного боку, особистісні якості формуються в соціальному середовищі. З іншого, саме це середовище значною мірою залежить від комунікативних здібностей людини. Це означає, що від наших комунікативних знань, умінь та навичок все більше залежить успіх нашої діяльності.

Комунікативна компетентність – це комплексна якість особистості, що пронизує всі її професійні та особистісні аспекти. Вона включає здатність вибудовувати власну програму поведінки в соціумі, мати мотивацію до певного соціального оточення, розвивати комунікативні здібності та зберігати соціально-психологічні традиції. По суті, це сформований комунікативний стиль життя.

Ми говоримо про розвиток не абстрактної особистості, а людини, яка діє і розвивається в конкретному соціокультурному середовищі та на певному етапі розвитку суспільства. Отже, зрозуміти, як людина засвоює норми та цінності суспільства, неможливо без урахування соціокультурних та етнопсихологічних впливів.

Важливо підкреслити: зміни відбуваються не лише в особистості, яка проявляє активність щодо себе та оточення, але й у суспільстві, в якому ця особистість розвивається. Соціум активно впливає на людину, і цей вплив може як сприяти, так і гальмувати її прогресивний розвиток.

Тому, щоб отримати адекватне уявлення про розвиток особистості в соціумі, необхідно розглядати всі ці складові в єдності, не применшуючи і не перебільшуючи значення особистості чи суспільства. Це приводить нас до нового бачення планування особистісного розвитку, що враховує індивідуальну своєрідність людини, її здатність виконувати одну й ту ж діяльність різними психологічними шляхами, а також ставлення до індивіда як до найвищої цінності та носія національного світогляду. [2].

Процес навчання за своїм змістом є рухом здобувача шляхом пізнання від незнання до знання, від неповного ширшого і точнішого знання. Під час навчання формуються пізнавальні, практичні вміння і навички, відбувається розвиток і виховання студентів [3]. Підготовка майбутнього спеціаліста під час навчання – це процес становлення особистості студента. Головна мета – сформувати у нього необхідні пізнавальні та практичні навички в

обраній галузі, які допоможуть йому ефективно взаємодіяти зі світом. Цей період становлення припадає на ранню юність, вік, коли людина починає усвідомлювати своє майбутнє і планувати життєвий шлях. Саме тому юнацький вік потребує особливої уваги. На початку третього тисячоліття, в епоху формування світової ринкової економіки, з'являється новий тип фахівця. Для нього важливі не лише професійні навички, а й ефективна взаємодія між колегами та з викладачами. Це вимагає постійного впровадження новітніх технологій та управлінських рішень у навчальний процес, що підвищують його ефективність. У світі високих технологій, країна, яка їх опанує, стане лідером. Варто відзначити, що медичні виші є ключовими центрами розвитку таких технологій, адже питання здоров'я людини стають дедалі актуальнішими. Аналіз факторів, що впливають на вищу освіту в Україні, свідчить: вона не повинна відриватися від життя, перетворюючись на замкнутий ринок послуг. Навпаки, вища освіта має стати фундаментом розвитку науки, економіки, культури та брати активну участь у розв'язанні науково-технічних завдань країни. Таким чином, освіта є ключовим індикатором інтелектуального, культурного, духовного, соціального та економічного прогресу суспільства і держави. [4].

Соціалізація здобувачів нерозривно пов'язана з їхнім навчанням у виші, адже саме тут вони здобувають знання та навички для майбутньої професії. Основним чинником, що впливає на соціалізацію в цей період, є навчальна діяльність. Соціальні психологи визначають навчання як засвоєння теорії, умінь і навичок через спілкування (діалоги, бесіди, дискусії). Це дозволяє розглядати навчання як спільну системну діяльність викладача і студента, що ґрунтується на їхній взаємодії. Ця взаємодія та зв'язки між викладачем і здобувачами формуються за допомогою різноманітних методів та форм навчання й спілкування. Таким чином, навчання має не лише дидактичний (засвоєння знань), а й соціально-психологічний аспект, що відображає характер стосунків у студентській групі. [5].

Дослідження соціально-психологічних аспектів соціалізації здобувачів вимагає аналізу педагогічного спілкування, адже саме в ньому відбувається навчання. Йдеться про спільне вирішення освітніх завдань через взаємодію, чіткі дії та злагоджену комунікацію всіх учасників – тобто про співпрацю. Ця співпраця характеризується: активною взаємодією, що включає взаємне та самопізнання, відображення тощо, її результатом є формування психологічної єдності та взаєморозуміння між учасниками; навчальними завданнями як її предметною сутністю; педагогічне спілкування в цьому сенсі інтегрує предмет співпраці, формуючи єдині ціннісні та мотиваційні орієнтири; процесуальною сутністю, що проявляється в індивідуальних та колективних діях учасників; педагогічне спілкування тут інтегрує окремі дії викладача та студента в цілісний процес їхньої спільної діяльності.

Необхідною умовою ефективної соціалізації у процесі навчання є наявність зворотного зв'язку. Мається на увазі взаєморозуміння, тобто розуміння іншої людини, тих взаємин, які складаються на різних рівнях взаємодії: «педагог-здобувач», «здобувач - здобувач» і т.д. Щодо взаєморозуміння між педагогом і здобувачем, то його розглядають як стан внутрішньої згоди, який має певні особливості, викликані характером і умовами навчальної діяльності [6].

Українська система вищої освіти активно реформується, оскільки Україна інтегрується в європейський та світовий освітній простір. Впроваджуючи європейські стандарти (такі як градація дипломів, єдині додатки до дипломів, підвищення стандартів якості та розширення студентської мобільності), українські виші повинні зберегти ключовий аспект традиційної підготовки фахівців. Йдеться про вивчення суспільно-гуманітарних дисциплін, зокрема української мови за професійним спрямуванням, історії, філософії та культурології.

Це не тільки забезпечує необхідні знання для майбутньої професійної діяльності, але й сприяє формуванню високого рівня особистісної культури. Хоча європейська система освіти для бакалаврів зосереджена переважно на практично орієнтованих курсах, а

фундаментальні дисципліни вивчаються в магістратурі, Україна вважає важливим зберегти цей баланс. Крім того, в умовах євроінтеграції студентська мобільність вимагає високого рівня культури спілкування та компетентнісного підходу до міжкультурної комунікації.

Культура спілкування – це, по суті, все, що ми знаємо і вміємо для ефективної взаємодії з іншими. Вона охоплює як теоретичні знання (наприклад, про етику та психологію спілкування), так і практичні навички, які дозволяють нам застосовувати ці знання. Це сукупність загальноприйнятих правил та норм, що діють у певному суспільстві.

Цю систему можна розглядати як науку та мистецтво спілкування, що включає в себе узагальнення та рекомендації щодо побудови комунікаційного процесу. Ці знання є науково-практичними, системно взаємопов'язаними і допомагають нам розуміти спілкування як соціальний та етнопсихологічний феномен.

Не дивно, що культура спілкування є одним з ключових факторів успіху у налагодженні соціальних зв'язків. Високий рівень культури спілкування – це гармонійне поєднання професійних знань, комунікативних та морально-психологічних здібностей. Ці здібності, своєю чергою, тісно пов'язані з інтелектуальним та культурним рівнем особистості, яка бере участь у взаємодії. [7].

Висновки. Особистісний розвиток здобувачів-медиків охоплює засвоєння професійних знань і вмінь застосовувати їх в умовах, що постійно змінюються, включаючи міжкультурну взаємодію. Професійні якості формуються поступово під час навчання та виховання, при цьому зростає роль студента як активного учасника цього процесу. Для підготовки студентів до майбутньої професійної самореалізації важливо створювати позитивну атмосферу в групі та сприяти конструктивній співпраці між викладачем і студентом, що допомагає розвитку соціально-психологічної адаптації.

Перелік використаних джерел:

1. Безкоровайна О.В. Виховання культури особистісного самоствердження в ранньому юнацькому віці: Монографія. Рівне: РДГУ, видавець Олег Зень, 2009. 470 с.
2. Лозниця В.С. Психологія і педагогіка: основні положення. Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни. К.: «ЕксОб», 2001. 304 с.
3. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2 кн. Кн. 1: Соціальна психологія особистості і спілкування. К.: Либідь, 2004. 576 с.
4. Проблеми освіти: Наук. Метод. зб. / Кол. авт. К.: Наук.-метод. Центр вищої освіти, 2000. Вип. 22. 224 с.
5. Степанов О.М. Основи психології і педагогіки: Навч. пос. К.: Академвидав, 2006. 520 с.
6. Степанов О.М. Педагогічна психологія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2011. 416 с.
7. Яблонко В.Я. Психолого-педагогічні основи формування особистості: Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 220 с.

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ОСВІТУ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

КІЛАФЛИ Л. І.

*доктор магістрантка кафедри
дошкільної та початкової освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
м. Ізмаїл, Україна*

ЛЕСІНА Т. М.

*доктор педагогічних наук
професор кафедри дошкільної та початкової освіти
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
м. Ізмаїл, Україна*

У сучасних умовах реформування системи дошкільної освіти особливої актуальності набуває проблема стимулювання пізнавального інтересу дітей раннього віку як основи їхнього всебічного розвитку. Саме на цьому етапі формується фундамент когнітивної активності, закладаються передумови до подальшого ефективного навчання, соціалізації та розвитку особистості. Пізнавальний інтерес є важливою внутрішньою мотивацією, що спонукає дитину до активного пізнання навколишнього світу, самостійного дослідження, експериментування, встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Одним із ефективних засобів впливу на розвиток пізнавального інтересу дітей раннього віку виступає розвивальне предметно-ігрове середовище, яке сприяє створенню умов для самовираження, вільного вибору діяльності, набуття нового досвіду через гру, спостереження, маніпуляції з предметами. Зауважимо також, що якісно організоване середовище стимулює сенсорний розвиток, мовлення, мислення, увагу дітей, формує в них перші уявлення про властивості об'єктів, їх взаємозв'язки та функції.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вдосконалення педагогічних підходів до організації розвивального предметно-ігрового середовища з урахуванням вікових особливостей дітей раннього віку та спрямованості на активізацію їхньої пізнавальної діяльності, а також обумовлена потребою пошуку ефективних педагогічних підходів, методів і засобів, які сприятимуть формуванню пізнавального інтересу дошкільників із урахуванням індивідуальних особливостей розвитку дітей раннього віку.

У контексті нашого дослідження важко переоцінити доробки таких видатних зарубіжних науковців, як Піаже Ж., який розробив стадії когнітивного розвитку дітей, підкреслив роль активної взаємодії дитини з середовищем у формуванні пізнавальних структур; Монтесорі М., яка запропонувала концепцію спеціально організованого розвивального середовища, що стимулює самостійну пізнавальну активність дитини; Брунер Д., який підкреслював важливість активної участі дитини у пізнавальному процесі, роль зацікавлення й мотивації.

Різним аспектам окресленої проблеми присвячено наукові доробки вітчизняних дослідників, як-от: Богуш А. (мовленнєвий і пізнавальний розвиток дітей, роль гри у формуванні пізнавального інтересу), Гавриш Н. (створення предметно-ігрового розвивального середовища у ЗДО, його роль у стимулюванні пізнавальної активності), Кононко О. (психологічні засади розвитку дітей раннього віку, зокрема, розвиток пізнавальної сфери дошкільнят), Ликова І. (художньо-естетичний розвиток дітей раннього дошкільного віку через предметно-ігрове середовище як засіб пізнання світу),

Поніманська Т. (психологічні засади розвитку дитини раннього та дошкільного віку, роль середовища у цьому процесі), а також практиків - Тарасовець О., Белкіної І., Савчинської І. (практичні аспекти впровадження розвивального середовища у ЗДО) та ін.

Мета статті полягає в аналізі ефективних способів стимулювання пізнавального інтересу в умовах спеціально організованого предметно-ігрового простору та визначенні педагогічних умов, що забезпечують оптимальні можливості для розумового розвитку дитини на ранньому етапі онтогенезу.

Дошкільний вік, а особливо ранній період (від 1 до 3 років), є надзвичайно важливим етапом у становленні особистості, коли формується база для подальшого інтелектуального, емоційного та соціального розвитку [3].

Одним із ключових завдань раннього дошкільного виховання є стимулювання пізнавального інтересу, оскільки саме в цей період закладається основа для майбутньої навчальної мотивації. Пізнавальний інтерес є внутрішнім рушієм активної пізнавальної діяльності, який сприяє формуванню у дитини допитливості, прагнення до самостійного відкриття нового, ініціативності у взаємодії з навколишнім світом [4].

Особливу роль у цьому процесі відіграє розвивальне предметно-ігрове середовище, яке має бути насиченим, варіативним, безпечним і відкритим до дитячої ініціативи. Саме через гру, маніпулювання предметами, дослідницьку діяльність і сенсорний досвід у дитини активізується інтерес до пізнання світу, а грамотно організоване середовище спонукає дитину до діяльності, відкриттів, експериментування [2].

Питання стимулювання пізнавального інтересу дітей раннього віку в умовах розвивального предметно-ігрового середовища актуалізується також із позицій сучасних педагогічних орієнтирів, практичних потреб вихователів та психологів, а також загальної стратегії розвитку потенціалу кожної дитини в умовах Нової української школи (НУШ) і оновлених державних стандартів дошкільної освіти.

Так, у Базовому компоненті дошкільної освіти України особлива увага приділяється питанню створення умов для розвитку пізнавального інтересу дітей раннього віку через організацію розвивального предметно-ігрового середовища.

Вважаємо за необхідне конкретизувати основні позиції щодо пізнавального розвитку дошкільнят та організації освітнього середовища:

1. Компетентнісний підхід (стандарт орієнтований на формування у дітей ключових компетентностей, зокрема пізнавальної активності, допитливості, уміння досліджувати та експериментувати);

2. Принцип природовідповідності (визнається необхідність розвитку дитини відповідно до її природних задатків та інтересів, що включає стимулювання пізнавального інтересу через активну взаємодію з навколишнім середовищем);

3. Розвивальне середовище (наголошується на створенні безпечного, варіативного та стимулюючого середовища, яке сприяє самостійній діяльності дитини, її ініціативності та творчості);

4. Гра як провідна діяльність (гра визнається основним засобом розвитку пізнавальної активності, через яку дитина пізнає світ, набуває досвіду та формує уявлення про навколишнє середовище).

У Базовому компоненті дошкільної освіти підкреслено важливість створення умов, що сприяють розвитку пізнавального інтересу дітей раннього віку, зокрема через організацію розвивального предметно-ігрового середовища. Предметно-ігрове середовище ми розуміємо як організований простір, який стимулює дитину до гри, дослідження, експериментування. Воно має бути перш за все безпечним, доступним, варіативним, цікавим і адаптованим до віку дитини [1].

На думку Марії Монтессорі, саме середовище повинне «навчати» дитину, бути зручним, наповненим сенсорними, логічними та творчими матеріалами, оскільки дитина, взаємодіючи з такими об'єктами, вчиться самостійно і з інтересом [5].

Пізнавальний інтерес - це прагнення дитини дізнатися нове, досліджувати навколишній світ. У ранньому віці він формується через емоції, рух і чуттєве сприймання. Цей інтерес є основою розвитку мислення, мовлення й уяви.

До основних методів стимулювання інтересу можна віднести такі:

- створення проблемних ситуацій;
- дослідницько-ігрова діяльність;
- зміна й оновлення матеріалів;
- підтримка ініціативи дитини;
- участь дорослого як партнера в пізнанні [6].

Стимулювання ж пізнавального інтересу дітей раннього віку в умовах розвивального предметно-ігрового середовища - це цілісний процес, що охоплює грамотну організацію простору, уважне ставлення до потреб дитини та використання активних, дослідницьких методів навчання. Роль дорослого полягає у створенні таких умов, в яких дитина сама захоче пізнавати світ і матиме для цього всі можливості.

Отже, правильно організоване середовище в поєднанні з активною педагогічною підтримкою створює умови для формування стійкого пізнавального інтересу в дітей раннього віку. З дослідженням провідних методів розвитку і стимулювання пізнавального інтересу дітей раннього віку в умовах розвивального предметно-ігрового середовища у зарубіжному досвіді ми пов'язуємо перспективи наших подальших розвідок.

Перелік використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / МОН України, НАПН України. – К., 2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita>, вільний.
2. Гавриш Н. В. Предметно-ігрове розвивальне середовище у ЗДО : навч.-метод. посіб. / Н. В. Гавриш. – К. : Літера ЛТД, 2017. – 128 с.
3. Кононко О. Л. Дитина у дошкільні роки: психологія розвитку : навч. посіб. / О. Л. Кононко. – К. : Слово, 2010. – 376 с.
4. Лисенко Н. М. Розвиток пізнавальної активності дошкільників у грі / Н. М. Лисенко // *Дошкільне виховання*. – 2020. – № 5. – С. 12–15.
5. Монтессорі М. Відкриття дитинства / М. Монтессорі ; пер. з англ. – К. : Шкільний світ, 2004. – 256 с.
6. Шиян Р. Б. Дошкільна педагогіка : підручник / Р. Б. Шиян. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2018. – 368 с.

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ КРІЗЬ ПРИЗМУ ВИМОГ ІННОВАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ

КНЯЗЯН М. О.

*доктор педагогічних наук, професор
професор кафедри французької філології
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

НІКОЛАЄВ Д. О.

*здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
педагогічного факультету,
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
м. Ізмаїл, Україна*

У сучасних умовах активної інформатизації усіх галузей життя неабиякого значення набуває формування дослідницької культури саме фахівців із ІТ сфери. Вирішення цієї проблеми сприяє розв'язанню важливих практичних завдань, як-от розвиток наукового світогляду здобувачів вищої освіти; формування їхньої здатності відповідно до вимог академічної доброчесності ефективно використовувати теоретичні, емпіричні методи дослідження, як і методи математичної статистики; виховання дисциплінованості, самостійності, цілеспрямованості, відповідальності, інтелектуальної ініціативності, організованості тощо.

Аналіз наукових праць переконує в тому, що різні аспекти зазначеної проблеми розкривалися у зазначених нижче напрямках: сутність та зміст культури соціуму (С. Гончаренко) [1], впровадження навчально-дослідницької та науково-дослідницької роботи студентства (Т. Лесіна, І. Панченко) [2]; організація дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти як засобу їхнього перспективного саморозвитку (М. Князян) [3]; розвиток культури спілкування, взаємодії та співпраці (О. Ситнікова) [4]. Утім питання формування дослідницької культури майбутніх фахівців інформаційних технологій потребує більш детального розкриття.

Насамперед слід акцентувати на тому, що поняття «культура» відображає певну сукупність духовних, практичних та матеріальних аспектів доробку суспільства, його цивілізаційного становлення, що, на правомірну думку С. Гончаренка, «відображають історично досягнутий рівень розвитку суспільства й людини і втілюються у результатах продуктивної діяльності» [1, с. 182]. Саме культура є тією галуззю життя, яке включає виховання, освіту, духовну творчість, до того ж і установи, заклади, що дозволяють формувати й пропагувати культуру в суспільстві. Говорячи про розвиток індивіда, варто вказати на те, що культура є показником його вихованості й освіченості, а також демонструє рівень опанування ним певними знаннями й діяльністю.

З іншого боку, варто наголосити на тому, що має педагогічний сенс репрезентувати дослідницьку діяльність у таких двох формах її втілення в освітньому процесі, як-от навчально-дослідницька та науково-дослідницька. Наприклад, науковці (Т. Лесіна, І. Панченко) розкривають сутність навчально-дослідницької діяльності як такої, котра «спрямовує на пізнання фактів, явищ та процесів навколишнього світу, аналіз, систематизацію, класифікацію, синтез отриманої інформації з метою розширення суб'єктивно нових знань студентів про світ» [2, с. 260]. Натомість науково-дослідницька

діяльність, як підкреслює М. Князян [3], має на меті отримання такого результату, який є новим в контексті суспільно-історичного розвитку соціуму. До того ж О. Ситнікова в ракурсі професійної підготовки, наприклад філологів, правомірно стверджує, що ця робота передбачає «підготовку майбутніх філологів до проведення самостійного наукового пошуку; формування у них уявлень про систему методів у гуманітарних науках, насамперед філологічній; створення пізнавальної мотивації; актуалізацію теоретичних знань, які були засвоєні раніше; активізацію творчості» [4, с. 25]. Отож дослідницька діяльність передбачає виконання наукового пошуку задля отримання суб'єктивно або об'єктивно нового результату, що сприяє суттєвому покращенню функціонування педагогічних процесів через їх інноватизацію, впливу на розвиток особистості здобувача освіти, набуття ним професіоналізму та формування його готовності до перспективної самоосвіти й саморозвитку.

У цьому контексті дослідницька культура фахівця у сфері ІТ з огляду на вимоги інформатизації сучасного освітнього простору [5] відображає таке: знання про потенціал штучного інтелекту, комп'ютерну техніку, програмне забезпечення, функціонування цифрового середовища, етику взаємодії в ньому, інформаційну політику держави; здатність використовувати сучасні цифрові технології для власного саморозвитку як дослідника, генерації нових знань та їх використання в нових ситуаціях; готовність до розробки та впровадження інноваційних хмарних навчальних технологій, сервісів та платформ, засобів візуалізації, електронних підручників, конструювання проєктів покращення якості освітніх заходів, проведення критичного аналізу власного інноваційного доробку, внесення коректив, визначення перспективності своїх дій.

Важливими методами та формами розвитку дослідницької культури майбутнього фахівця ІТ сфери з огляду на специфіку його діяльності в освітньому просторі є насамперед науковий пошук. Має сенс сформувати у здобувачів вищої технічної освіти той необхідний базис дослідницьких дій, який актуалізується у контексті наукового пошуку фахівця з інформатики, а саме аналіз наукових джерел, порівняння різних підходів та позицій, синтез, класифікація, абстрагування, узагальнення, генерація нових ідей, аргументація свого бачення вирішення проблем, підбір фактів, проведення констатувального, формувального й контрольного етапів експерименту, оформлення результатів наукового дослідження, підготовка публікацій (тез, статей), розробка методичних порад та рекомендацій.

Отже, дослідницька культура фахівця в ІТ сфері передбачає володіння системними знаннями про потенціал цифрового простору, вміння проводити науковий пошук у ньому, виявляючи інтелектуально-пізнавальну мотивацію та здатність до самозростання як дослідника.

Перелік використаних джерел:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
2. Заболотська О.О. Підготовка майбутніх бакалаврів філології до міжкультурної взаємодії засобами хмарних технологій та навчальних платформ. *Вісник науки та освіти*. (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»). 2024. № 11(29). С. 1109-1116. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-11\(29\)-1109-1116](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-11(29)-1109-1116)
3. Лесіна Т. М., Панченко І. В. Навчально-дослідницька діяльність студентів-іноземців у процесі вивчення іноземних мов на базі університетів архітектури та будівництва. *Перспективи та інновації науки*. 2023. №10 (28). С. 257-266. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10\(28\)-257-266](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10(28)-257-266)
4. Ситнікова О. В. Дослідницька діяльність як метод формування готовності майбутніх бакалаврів філології до міжкультурної взаємодії. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2024. № 1 (61). №. С.23-28. DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2024.1.4>

5. Kniazian M. Scientific research activities of future bachelor and master of philology as a foundation for professional self-development. *Innovative vector of education development in the era of global challenges*: monograph / edit. Yurii Boichuk, Nataliia Tkachova. Slovak Republic, Podhájska: European institute of further education, 2023. P. 85-120.

ІНТЕГРАЦІЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

КОМЛЕВОЙ М. О.

здобувач 1 курсу

Інституту комп'ютерних систем

спеціальності 174 «Автоматизація,

комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка»

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса, Україна

ФЕДОРОВА А. І.

кандидат історичних наук, доцент

доцент кафедри філософії, історії та політології

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса, Україна

У сучасному інформаційному суспільстві, де цифрові технології стають невід'ємною частиною життя молоді, традиційні методи викладання поступово втрачають свою ефективність [1, с.11]. Це стосується не лише технічних, а й гуманітарних дисциплін, зокрема історії України та української культури, яку здобувачі освіти часом сприймаються як «суху» і перевантажену фактами. Монологічні способи викладання змінюються на такі, що передбачають активну участь у процесі навчання самих здобувачів освіти [2, с.533-534]. У цьому контексті надзвичайно актуальним стає впровадження інноваційних педагогічних підходів, що дозволяють не лише передавати знання, а й підвищити рівень залученості студентів у освітній процес, розвинути навички командної роботи, соціальних зв'язків, індивідуалізувати навчання тощо [3, с.53]. Одним із таких підходів є гейміфікація навчального процесу – використання ігрових елементів у неігровому середовищі. Варто відзначити зростання інтересу до гейміфікації як інструменту активного навчання, що обумовлено тим, що здобувачі вищої освіти звикли до інтерактивного контенту, швидкої взаємодії та елементів змагальності, що властиві цифровим іграм. Гейміфікація дозволяє органічно поєднати ці елементи з навчальними цілями.

Питання використання ігор у навчальному процесі висвітлюються і закордонними, і вітчизняними науковцями, в т.ч. і гейміфікація при вивченні історії [2; 4; 5 та ін.]. Однак належного висвітлення ця проблема не отримала, оскільки вона є доволі динамічною.

Метою даної роботи є аналіз потенціалу гейміфікації як інноваційного інструменту підвищення ефективності викладання історії України та української культури у закладах вищої освіти. У межах цієї мети передбачено:

- з'ясувати сутність поняття гейміфікації в освітньому контексті;
- охарактеризувати її основні інструменти та механізми;
- проаналізувати приклади успішного впровадження гейміфікації в освітній процес;
- визначити переваги, ризики та перспективи використання ігрових методик у викладанні історії та культури України;
- описати можливості створення та впровадження інтерактивних цифрових елементів (освітні ігри, симуляції, таймлайни (лінії часу), карти знань тощо) для покращення сприйняття матеріалу з історії та культури України.

Використання гейміфікованих елементів дозволяє у процесі гри отримувати корисний досвід та знання, адже студенти не лише опрацьовують реальні кейси, ситуації, а й отримують навички роботи в команді, вчать критичного мислення [6, с. 76]. При

використанні ігрових елементів звичне вивчення матеріалу з історії та культури України перетворюється на захопливу подорож у часі, де студент є не пасивним слухачем, а безпосереднім учасником навчального квесту. Гейміфіковане навчання дозволяє переживати історичні події, моделювати ситуації, робити морально-етичні висновки. Особливу актуальність набуває розробка інтерактивних елементів навчання – вікторин, квестів, віртуальних подорожей, таймлайнів тощо, які інтегруються в освітні платформи або функціонують як окремі програмні застосунки.

На лекціях та практичних заняттях з історії України використовуються місії-квести («Знайди свідка події», «Віднови перебіг битви», «Архівна розвідка»), історичні симуляції, ролеві ігри, навчальні мініігри та віртуальні екскурсії. Такий підхід дозволяє не лише активізувати увагу студентів, а й формує в них аналітичне мислення, уміння працювати з джерелами, аргументувати власну позицію.

Під час викладання ефективними виявляються різноманітні інструменти гейміфікації, що збільшують інтерес до дисципліни та заохочують до змагання, такі як використання балів і рівнів для фіксації прогресу, візуалізація успішності, присвоєння значків і сертифікатів за досягнення, організація сюжетних квестів і місій. Ігрові сценарії, які передбачають проходження «історичних місій», виконання інтерактивних завдань із використанням QR-кодів, Google-карт, віртуальних персонажів та таймлайнів, забезпечують не лише більш глибоке занурення в тему, а й розвиток логіки, уваги та навичок аналізу.

На практиці гейміфікація вже довела свою ефективність. Про досвід користування різними платформами та власне, що радять самі студенти, можемо простежити з даних табл.1 та 2 (опитування проведене Федоровою А. І. анонімно та містить вибірку найбільш цікавих відповідей стосовно теми дослідження). Зібрана інформація, отримана наприкінці вивчення дисципліни, свідчить, що беззаперечним фаворитом у студентів є Kahoot, також впізнаваними є Quizizz, Quizlet, Google Forms, останнім часом ще додався Wordwall. Більшість студентів позитивно схвалює залучення ігрового елементу в навчальний процес, але був один студент, який зазначив, що він «не любить ігри».

Саме тому гейміфікація потребує зваженого та професійного впровадження. Серед основних переваг її застосування варто відзначити підвищення внутрішньої мотивації до навчання, персоналізацію освітнього процесу, створення ситуацій успіху, розвиток ініціативності та здатності до рефлексії. Проте існують і певні ризики – зокрема, можлива надмірна орієнтація студентів на зовнішні стимули (нагороди, бали), технічні труднощі впровадження в умовах обмеженого доступу до цифрових ресурсів, а також підвищення стресу, залежність від гри, зниження мотивації якщо гра надто проста або надто складна тощо [3, с. 54].

Перспективним напрямом є не лише активне використання цифрових платформ та інтерактивних середовищ, таких як Moodle, Google Classroom, Kahoot, Classcraft, а й створення власних розробок – онлайн-карт знань, історичних симуляторів, вебквестів. Особливо актуальним є участь самих студентів до створення інтерактивного контенту, що сприяє їх залученню в проєктну та дослідницьку діяльність.

У межах дослідження М. Комлевой реалізував два інтерактивні продукти з елементами гейміфікації, спрямовані на удосконалення викладання історії України та української культури. Обидва приклади реалізовані з використанням мови розмітки HTML, стилізовані за допомогою CSS та інтерактивно керуються за допомогою JavaScript.

Перший приклад – інтерактивна вікторина з історії України (рис. 1), що реалізує систему накопичення балів, видачу цифрових значків та відображення прогресу проходження. Користувач відповідає на запитання з чотирма варіантами відповіді, отримуючи миттєвий зворотний зв'язок. По завершенні вікторини формується підсумковий рейтинг, а також візуально оновлюється «нагорода» у вигляді бейджа, що створює додаткову мотивацію.

Другий приклад – інтерактивна лінія часу історичних подій ХХ ст. (рис. 2). Студенту пропонується розмістити п'ять ключових історичних подій у хронологічному порядку за допомогою перетягування елементів мишкою. Після завершення система повідомляє кількість правильних позицій, що дозволяє миттєво скоригувати знання. Такий підхід не лише активізує логічне мислення, а й сприяє формуванню цілісного уявлення про хронологію української історії.

Ці рішення можуть бути легко адаптовані для занять в аудиторії або дистанційного формату. Їх перевага – автономність, доступність у браузері без потреби встановлення додаткового програмного забезпечення, а також можливість масштабування для різних тем або курсів.

Запропоновані приклади доводять, що навіть прості програмні реалізації з елементами гейміфікації здатні суттєво змінити сприйняття навчального матеріалу, зробити історико-культурну тематику ближчою та емоційно значущою для сучасного здобувача освіти.

Отже, гейміфікація довела свою ефективність як інструмент підвищення мотивації, залучення та активного засвоєння знань студентами у вивченні історії України та української культури. Реалізація інтерактивних елементів сприяє розвитку критичного мислення, міжпредметних зв'язків та особистої зацікавленості у навчальному процесі. Перспективами подальшого дослідження є впровадження гейміфікації в адаптивні освітні середовища, використання доповненої реальності та розробка національних цифрових освітніх платформ.

Табл.1. Вподобання студентів щодо ігрового контенту.

Участь у яких заходах, іграх, вправах, або, наприклад, дискусіях (до яких Вас заохочував викладач в межах дисципліни) Ви би брали участь ще?
Я б із задоволенням брала участь в інтерактивних іграх і тестах, оскільки це робить процес навчання динамічним.
у створенні тесту я б ще взяла б участь
kahoot дуже сподобався
Кахут брала б участь ,сумісні проєкти групами
У Kahoot та дискусіях по темі лекції.
Kahoot, quizlet. Дуже сподобалось
Я не дуже люблю ігри тому, навіть не знаю
Вікторини та квізи, надає можливість в більш цікавій формі засвоїти та закріпити матеріал.
Я брала участь у всіх іграх, вправах та дискусіях, до яких заохочував викладач. Вважаю такі заходи гідним доповненням курсу. Брала б участь ще.

Табл.2. Ресурси, застосунки, які радять здобувачі освіти для створення інтерактивних завдань, опитувань

Які ресурси, застосунки Ви б порадили для створення інтерактивних завдань, опитувань тощо

Quizlet

Кахутс. Там можна створювати різні тести та навіть є призові місця

Kahoot! Це інтерактивна платформа для створення вікторин та опитувань, які можуть бути використані для перевірки знань у реальному часі. Перевага цієї платформи - Легкість у використанні, можливість створення веселих та захоплюючих завдань

Гугл форми

Можна використовувати Google Forms або Quizizz, які дозволяють бачити питання і варіанти відповідей без необхідності одночасно дивитися на екран викладача

Гугл форми ,кахут

платформа quizizz виявилась цікавим форумом для створення тестів. але стандартна гугл форма також є цікавою.

Кахут. Може є набагато кращі сервіси, але я їх не знаю

гугл форма, quizlet, kahoot

Quizizz або Kahoot

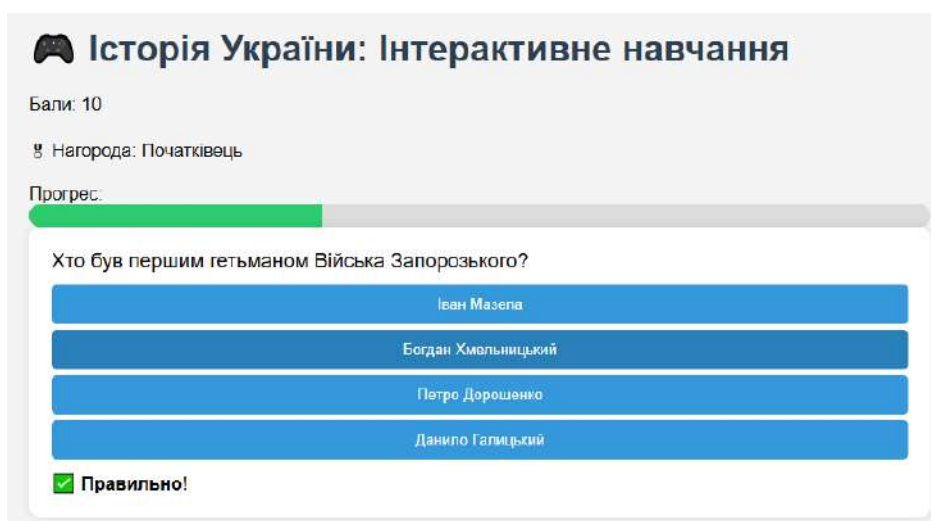

Рис. 1. Інтерактивна вікторина з історії України

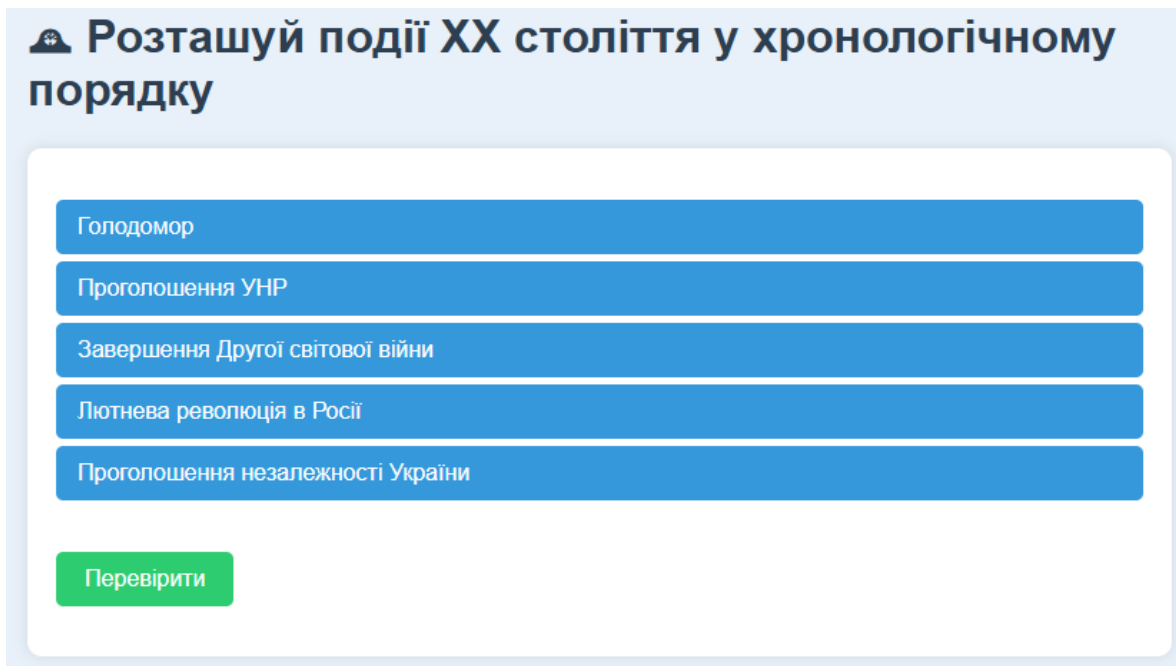

Рис. 2. Інтерактивний таймлайн історичних подій

Перелік використаних джерел:

1. Биков В. Ю., Буров О. Ю. Цифрове навчальне середовище: нові технології та вимоги до здобувачів знань. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. Київ; Вінниця, 2020. Вип. 55. С. 11–22. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2020-55-11-22>.
2. Височан Л. М., Бохонько Є. О., Гончарова І. П. Гейміфікація як ефективний інструмент навчання для майбутніх педагогів. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 58, т. 1. С. 52–55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/58.1.9>
3. Лаврова І. І., Сараєва О. В. Вивчення історії культури через ігрові технології. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 4(10). С.530-538. DOI:[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-4\(10\)-530-538](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-4(10)-530-538)
4. Сліпенко Г. Гейміфікація: сучасний засіб вивчення історії України. Професійний розвиток педагога в контексті викликів сьогодення: зб. наук. статей. Черкаси, 2023. С.117- 122.
5. Тріщук О. В., Фіголь Н. М., Волик Н. С. Гейміфікація в освітньому процесі. *Технологія і техніка друкарства*. 2019. № 3(65). С. 72–79. DOI: [https://doi.org/10.20535/2077-7264.3\(65\).2019.202000](https://doi.org/10.20535/2077-7264.3(65).2019.202000).
6. Чемерисов О. Гейміфікація в історичній освіті. Кваліфікаційна робота здобувача освітнього ступеня магістр. Ізмаїл, 2024.

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

КОТЕРНЯК Д. О.

здобувач 2 курсу

*інституту інформаційної безпеки та радіотехніки
спеціальності 125 «Кібербезпека та захист інформації»*

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса, Україна

АФАНАСЬЄВ О.І.

доктор філософських наук, професор

професор кафедри філософії, історії та політології

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса, Україна

Сучасний світ переживає стрімкий розвиток технологій, які змінюють усі сфери життя, зокрема освіту. Штучний інтелект (ШІ) став одним із ключових інструментів, що трансформують навчальний процес: від автоматизації рутинних завдань до створення персоналізованих освітніх програм. За даними UNESCO, у 2025 році понад 60% освітніх установ у розвинених країнах використовують ШІ для покращення навчання. Але разом із практичними перевагами ШІ підіймає глибокі філософські питання: як змінюється поняття знання в епоху машинного інтелекту? Чи може технологія замінити людський зв'язок між учителем і учнем? Як зберегти гуманістичні цінності в освіті, коли технології стають дедалі більш домінуючими? Філософія завжди допомагала людству осмислювати подібні зміни. У своїй основі освіта — це не лише передача знань, а й формування особистості, її світогляду та цінностей. У цьому контексті ШІ стає не просто інструментом, а й об'єктом філософського аналізу. Наприклад, постмодерністські мислителі, такі як Жан-Франсуа Ліотар, попереджали про «комерціалізацію знання» в епоху технологій, коли освіта може перетворитися на товар. Екзистенціалісти, такі як Карл Ясперс, наголошували на важливості людського досвіду в навчанні, який неможливо замінити машиною. Отже, як ШІ впливає на сучасну освіту? Які питання він підіймає? І як суспільство може знайти баланс між технологіями та гуманістичними принципами?

Інтернет кардинально змінив парадигму освіти на межі XX і XXI століть. З появою мережі стали доступними онлайн-бібліотеки, відео-лекції, інтерактивні курси. Почалося становлення дистанційної освіти, що стала особливо актуальною під час пандемії COVID-19. Платформи типу Coursera, edX, Khan Academy та інші дали змогу мільйонам користувачів з різних куточків світу вивчати предмети від провідних університетів. З'явилися навчальні середовища, де учень міг навчатись у власному темпі. Окрім зручності, це дало нові можливості для реалізації ідей конструктизму — підходу, згідно з яким знання формуються у взаємодії з інформацією та середовищем. Школа перестала бути єдиним центром знань. Учень отримав змогу самостійно формувати навчальну траєкторію. Однак інформаційна переважаність, низька якість окремих ресурсів та відсутність соціального контакту стали викликами цифрової доби. На цьому тлі почав формуватися новий запит — на інтелектуальні системи, які б не просто надавали знання, а й організовували їх за потребами учня. Так народилася ідея використання штучного інтелекту в освіті.

Одним із найпомітніших застосувань штучного інтелекту (ШІ) в сучасній освіті є створення персоналізованих освітніх траєкторій для кожного учня. Технології ШІ здатні аналізувати, як саме учень сприймає матеріал, з якою швидкістю засвоює нову інформацію, які теми викликають труднощі та який формат подачі знань є найбільш ефективним для

конкретної особи. На основі цих даних платформи, як-от Khan Academy чи Coursera, формують індивідуальні програми навчання, що адаптуються в реальному часі. Це особливо актуально для учнів з особливими освітніми потребами або тих, хто навчається в змішаному чи дистанційному форматі. Такий підхід дозволяє уникнути шаблонного викладання, коли всім учням пропонують однаковий матеріал, не зважаючи на їхні можливості та потреби. З філософської точки зору персоналізація кидає виклик класичному уявленню про знання як уніфіковану структуру. Водночас виникають питання: чи не призведе це до фрагментації знання? Чи збережеться роль учителя як носія мудрості, а не лише інформації? Такі виклики вимагають осмислення не тільки з технічного, а й гуманітарного боку.

Штучний інтелект дає можливість автоматизувати багато процесів у сфері освіти, які раніше забирали значну частину часу викладачів. Мова йде про перевірку тестів, оцінювання домашніх завдань, відстеження відвідуваності чи складання розкладів. Завдяки цьому вчителі можуть більше зосередитись на творчій та індивідуальній роботі з учнями. Наприклад, у багатьох країнах використовуються системи Learning Management Systems (LMS), що автоматично аналізують успішність студентів і пропонують шляхи її покращення. ШІ також дозволяє збирати великі обсяги освітньої аналітики: які завдання викликають найбільші труднощі, де учні найчастіше зупиняються, як змінюється динаміка засвоєння знань тощо. Завдяки цьому заклади освіти можуть оперативно реагувати на проблеми в навчальному процесі та вдосконалювати методики викладання. Проте автоматизація має й зворотній бік. Виникає загроза зменшення «людяності» в освіті, коли цифри та графіки стають важливішими за емоційний зв'язок між учнем і вчителем. Також важливо пам'ятати про ризики, пов'язані з обробкою персональних даних, і не допустити перетворення освіти на механізм суцільного контролю. Отже, автоматизація — це інструмент, який має допомагати, а не замінювати справжню педагогіку.

Сьогодні штучний інтелект стає незамінним помічником не тільки для адміністрації чи розробників освітніх програм, а й для самих учителів та студентів. Для викладачів ШІ — це потужний інструмент у підготовці матеріалів, створенні візуалізацій, генерації тестових завдань або навіть підказок для обговорення. Наприклад, такі системи як ChatGPT, Grammarly або QuillBot допомагають формулювати зміст, перевіряти логіку та граматику. Деякі освітні платформи вже інтегрують ШІ у щоденне викладання, що дозволяє викладачам краще розуміти потреби студентів. Це змінює динаміку взаємодії у класі, адже акцент зміщується на гнучкість і адаптивність освітнього процесу. Для студентів ШІ може стати «репетитором», який завжди поруч: пояснити незрозумілу тему, запропонувати приклади, підказати правильний підхід до задачі. Водночас така допомога має свої обмеження. Якщо користуватись нею бездумно, є ризик втрати навичок самостійного мислення. Учень може звикнути до «легких відповідей» і не розвивати критичне мислення. Таким чином, філософське осмислення ролі ШІ у навчанні змушує нас замислитися: як зберегти баланс між допомогою та залежністю, між ефективністю та людським розвитком. ШІ — це не чарівна паличка, а інструмент, який набуває сенсу лише в руках свідомого користувача.

Штучний інтелект у сфері освіти розвивається нерівномірно в різних регіонах світу. Наприклад, у Китаї влада активно впроваджує цифрові освітні інструменти на рівні державної політики: класи обладнані камерами для оцінки концентрації учнів, аналітика проводиться в реальному часі. У США домінують приватні ініціативи, де стартапи розробляють спеціальні застосунки для інтерактивного навчання, наприклад, Squirrel AI або Carnegie Learning. В європейських країнах, зокрема у Фінляндії, більше уваги приділяється етичному використанню ШІ, а також питанням приватності та соціальної відповідальності. Країни з розвинутою цифровою інфраструктурою схильні інтегрувати ШІ швидше, при цьому паралельно формуючи нові стандарти освітньої якості. У країнах Африки та Азії ще зберігається цифрова нерівність, яка ускладнює впровадження новітніх технологій. В Україні ШІ починає інтегруватися у шкільну та вищу освіту через дистанційні платформи, особливо

після пандемії. Наприклад, з'являються віртуальні кабінети, електронні журнали, системи моніторингу прогресу. Проте основними викликами залишаються обмежене фінансування, нестача кваліфікованих кадрів і недостатня цифрова грамотність. Отже, світовий досвід демонструє, що успіх інтеграції ШІ залежить не тільки від технологій, а й від соціального контексту, політики та цінностей суспільства.

Одним із найбільших викликів у впровадженні ШІ в освіті є проблема цифрової нерівності. Попри глобальне поширення Інтернету та технологій, мільйони учнів у світі не мають доступу до стабільного підключення, сучасних пристроїв або необхідних знань для роботи з ШІ. Це особливо актуально для сільських регіонів, країн, що розвиваються, та соціально вразливих груп. Нерівний доступ до цифрових інструментів створює нову форму освітньої дискримінації, яку філософія справедливості вимагає долати. Наприклад, Джон Ролз у своїй теорії справедливості підкреслював важливість рівного старту для всіх. Якщо ШІ буде доступним лише для частини учнів, то це лише посилить існуючі соціальні розриви. У цьому випадку впровадження інновацій не приведе до прогресу, а лише законсервує освітню нерівність. Тому освітні політики повинні забезпечити доступність технологій для всіх, включно з цифровою грамотністю. В іншому випадку, замість інструменту демократизації знання, ШІ стане механізмом соціального виключення. Говорити про етичне впровадження ШІ в освіту — означає насамперед ставити в центрі людину, її потреби та можливості. Питання рівності доступу не лише технічне, а й глибоко етичне — воно стосується прав людини, можливості реалізації особистісного потенціалу та соціальної інтеграції.

Із впровадженням ШІ в освіту постає надзвичайно важлива проблема — безпека персональних даних. Алгоритми, які аналізують поведінку учня, його успішність, психологічні особливості чи інтереси, збирають величезні масиви особистої інформації. У разі зловживання цими даними може бути порушено право на приватність, гарантоване як етичними нормами, так і законодавством. Крім того, навчальні платформи часто використовують технології відстеження, які працюють на базі хмарних сервісів. Хто і з якою метою обробляє ці дані? Як убезпечити учнів, особливо неповнолітніх, від маніпуляцій? Варто пам'ятати, що цифрові сліди, які залишають учні під час взаємодії з ШІ, можуть формувати детальні профілі особистості — від когнітивних здібностей до емоційного стану. Ці питання мають вирішуватись на міждисциплінарному рівні — за участі філософів, педагогів, юристів, айті-фахівців. Варто згадати роботи Юваля Харарі, який попереджає про можливість «цифрової диктатури», де поведінка людини контролюється через технології. В освіті така небезпека теж реальна. Особливо критичним є питання згоди: чи розуміє учень, які саме дані збираються і як вони будуть використані? Тому необхідно впроваджувати етичні кодекси, які регулюють межі застосування ШІ, а також навчати дітей цифрової гігієни. Адже свобода знання можлива лише там, де захищена приватність суб'єкта пізнання.

У найближчі роки очікується подальше вдосконалення ШІ-технологій у сфері освіти. Уже зараз йдеться не лише про адаптивне навчання, а й про створення віртуальних наставників, які зможуть імітувати емоційний інтелект. Прогнозується поява повноцінних освітніх платформ, які об'єднають штучний інтелект із віртуальною і доповненою реальністю. Це дозволить створювати інтерактивні середовища, де учні зможуть переноситись у минуле чи вивчати біологію всередині клітини. Завдяки аналізу великих масивів даних, ШІ зможе не лише підлаштовуватись під індивідуальні потреби учнів, а й прогнозувати їхні освітні траєкторії, визначаючи сильні та слабкі сторони в реальному часі. Такі технології можуть стати ключем до персоналізованого навчання, яке враховує темп, стиль і навіть настрій кожного здобувача освіти. Однак це майбутнє несе й виклики. Наскільки люди будуть здатні зберігати навички критичного мислення у світі, де машини роблять вибір за них? Чи збережеться інтерес до читання, глибокого аналізу, живого спілкування? Технології — це лише інструменти, і від нас залежить, чи вони посилять нашу

людяність, чи навпаки — зроблять її зайвою. Сучасна філософія освіти повинна супроводжувати кожен технологічний прорив своїм запитанням: для чого ми це робимо і куди веде цей шлях? Лише в поєднанні технології та смислу ми зможемо побудувати освіту майбутнього.

Список використаної літератури

1. Андрущенко В. Штучний інтелект і гуманітарна освіта: виклики майбутнього. Вища школа. 2022. URL: <https://www.coursera.org/learn/ai-for-everyone>
2. Бобро Н. Переваги та недоліки упровадження штучного інтелекту у освітній процес. *Молодий вчений*. 2024. №4. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/6187>
3. Chen L., Chen P., Lin Z. Artificial Intelligence in Education: A Review. *Journal of Educational Technology & Society*, 2020. URL: https://openresearch.amsterdam/image/2021/8/11/artificial_intelligence_in_education_a_review.pdf
4. Zilberman A. Як ІІІ впливає на систему освіти. URL: <https://www.facerua.com/iak-shi-vplivaie-na-sistiemu-osviti/>

**MODERN TECHNIQUES FOR DEVELOPING FOREIGN LANGUAGE
COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATION
INSTITUTIONS WITHIN A MULTICULTURAL EDUCATIONAL SETTING**

KUZMENKO YULIIA

*PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Linguodidactics and Foreign Languages,
State University of Intellectual Technologies and Telecommunication
Odesa, Ukraine*

MEDVEDIEVA OLENA

*Senior Lecturer of the Department of Linguodidactics and Foreign Languages,
State University of Intellectual Technologies and Telecommunication,
Odesa, Ukraine*

In the contemporary landscape, foreign language competence serves as a crucial asset for the academic and professional mobility of students in higher education. The surge in international collaborations, academic exchanges, and the digital evolution of education underscores the necessity for developing language skills that facilitate effective intercultural communication. The multicultural atmosphere within higher education institutions fosters specific conditions conducive to the enhancement of this competence, while simultaneously necessitating innovative strategies and methodologies that acknowledge the cultural diversity of the student population.

Current research highlights a vigorous adoption of innovative strategies for cultivating foreign language competence. Academic researchers such as H. Bohin, S. Nikolaeva, and N. Borysko, alongside international scholars like J. Hymes, J. Cummins, and M. Byram, advocate for the integration of the communicative approach, intercultural elements, and the utilization of information and communication technologies in educational practices. The researcher J. Cummins articulates concepts surrounding cognitive academic language proficiency, while M. Byram emphasizes the importance of fostering intercultural communicative competence as an essential component of foreign language education. This study aims to justify and examine contemporary methods for developing foreign language competence among students in higher education within a multicultural educational framework, taking into account the challenges posed by globalization and the imperative for intercultural understanding.

Amid the ongoing transformations associated with globalization and the heightened mobility of higher education, fostering foreign language competence (FLC) among university students has emerged as a central focus of contemporary pedagogy. A multicultural educational environment presents both new opportunities and obstacles for effectively preparing future professionals in language skills. FLC is perceived not merely as the ability to converse in a foreign language but as a complex integrative quality encompassing linguistic, sociocultural, and intercultural dimensions.

The multicultural setting of a higher educational institution, characterized by the presence of students from varied ethnic and cultural backgrounds, facilitates natural intercultural interactions. This context allows for the practice of foreign languages in authentic communicative scenarios, encouraging tolerance, openness to diversity, and an understanding of linguistic and cultural distinctions. Engaging in project-based learning with international student cohorts (e.g., through programs like Erasmus+ and eTwinning) enables students to experience intercultural communication in real-world contexts, thereby enhancing not only their language proficiency but also their interpersonal and cultural skills.

Modern strategies for nurturing foreign language competence encompass the following key areas:

1. Integrated Approach (CLIL - Content and Language Integrated Learning): This approach facilitates simultaneous learning of professional subjects and language, enabling students to apply a foreign language in a vocational context, thus broadening their vocabulary and enhancing language skills.

2. Preparation for Intercultural Communication: Embedding intercultural contexts within curricula aids students in comprehending the cultural codes, values, and communication strategies of various nationalities.

3. Project Activities in an International Environment: Collaborating on joint projects with global partners (via platforms such as eTwinning, Erasmus+, COIL) allows students to use language in real-life scenarios.

4. Interactive Technologies: Online educational tools (Zoom, Google Classroom, Kahoot, Quizlet), chatbots, simulation software, and mobile applications for language learning promote personalized learning and improve its effectiveness.

5. Gamification: Incorporating game elements (quests, language competitions, language marathons) boosts student motivation and fosters a positive attitude toward learning foreign languages.

6. Mentoring and Peer Learning: Facilitating peer-to-peer learning among students from diverse cultural backgrounds enhances language acquisition and reduces anxiety and communication barriers.

The development of foreign language competence in a multicultural setting requires a variety of methods tailored to students' needs in authentic intercultural communication. Effective strategies include CLIL, project-based learning, digital technologies, and interactive formats. These methodologies not only advance language skills but also cultivate cultural empathy, tolerance, and readiness for professional integration within a globalized society. Modern multicultural educational environments demand that universities adopt flexible and innovative approaches to cultivating foreign language competence. The most effective strategies merge communicative methods, intercultural integration, and digital tools, while interactive, project-based, and blended learning formats create conditions conducive to the growth of language, sociocultural, and professional competencies in future specialists.

References:

1. Borysko, N. F. Intercultural communication in the context of foreign language education. *Foreign Languages*, 2021, No. 1.
2. Byram, M. *Intercultural Competence in Foreign Language Education*. Clevedon: Multilingual Matters. 1997.
3. Cummins, J. *Language, Power and Pedagogy*. Multilingual Matters. 2000.
4. Hymes, D. *On Communicative Competence*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press. 1972.
5. Marsh, D. *CLIL for the Knowledge Society*. University of Jyväskylä. 2002.
6. Nikolaeva, S. Yu. *Methodology of foreign language teaching in higher education*. Kyiv: Lenvit. 2018.

РОЗВИТОК ДІАЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ - ПЕРЕДУМОВА ЇХ ЗДАТНОСТІ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

КУРІЛЯК Ю.Д.

*здобувач освітнього ступеня доктора філософії
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
м. Ізмаїл, Україна*

Вивчення й узагальнення наукових праць як вітчизняних (Амеліна С.М., Хома Т.В., Хома О.М., Пентиліук М.І.), так і вчених зарубіжжя (Бадер В., Вилюнас В., Емонс П. та ін.) дозволяють стверджувати, що з загальних наукових позицій інноваційна компетентність сучасного педагога постає однією з ключових з огляду на імператив професійної успішності. Йдеться не лише про здатність застосовувати найновітніші технології, що базуються на науковому пізнанні педагогічної дійсності, аналізувати інформацію щодо новацій та інтеграцію їх у власну практику, а й про той педагогічний інструментарій, котрий дозволяє педагогу створювати власні моделі та прогнозувати їхню ефективність у фаховій діяльності. Якщо брати до уваги своєрідність діяльності філолога, то надійним педагогічним знаряддям у цьому плані, як засвідчує передовий педагогічний досвід, правомірно вважати діалогічну культуру тим показником, який одночасно онаочнює культуру професійного спілкування особистості та відтворює ступінь оволодіння уміннями й навичками діалогічної взаємодії у таких сферах, як-от: мотиваційна, пізнавальна, почуттєва, діяльнісна, комунікативна.

Встановлено, що з-поміж основних механізмів, котрі розвивають культуру діалогу доцільно відносити і прагнення особистості до пізнання нового та духовного збагачення, і бажання здійснити обмін інформацією та задовільнити власні емоційні потреби, і досягти взаєморозуміння, і реалізувати власний особистісний потенціал та забезпечити самовдосконалювання.

Чи не найсуттєвішим визнано те, що, набувши певний рівень діалогічної культури, майбутній здобувач вищої філологічної освіти цілеспрямовано тим самим формує позитивну «Я-компетенцію», адже концентрується на позитивних особистісних переживаннях і емоціях, підвищує самооцінку, набуває впевненості у власних здібностях і здатностях; це всебічно засвідчує його занурення і практико-орієнтовні види діяльності в умовах закладу вищої освіти [1].

Зазначене набуває гостроти через принаймні дві обставини, що характеризують професійну діяльність сучасного філолога: по-перше, розширення меж соціальної комунікації іноземними мовами, а відтак, відбувається соціальна затребуваність саме іншомовної компетентності здобувача - підґрунтя конкурентоздатності на сучасному ринку освітніх послуг; по-друге, на часі особистісно-професійна самореалізація майбутніх філологів за вітчизняних реалій підвищення інклюзивної культури українського соціуму. Щодо останнього, то вчені фундаментально дослідили своєрідність фахової діяльності особистості, врахувавши відповідну нозологію дітей з особливими освітніми потребами [2].

Водночас, як засвідчують проведені дослідження, сучасній студентській спільноті в цілому (й зокрема здобувачам аграрних закладів вищої освіти) притаманний здебільшого недостатній рівень культури професійного спілкування, що актуалізує організацію професійної підготовки студентів на діалогічних засадах, забезпечення духовної взаємодії викладачів і студентів у процесі навчального спілкування, залучення здобувачів до професійної самореалізації у процесі навчального діалогу [3]. Принагідно вкажемо, що проведене нами діагностувальне дослідження засвідчило ще й про таке: здобувачі навіть магістратури недостатньо обізнані у явищі «закони спілкування» - ефективність спілкування

залежить як від комунікативних зусиль щодо використання вербальних і невербальних засобів, так і норм етикету; згідно ж закону комунікативного самозбереження, важливо опанувати поняття «комунікативна рівновага», «мовленнєвий самовплив», «ритм спілкування»; щодо закону «зниження рівня інтелекту зі збільшенням чисельності аудиторії», то принципово важливо брати до уваги, що ефективне мовлення відбувається лише не довше 10 хвилин [4].

Ґрунтуючись на аналізі наукової літератури, де безпосередньо або опосередковано досліджується проблемне питання, пов'язане із сегментом взаємо впливовості процесів розвитку у студентів діалогічної культури й формування особистісно-професійної готовності до впровадження інновацій, констатуємо, що це простежується у площині набуття ними здатності до освітнього лідерства [5]. Здатність здобувачів вищої освіти до засвоєння, упровадження та розповсюдження нового, зокрема, в сфері освіти - пріоритетне завдання, адже інновація постає специфічною організацією діяльності особистості та її мислення, що спрямовані на організацію нововведення в освітньому просторі.

References:

1. Амеліна С.М. Теоретико-методичні основи формування культури професійного спілкування у студентів вищих аграрних навчальних закладів: теорія і практика: монографія. Дніпро: ДДАУ. 2007. 360 с.
2. Кічук Н.В. Лідерство в освітніх проектах як вияв професійної позиції та умова професійної самореалізації майбутнього викладача. Інноваційна педагогіка. 2024 № 71. Т.2. С. 199-202.
3. Куріляк Ю.Д. Формування комунікативної компетентності майбутнього магістра освіти в умовах викликів сьогодення / Науковий вимір соціально-педагогічних проблем сьогодення: Збірник матеріалів - Ніжин 2022. С. 43-45.
4. Педагогічна практика: навч.-метод. пос. / укл. К.М. Ружин, О.А. Каніболоцька, Н.О. Надточний. Запоріжжя: ЗНУ. 2019. 106 с.
5. Щерба Н.С. Підготовка майбутніх викладачів іноземної мови до практико-орієнтованого навчання старшокласників з дитячим церебральним паралічем: монографія. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка. 2021. 439 с.

СОЦІАЛЬНО-МЕДІАЦІЙНІ НАВИЧКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

ЛЕСІНА Т. М.

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри дошкільної та початкової освіти
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
м. Ізмаїл, Україна*

ЛУЖАНСЬКИЙ О. С.

*аспірант кафедри дошкільної та початкової освіти,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
м. Ізмаїл, Україна*

Робота з конфліктами є невід'ємною складовою педагогічного процесу, адже повністю уникнути їх ані в закладах дошкільної освіти (ЗДО), ані в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) неможливо. Конфлікти можуть виникати між усіма учасниками освітнього процесу (категорії «вихованець-вихованець», «учень-учень»), між учнем та педагогом, в педагогічному колективі між колегами, а також у підсистемі «педагог освітнього закладу – батьки вихованців». Слід також зауважити, що природа конфліктів у дітей різноманітна: нерозділена іграшка, спроба самоствердитися серед ровесників, незадоволення оцінкою тощо. Отже педагогу необхідно вчасно і професійно реагувати на конфліктні ситуації, вміти їх попереджати, ефективно вирішувати, вчити вихованців екологічно поводитись у ситуаціях конфлікту. Тому існує потреба у пошуку нових підходів для вирішення окресленої проблеми, а сучасним педагогам необхідно володіти необхідними навичками подолання конфліктів, оперування новими інструментами для профілактики і розв'язання конфліктів в освітньому процесі. Таким чином, педагогічна взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу може бути ефективною за умов використання педагогами необхідного інструментарію для вирішення конфліктів, йдеться, зокрема, про розвиток у фахівців спеціальних соціально-медіаційних навичок.

Мета статті – охарактеризувати соціально-медіаційні навички як інструмент педагогічної взаємодії під час вирішення конфліктів у закладах освіти.

Проблемі використання ресурсів медіації в урегулюванні конфліктів присвячено роботи психологів, соціологів, педагогів. Зокрема, у працях Єрмоєнко Г. розглянуто медіацію як спосіб вирішення суперечок, у роботах Лєко Б., Чуйко Г. проаналізовано медіацію в контексті розв'язання шкільних конфліктів, у дослідженнях Єніна М., Макаренка Д., Северинчика О. подано етапи педагогічної медіації, описується специфіка роботи викладача-медіатора і вимоги до рівня його кваліфікації.

У наукових розвідках дослідника Кулика А. медіація у закладах освіти презентується як «інноваційний підхід до вирішення міжособистісних конфліктів, які виникають між учасниками навчально-виховного процесу, метою впровадження якого є реалізація практики конструктивної ненасильницької взаємодії у конфліктних ситуаціях» [2].

Професійна діяльність педагога потребує цілісної системи компетентностей, серед яких соціально-медіаційні навички займають особливе місце. Згідно з сучасними підходами до визначення професійної компетентності вчителя (зокрема – відповідно до концепції «Нова українська школа») педагог повинен: вміти організовувати безпечне й дружнє до дитини освітнє середовище; володіти техніками ненасильницького спілкування та ведення діалогу; бути здатним до фасилітації групової роботи; володіти навичками емоційної саморегуляції та

стресостійкості; проявляти емпатію та здатність до рефлексії; мати навички вирішення конфліктів за допомогою медіаційних підходів.

Враховуючи той факт, що процес медіації будується на діалозі, то визначимо, що соціально-медіаційні навички мають у першу чергу включати такі вміння, як спілкування, слухання, емпатія. На відміну від традиційних комунікативних компетентностей ці навички передбачають глибше розуміння природи міжособистісних відносин, здатність нейтралізувати ескалацію напруженості, сприяти порозумінню між сторонами.

Спілкування у педагогічному процесі може бути визначене як структурована система методів і прийомів соціально-психологічної взаємодії між педагогом та учнями, що передбачає двосторонній обмін інформацією, цілеспрямований виховний вплив, а також регулювання міжособистісних відносин у навчальному середовищі. При цьому, як вказується у дослідженні Т. Лесіної, педагогічне спілкування будується на принципах позитивного спілкування [3, с. 23], тобто такого, що базується на повазі, доброзичливості, емпатії, підтримці та взаємному прийнятті.

Ініціативу в комунікативному процесі, як правило, здійснює саме педагог, який виконує роль організатора та координатора взаємодії. Основна мета комунікації між учителем і учнем полягає у створенні сприятливого психологічного клімату як у системі «вчитель – учень», так і в системі «учень – учень». Слід зауважити, що ефективне педагогічне спілкування реалізує низку важливих функцій, серед яких варто виокремити:

- двосторонній обмін інформацією між учасниками освітнього процесу;
- розвиток міжособистісного пізнання як основи для формування довірливих стосунків;
- організація, координація та корекція взаємодії у спільній діяльності;
- здійснення цілеспрямованого виховного впливу;
- здійснення професійно обґрунтованої самопрезентації вчителя з метою формування авторитету та педагогічної ефективності [1].

Уміння слухати, як соціально-медіаційна навичка, означає не лише здатність педагога безпосередньо уважно слухати учня, але й демонструвати розуміння його емоційного стану, враховувати невербальні сигнали та реагувати таким чином, аби створювати атмосферу психологічної безпеки. Сформованість подібного вміння сприяє зменшенню комунікативних бар'єрів, стимулює відкритість учнів, а також підвищує ефективність освітньої взаємодії в умовах індивідуального та групового навчання.

У контексті дослідження проблеми використання ресурсів медіації у конфліктних ситуаціях актуалізується і питання розвитку у педагогів такої якості, як емпатія. Саме емпатія забезпечує емоційний резонанс між педагогом і здобувачами освіти, а схильність до емпатії у педагогічному спілкуванні створює умови для розвитку довіри, зниження рівня тривожності в учнів, формування позитивного мікроклімату в колективі [2].

Слід відзначити, що педагог як медіатор не є суддею або арбітром – він є фасилітатором, який допомагає сформулювати позиції, інтереси, емоції та прагнення учасників, створює атмосферу співпраці. Такий підхід дозволяє не лише врегульовувати конфлікти, а й перетворювати їх на ресурс зростання та розвитку.

Враховуючи специфіку соціально-медіаційних навичок, до основних позитивних наслідків формування та впровадження їх у практичну діяльність педагога можемо віднести:

- зниження рівня конфліктності в освітньому середовищі;
- підвищення ефективності комунікації між усіма учасниками освітнього процесу;
- формування культури діалогу та взаємної відповідальності;
- підвищення рівня емоційного благополуччя учасників освітнього процесу;
- зростання рівня довіри до педагогів з боку учнів та батьків;
- зменшення проявів булінгу, девіантної поведінки, емоційного вигорання педагогів.

Таким чином, наукові дослідження та сучасна педагогічна практика свідчать про те, що систематичне формування соціально-медіаційних навичок у педагогів позитивно впливає на ефективність освітнього процесу, знижує кількість конфліктних ситуацій, підвищує рівень залучення учасників освітнього процесу та забезпечує психологічний комфорт в освітньому середовищі. Тому актуальним є включення медіаційних практик до програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників, створення тренінгів із комунікативної компетентності, розвитку емоційного інтелекту, навичок ненасильницького спілкування. Їх формування має стати системною складовою професійного розвитку педагогічних працівників, інтегруватися в підготовку майбутніх вчителів, підтримуватися на рівні освітніх політик і стандартів. Впровадження медіаційних практик сприяє не лише вирішенню конфліктів, але й формуванню культури взаєморозуміння, довіри та співпраці, що є запорукою якісної освіти та гармонійного розвитку кожного учасника освітнього процесу. З дослідженням практичних аспектів розвитку у педагогів медіаційних навичок у контексті провідного зарубіжного досвіду ми і пов'язуємо перспективи подальших наукових розвідок.

Перелік використаних джерел:

1. Білик Н. Теоретико-методичні засади медіації як соціально-педагогічної технології врегулювання шкільних конфліктів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2016. Вип. 1. С. 41-44.
2. Кулик А. Медіація педагогічного партнерства в Новій українській школі: Методичні рекомендації. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01009y8h-6041.doc.html> (дата звернення: 21.04.2025).
3. Лесіна Т. М. Теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх вихователів до розвитку соціальних умінь і навичок у дітей передшкільного віку : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2019. 42 с.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

НУЖНА А. В.

*здобувач вищої освіти I курсу,
освітнього рівня Магістр,
факультет геодезії, землеустрою та агроінженерії
спеціальності 193 “Геодезія та землеустрій”
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

ЧЕБАН О. М.

*кандидат філософських наук, доцент,
завідувач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Термін «інноваційні технології», що застосовуються до навчального процесу, тлумачиться дещо вузько: під цим терміном часто розуміють використання на заняттях мультимедійних засобів і різноманітних технічних засобів навчання. Сучасна педагогіка тлумачить інноваційні технології як нововведення, що відбуваються у всіх аспектах навчальної та виховної діяльності. Але саме впровадження інформаційно-комунікативних технологій, при всіх позитивних якостях їх новаторських аспектів і начебто нескладності впровадження, викликають найбільші складності з освоєнням на практиці. Проте причини, що викликають схожі протиріччя, ще недостатньо досліджені і шляхи усунення цих причин також недостатньо опрацьовані.

В більшості джерел розглядаються передумови і обґрунтованість впровадження інноваційних технологій в педагогічну діяльність. Здебільшого дослідники розглядають зовнішні умови, що виступають основою виникнення і впровадження новацій в навчально-виховний процес. Пропонується визначення сутності інноваційних педагогічних технологій, конкретизується сукупність складових, пропонується їх класифікація.

Зазвичай викладачі, узагальнюючи свій власний досвід, діляться досягненнями, а не труднощами, з якими стикаються під час впровадження інноваційних технологій. Ми хочемо розглянути сукупність кадрових і матеріально-технічних причин, що ускладнюють впровадження інноваційних технологій в університеті, зокрема, інформаційно-комунікаційних технологій.

Хочемо переконати, що зазначена проблема існує і вимагає певних шляхів її вирішення.

Нововведення, або інновації, властиві будь якій професійній діяльності людини. Саме тому вони стають предметом постійного вивчення та аналізу, і безумовно, вивчення, аналізу, та звичайно впровадження. Педагогіка не є винятком. Самі по собі інновації не виникають. Вони є викликом на трансформацію оточуючого середовища.

Впровадження інноваційних технологій в навчання і виховання здобувачів освіти обумовлені наступними причинами:

По-перші, збільшився об'єм нової інформації із різних галузей науки: філософії, історії, географії, літератури, психології, соціології, технології виробництва, економіки, іноземної мови. Виникає питання, яку частину інформації варто обрати здобувачам освіти, обсяг цієї інформації та значущість, адже зміст та значення цієї інформації змінюється кожний день. Ці питання сформулювали завдання – навчити здобувачів освіти умінню шукати

потрібну інформацію, визначати, з якою метою вона застосовується і поширюється, розрізняти вид інформації.

По-друге, змінилися умови організації навчання: освітні програми, плани і література; форми навчання: (денна, заочна, онлайн, офлайн); оснащення кабінетів технічними засобами. У зв'язку з новими вимогами соціально-економічного характеру, що впливають на процес розвитку як групової, так і індивідуальної діяльності здобувачів освіти, змінилась і структура організації навчально-виховного процесу.

По-третє, змінилися вимоги до професійної компетенції викладача, підходи до навчання. На сьогоднішній день актуальними питаннями в процесі навчання можна назвати: здоров'я дитини, його психолого-педагогічні і вікові особливості; адаптація до нового колективу та вимог викладачів.

Метою інноваційної діяльності в педагогіці є якісні зміни особистості здобувача, підготовка здобувачів до повноцінного життя, до дійсності, що постійно змінюється. Отже, педагогічні новації - нововведення в педагогічну діяльність, зміни у змісті та технології навчання і виховання, що мають на меті збільшення їх ефективності. Сутність інноваційного навчання полягає в орієнтації навчального процесу на потенційні можливості людини і їх творчу реалізацію.

Здебільшого під поняттям «інноваційні технології» мають на увазі лише одну складову – це інформаційно-комунікативні технології. Це є цілком зрозумілим, тому що ІКТ – найбільш виразні та революційні в системі освіти. Проте, їх впровадження в сучасний педагогічний процес було б неможливим або ускладненим без впровадження інших інновацій: особистісно-орієнтованих технологій навчання, технології диференціації за рівнями, проблемного навчання, методів дослідження, навчання у формі гри, тестових, модульних, групових та інших технологій.

Більшість дослідників дотримуються позиції, що інноваційний процес полягає у формуванні і розвитку змісту і організації нового. Загалом під організаційним процесом розуміють комплексну діяльність по створенню (народженню, розробці), засвоєнню, використанню і поширенню новацій.

Проте саме при впровадженні ІКТ виникає найбільше складнощів та помилок.

Серед головних проблем що виникають під час засвоєння ІКТ можна зарахувати стан матеріально-технічного оснащення наших закладів вищої освіти. Так, більшість вузів оснащені комп'ютерами, мають обладнані комп'ютерні класи. Проте, прогрес не стоїть на місці. Ті комп'ютери, якими оснащені наші аудиторії, вже давно і безнадійно застаріли. Більшість здобувачів освіти користуються особистими планшетами, ноутбуками, що є значно сучаснішими у порівнянні із комп'ютерними аудиторіями. На жаль не у всіх аудиторіях є підключення до Інтернет-мережі. Тоді як більшість здобувачів освіти використовують постійний доступ до Інтернет-мережі з мобільних пристроїв. Комп'ютерна обізнаність викладачів закладів вищої освіти не завжди перебуває на високому рівні, обізнаність здобувачів у питаннях інформаційних можливостей завжди є кращою. Питання технічного оснащення викладачам вирішувати різноманітними засобами: використовувати власні ноутбуки, просити здобувачів освіти використовувати для демонстрації власні засоби; іноді прагнемо провести заняття в кабінеті, що оснащений необхідним обладнанням. Звичайно заклади вищої освіти прагнуть обладнати аудиторії інтерактивними дошками, телевізорами з можливістю використання зовнішніх носіїв інформації. Але для того, щоб під час лекції показати презентацію, потрібно вдало поєднати матеріал і оформити його у вигляді презентації. І ось тут виникає ряд проблем використання ІКТ в сучасних освітніх процесах. Він полягає в тому, що більшість викладачів, перетворюють лекцію в суцільну демонстрацію матеріалу за допомогою слайдів, майже нівелюючи пояснення викладача. Навчальна і виховна складова освітнього процесу таких занять не має належного впливу. Інші викладачі віддають перевагу мінімальній кількості слайдів під час своїх занять,

вважаючи що пояснення і традиційний формат лекції – конспектування більш ефективний. Тому використання ІКТ, що має на меті візуалізацію і краще опанування матеріалом, звичайно сприяє засвоєнню матеріалу. Потрібно також впроваджувати автоматизовані системи навчання, комп'ютерні тренінги з різноманітних питань, що досить об'єктивно оцінюють знання здобувачів освіти. Так, наприклад, проходження тестування з обмеженим терміном часу неможливо змінити за бажанням здобувача освіти, що не дозволяє йому відволікатись і втрачати пильність, а зосереджувати увагу на предметі вивчення. Стосовно оцінювання з технікою теж не посперечаєшся: існують стандартні налаштування, що закладені в програму машини на основі об'єктивних критеріїв оцінювання певних видів робіт. Проте, на етапі пояснення нового матеріалу цей вид робіт з ІКТ є недоцільним, так як залишає поза увагою особистісний фактор, співпрацю викладача і здобувача освіти. Але для закріплення і перевірки вивченого матеріалу ці системи працюють дуже ефективно.

Звичайно, заслуговують на увагу і форми дистанційного навчання, зокрема впровадження платформи MOODLE, що активно використовується в ОДАУ. Саме використання дистанційної форми навчання дає можливість викладачеві виконувати програму, а викладачеві – залишатись в колективі і опановувати матеріал.

Не має сумніву, що для формування сучасної гармонійної особистості необхідно впроваджувати в навчально-виховний процес інноваційні технології, важливою складовою яких є інформаційно-комунікативні технології.

Перелік використаних джерел:

1. Вербівський Д. С. Інноваційні технології в закладі вищої освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота», (2(53) С.30–33. URL: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2023.53.30-33>
2. Слушний О. Інноваційні освітні технології в діяльності вчителя ххі століття. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2021, № 2 (106). С.150-157. URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/18.pdf>

УКРАЇНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІСЛЯ ВІЙНИ

ПІДПОМОГА В. М.

*здобувачка I курсу,
Навчально-наукового інституту Біотехнологій і аквакультури,
спеціальності 204 Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва,
Одеський державний аграрний університет,
м. Одеса, Україна*

ФЕДОРОВА І. В.

*старший викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет,
м. Одеса, Україна*

Навряд чи хтось буде заперечувати слушність цієї думки. На моє переконання, знати минуле, вивчати його помилки та здобутки просто необхідно для того, щоб впевнено рухатися в майбутнє.

Українізація вищої освіти — це процес інтеграції української мови, культури та національних цінностей у систему освіти України. Але, я вважаю, що для початку було б непогано дещо змінити в самій Конституції України. В її 10 статті говориться про те, що українська мова — є державною мовою України, що наша держава забезпечує її всебічний розвиток і функціонування в усіх сферах суспільного життя на території України. Але, в той же час, також, гарантується вільний розвиток, використання і захист російської та інших мов національних меншин України [1]. З одного боку у нас, ніби, все гаразд — є державна мова, але, з іншого — ми дозволяємо розвиток і російській. Якби, після нашої незалежності, ми пішли шляхом Естонії, та надали можливість плавного, безболісного, проте жорсткого та необхідного переходу з російської на українську мову тим, хто не бачив різниці якою мовою спілкуватися, то ми мали б більш кращий результат ніж тепер. У свій час, країни Балтії ввели такий термін, як «мовне планування». Це була послідовна політика, яка впроваджувалася через понад 400 законодавчих актів, Конституцію та безліч інших нормативних документів.

Так, доприкладу, Естонія проголосила себе національною політично-унітарною державою [2]. І будь-які етнічні автономії, створення яких вимагала російськомовна меншина, були антиконституційними [3]. Ми ж, на жаль, дали дуже багато волі російській мові, через що тепер маємо величезні проблеми.

Але, ми зобов'язані зробити висновки, і в часи післявоєнного відновлення країни процес українізації має набути особливого значення. Війна з росією не лише поставила перед Україною серйозні зовнішньополітичні та безпекові виклики, але й відкрила нові можливості для реформи та модернізації національної системи освіти. І в цьому контексті питання українізації вищої освіти, та і освіти загалом, є важливим для подальшого розвитку країни, утвердження її суверенітету та національної ідентичності.

Тим не менш, війна з росією, починаючи з 2014 року, а особливо після повномасштабного вторгнення 2022 року, внесла суттєві зміни в підходи до українізації вищої освіти. Основні виклики, з якими зіткнеться ця система після війни, включатимуть:

1. Інтеграція української мови на всіх рівнях навчання. Потрібно буде забезпечити перехід на українську мову в навчальних програмах, лекціях, підручниках, а також в академічних дослідженнях. Бо, й досі, у вищих навчальних закладах, особливо технічного спрямування, є багато підручників надрукованих російською і викладачі продовжують викладати матеріал цією мовою «бо, так звикли», «бо, так зручно», «бо, так простіше». Проте, все це потрібно змінювати та викорінювати назавжди. Студентам та школярам

потрібно робити зауваження за відповіді на уроках/парах російською мовою. Я розумію, що це звучить трохи жорстко, проте, іншого шляху немає[4].

2. Перехід на стандарти міжнародної освіти. Тобто, важливо зберегти баланс між українізацією та інтеграцією в європейський та світовий освітній простір, оскільки Україна має прагнути до високих міжнародних стандартів освіти. Потрібно більше часу приділяти вивченню іноземних мов, обов'язкове знання англійської, бо це є мова міжнародного спілкування.

3. Кадровий потенціал. Після війни країна потребуватиме кваліфікованих фахівців, здатних здійснювати викладання та наукову роботу українською мовою. Нам потрібно заохочувати нових спеціалістів до роботи в освітній сфері, вводити для них додаткові іспити зі знання історії України, нашої мови та культури. Адже педагоги, на мою думку, це ті, хто сіють зерно патріотизму молодому поколінню.

4. Попри складнощі, війна також відкрила нові можливості для розвитку українізації вищої освіти. Потрібно підвищувати патріотичну свідомість молоді. Після війни важливим завданням є формування національної ідентичності у молодого покоління. Викладання тільки українською мовою є одним із способів підтримки національної свідомості та культурної спадщини.

5. Залучення міжнародних програм і партнерств. Україна повинна посилити співпрацю з європейськими та міжнародними університетами, обмінюватися досвідом, розвивати спільні науково-освітні проєкти та впроваджувати сучасні освітні технології, зберігаючи при цьому національну ідентичність. Повинен відбуватися обмін студентами різних країн і на це мають виділятися гроші із державного бюджету. Наприклад, мені, як здобувачці вищої освіти навчально-наукового інституту біотехнологій і аквакультури, було б дуже цікаво побачити ферми в Європі, відвідати міжнародну кінологічну федерацію в Бельгії, попрацювати на заводі сироваріння в Італії[5].

Українізація вищої освіти після війни — це стратегічно важливий процес для подальшого розвитку нашої країни. Він передбачає інтеграцію української мови та культури в освітню систему, а також створення умов для навчання висококваліфікованих кадрів, здатних працювати в умовах глобалізації. Водночас українізація повинна поєднуватися з інтеграцією у міжнародну освітню спільноту, що дозволить Україні стати повноправним учасником світової науки та освіти, зберігаючи свою національну ідентичність.

Список використаної літератури:

1. Конституція України. Розділ 1. Загальні засади. Президент України. URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-i>.
2. Згідно з Конституцією Україна – унітарна держава. Павлоградська районна державна адміністрація. URL: <http://www.rda.dp.ua/?p=10731>.
3. Радикально не можна помірно. Які є шляхи розвитку української мови?. Суспільне. Культура. URL: <https://suspilne.media/culture/505981-radikalno-ne-mozna- pomirno- aki-e-slahi-rozvitku-ukrainskoi-movi/>.
4. Биков В. Ю. Інтеграції системи освіти України у світовий освітній простір і проєктний підхід, як ефективний інструмент її реалізації Професійна освіта: педагогіка і психологія.. Електронна бібліотека НАПН України. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/11083979.pdf>.
5. Заячук Ю. Д. Освітні програми ЄС та можливості для викладача українського університету. Український педагогічний журнал. 2021. №2. С. 7 - 15. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/281>.

ВИХОВАННЯ У ПІДЛІТКІВ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ НА ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ ЧЕРЕЗ ДОЗВІЛЛЯ

РОГАТІН С. В.

*здобувач 1 курсу,
педагогічного факультету,
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
м. Ізмаїл, Україна*

ЗВЕСКОВА В. К.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної педагогіки і спеціальної освіти,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
м. Ізмаїл, Україна*

У міжнародній практиці під «формуванням здорового способу життя» розуміють цілеспрямований процес, спрямований на збереження та зміцнення здоров'я людини. Для його реалізації необхідно володіти певним комплексом наукових знань, практичних навичок, розробити власну модель поведінки, виховати усвідомлене та ціннісне ставлення до власного здоров'я, а також оволодіти вміннями самостійного управління ним [1]. Особливу увагу варто приділяти формуванню здорового способу життя в дитячому та підлітковому віці, адже саме в цей період закладаються основи поведінки, формуються потреби, мотиви, інтереси, ціннісні орієнтири та уявлення, накопичується досвід, який у подальшому впливає на стиль життя особистості [2].

Із початком збройної агресії росії проти України питання збереження та зміцнення здоров'я молоді набуло особливої актуальності. Умови війни створюють додаткові психологічні та фізичні навантаження на підлітків, які перебувають на етапі становлення особистості, тому вони потребують посиленої уваги та підтримки з боку суспільства [5].

На сьогодні накопичено значний обсяг наукових праць, присвячених вивченню культури здоров'я підлітків. Серед авторів, які досліджували це питання, варто відзначити Балакиреєва О. М., Бондар, Т. В., Горбачик А. П. Теоретичні аспекти здорового способу життя висвітлені у працях Г. Апанасенка, С. Бондаревського, О. Дубогай, В. Платонова, О. Андрєєвої, І. Бакіко [6].

Психолого-педагогічні підходи до формування мотивації щодо ведення здорового способу життя серед дітей і молоді досліджували Т. Бойченко, Ю. Бойчук, Т. Круцевич, А. Міненко, М. Носко, В. Оржеховська, Т. Спіріна та інші. [7].

У сучасному суспільстві спостерігається зростання інтересу до питань збереження і зміцнення здоров'я молоді. Особливої актуальності набуває проблема формування у підлітків ціннісного ставлення до здорового способу життя як складової особистісної культури. Виховний потенціал дозвілля в цьому процесі має значний вплив, адже саме у вільний час формується світогляд, звички, інтереси та соціальні установки підлітків.

Сучасна ситуація в суспільстві характеризується численними викликами для підростаючого покоління: зростанням психоемоційного навантаження, поширенням гіподинамії, незбалансованим харчуванням, шкідливими звичками, а також активним впливом цифрового середовища на спосіб життя. Усе це негативно впливає на фізичне та психічне здоров'я підлітків, формуючи деструктивні моделі поведінки та знецінюючи ідею здорового способу життя.

У підлітковому віці відбувається активне становлення системи цінностей, тому саме в цей період особливо важливо закласти орієнтири на здоровий спосіб життя як на життєву норму, основу особистісного успіху та добробуту. Водночас дозвілля, що є важливою частиною життя підлітків, часто використовується нераціонально або має пасивно-споживчий характер.

Актуальність дослідження зумовлена потребою у створенні ефективних педагогічних умов і підходів до організації змістовного, мотивувального та ціннісно зорієнтованого дозвілля підлітків. Виховання ціннісного ставлення до здорового способу життя через дозвілєву діяльність виступає важливим чинником профілактики ризикованої поведінки, зміцнення фізичного та психічного здоров'я, соціалізації особистості й формування здорової нації.

Дозвілля підлітків - це не просто вільний час, а важлива соціально-психологічна категорія. Воно може бути як фактором розвитку, так і деструктивним чинником, якщо заповнюється антисоціальними чи пасивними формами діяльності (залежність від гаджетів, шкідливі звички, безцільне проведення часу тощо).

Рационально організоване дозвілля дає можливість:

- стимулювати фізичну активність (спорт, танці, туризм);
- формувати емоційно-позитивне ставлення до рухової активності;
- сприяти розвитку комунікативних навичок і самопізнанню;
- навчати навичок здорового харчування та гігієни;
- знижувати рівень стресу та тривожності через активне відпочинкове середовище.

Під час практики з підлітками доцільно використовувати такі форми: спортивні секції та гуртки; тематичні вечори та квести на тему здоров'я; інтерактивні лекції та тренінги; волонтерські ініціативи (наприклад, "Зробимо місто чистішим", "Разом за здоровий вибір"); творчі конкурси, спрямовані на популяризацію ЗСЖ.

Отже, організація дозвілля підлітків із врахуванням його виховного потенціалу є важливою умовою формування в них ціннісного ставлення до здорового способу життя. Спрямованість виховної роботи на особистісну активність, самовираження, позитивне спілкування та фізичну активність дозволяє не лише сформувати відповідні установки, а й перетворити здоровий спосіб життя на особисту потребу кожного підлітка. Розв'язання проблеми збереження здоров'я потребує системного підходу, що передбачає участь не лише сфери охорони здоров'я, а й освіти, культури, соціальної сфери та інших галузей. Важливою умовою формування здоров'язбережувальної поведінки серед молоді є створення таких соціально-педагогічних умов, які сприяють виникненню внутрішньої мотивації до ведення здорового способу життя та усвідомлення власного здоров'я як однієї з найвищих особистісних цінностей.

Перелік використаних джерел:

1. Балакирева О. М., Бондар, Т. В., Горбачик А. П. . Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді. Київ: ЮНІСЕФ. 2019. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/921/file>
2. Боєцька А. С. Особливості діяльності з формування здорового способу життя учнів в умовах нової української школи. У: Науковий вимір соціально-педагогічних проблем сьогодення; 25 травня 2022; м. Ніжин (Україна). Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя; 2022. с. 139-141.
3. Гуртова, А. О., Безгребельна, О. В. Формування здорового способу життя молоді. *Психологія і суспільство*, (1), 95–100. 2020. URL: <https://bpsy.knu.ua/index.php/psychology/article/download/405/361/1212>
4. Даниленко АВ. До питання про формування у підлітків мотивації до здорового способу життя. *Соціальна робота в громаді: сучасні виклики та перспективи розвитку*. 24 берез. 2023; Дніпро. Дніпро: ДНУ імені Олеся Гончара; 2023. 288 с.

5. Карпова О. Ю. Особливості поведінки підлітків під час війни. *Освіта і наука* 2023. 3-7 квіт. 2023; Київ. Київ: УДУ імені Михайла Драгоманова; 2023. с. 113-114.
6. Марченко О, Бричук М. Характерні особливості ставлення до власного здоров'я та вибору факторів здорового способу життя школярів різного віку. *Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія*. 2023;1:62-69. URL: <https://doi.org/10.32652/spmed>
7. Спіріна Т. П. Формування мотивації до здорового способу життя у підлітків як соціально-педагогічна проблема. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2012 С. 193-201. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2012_22%288%29__26

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «УКРАЇНА – ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ» У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

САМУЙЛІК М. М.

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна

САЄНКО І. В.

кандидат політичних наук, доцент
професор кафедри суспільно-гуманітарних наук
Військова академія
м. Одеса, Україна

Як самостійний освітній компонент «Україна – Європейський Союз» починає складатися наприкінці ХХ століття, що зумовлюється, в першу чергу, якісними змінами в політичному процесі, виникненням Європейського Союзу та посиленням відносин з Україною після підписання Угоди про партнерство та співробітництво між Європейськими співтовариствами та Україною [1]. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС стало визначальною подією для безпосереднього вивчення освітнього компонента «Україна – Європейський Союз» [2]. Його запровадження у навчальний процес Одеського державного аграрного університету, як нормативного, відбулось у 2023 році. Об'єктом вивчення компоненту стала політична сфера життя українського суспільства та міжнародні відносини, що мають специфічні властивості в умовах війни. Предмет освітнього компонента «Україна – Європейський Союз» складають закономірності і тенденції міжнародних відносин щодо євроінтеграції України та вступ її до ЄС. Угоду про створення Європейського Союзу було підписано у м. Маастрихт (Нідерланди) 7 лютого 1992 року, що набула чинності 1 листопада 1993 року [3].

Європейський Союз – це союз 27 держав Європи, які об'єдналися на основі загальнолюдських і демократичних цінностей задля розвитку економіки, досягнення миру, стабільності та процвітання. Запроваджений освітній компонент «Україна – Європейський Союз» має це відображати. З цією метою було створено два змістових модуля. Перший – «Історичний розвиток Євросоюзу та його взаємини з Україною». Він містить такі теми: «Теоретико-методологічні засади освітнього компонента «Україна – ЄС»; «Світовий політичний процес та його особливості»; «Створення та еволюція Європейського Союзу»; «Організаційна структура Євросоюзу». 30 годин відводиться на самостійні заняття (див. таблицю 1). Другий змістовий модуль «Стратегічне партнерство між Україною та ЄС: можливості та виклики» містить такі теми як: «Місце та роль України в геополітичному просторі»; «Механізм реалізації євроінтеграційного курсу України»; «Проблеми транзитної міграції в країнах ЄС»; «Транскордонне співробітництво ЄС та України». 30 годин відводиться на самостійні заняття (див. таблицю 2).

На платформі «Moodle» було створено окремий курс «Україна – Європейський Союз» для всіх здобувачів, хто його вивчає. Він містить робочі програми освітнього компоненту, силабуси, навчальні матеріали, такі як підручники, навчальні посібники, тексти лекцій та їх презентації. Окремо підготовлені методичні вказівки для самостійних занять. На даний момент платформа «Moodle» активно використовується здобувачами для вивчення освітнього компоненту «Україна – Євросоюз» на всіх факультетах. Навчальний елемент

платформи «Завдання» дозволяє викладачу проводити модульні контрольні роботи, надавати інші завдання, збирати відповіді, їх оцінювати. Запровадження освітнього компоненту «Україна – Європейський Союз» у навчальний процес здійснювалось методами дистанційного навчання з переходом до занять в аудиторіях. Джерелами вивчення навчального матеріалу є, в першу чергу, електронні видання з урахуванням реалій сучасного життя останніх років, які пов'язані продовженням російсько-української війни після широкомасштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року. У процесі викладання освітнього компонента «Україна – Європейський Союз» зосереджується увага здобувачів на те, що російська агресія істотно підірвала євроатлантичну та глобальну безпеку. Це вимагає від України створення в процесі євроінтеграції надійної системи національної безпеки та стійкості нації в умовах мінливого безпекового середовища [4]. Функціонування системи національної безпеки та її стійкість залежить від механізму політичної відповідальності суспільства. Головним єднальним компонентом його виступає політична влада, що зосереджена в державі, партіях і громадських організаціях та забезпечує їх ефективну діяльність [5, с.59].

Таблиця 1

№ з/п	Назва теми (питання)	Кількість годин Денна форма навчання	Кількість годин Заочна форма навчання
Змістовий модуль 1. Історичний розвиток Європейського Союзу та його взаємини з Україною			
1	Тема 1. Політична свідомість та її функціонування у сучасному світі. 1. Сутність, структура політичної свідомості. 2. Політична психологія як об'єкт психологічної війни.	8	10
2	Тема 2. Світовий політичний процес 1. Зовнішні функції держави та їх характеристика. 2. Світові міжнародні організації та їх функціонування: 1. ООН: утворення, повноваження та склад. 2. НАТО: повноваження та склад. 3. Організація з безпеки і співробітництва в Європі 4. Рада Європи: утворення, повноваження та склад	8	10
3	Тема 3. Утворення ЄС та його функціонування. 1. Декларація Роберта Шумана. 2. Сутність та зміст європейських цінностей.	8	10
4	Тема 4. Основні інституції Європейського союзу та їх повноваження. 1. Європейський Парламент: утворення, повноваження та склад. 2. Європейська Комісія: повноваження та склад. 3. Рада ЄС: утворення, повноваження та склад. 4. Європейська Рада: повноваження та склад. 5. Суд Європейського Союзу та його повноваження	6	10
	Разом	30	40

Таблиця 2

№ з/п	Назва теми (питання)	Кількість годин Денна форма навчання	Кількість годин Заочна форма навчання
Змістовий модуль 2. Стратегічне партнерство між Україною та Європейським союзом: можливості та виклики			
5	Тема 5. Геополітика. Місце і роль України в геополітичному просторі 1. Геополітичні теорії та школи: неомондіалізм, неоатлантизм. 2. Декларація про державний суверенітет України. 3. Перерахуйте та охарактеризуйте основні національні інтереси України.	8	10
6	Тема 6. Україна та Європейський союз: основи співробітництва 1. Угода про асоціацію з ЄС. 2. Європейська Конституція. 3. Східне партнерство Європейського Союзу.	8	10
7	Тема 7. Проблеми транзитної міграції для країн ЄС 1. Міграційні процеси в Україні. 2. Європейські підходи до вирішення міграційної кризи.	8	10
8	Тема 8. Транскордонне співробітництво в країнах ЄС 1. Закон України «Про міжнародне територіальне співробітництво України» від 24 квітня 2024 року. 2. Роль та місце транскордонного співробітництва в системі регіонального розвитку.	6	10
	Разом	30	40
	Всього за освітній компонент «Україна – ЄС»	60	80

Перелік використаних джерел:

1. Маастріхтський договір. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Маастрихтський_договір.
2. Самуйлік М. М. Політична відповідальність суспільства: монографія. Одеса: ВМВ, 2010. С. 59.
3. Самуйлік М. М., Саєнко І. В., Остапчук Т. С., Остапчук Л. Україна в контексті європейської безпеки: підсумки і перспективи / Політикус. Науковий журнал. Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського. Випуск 2, 2024. С. 85–94.
4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
5. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text.

**ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ У ФОРМУВАННІ
ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ГЕОДЕЗИСТІВ
ЗЕМЛЕВПОРЯДНИКІВ: ІННОВАЦІЙНА МЕТОДИЧНА СКЛАДОВА**

ТАРАКАНОВА Я. О.

*здобувачка 2 курсу
факультету геодезії, землепорядкування та агроінженерії,
ОПП «Геодезія та землеустрій», 193 Геодезія та землепорядкування,
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

ФЕДОРОВА І.В.

*старший викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Сучасний фахівець повинен працювати над розвитком власної особистості безупинно. Особистість, яка має власні переконання та велику базу знань за фахом. Оскільки цю проблему актуалізували лише декілька років тому, то було прийнято рішення переглянути систему освіти на території країни.

З розвитком освітньої системи в Україні зросла необхідність підвищити об'єм знань як для виконання професійних завдань фахівцями країни, так і в іноземному середовищі. Так як міжнародні контакти розширюються, суспільство спрямовується на діалог між представниками різних країн.

Добре відомий факт – для підвищення рівня мовної компетенції необхідно зануритися в комунікацію зі суспільством носіїв. Внаслідок того, що така можливість є далеко не в кожної людини, у ЗВО для покращення мовної компетенції застосовують автентичні матеріали, які легко доступні в світовій мережі Інтернет [1]. Сюди можна віднести такі ресурси як: художні, документальні, мультиплікаційні фільми, газети, журнали, оголошення, твори, радіопередачі тощо. Ці матеріали допоможуть покращити розвиток мовної компетенції здобувачів.

Вивчення іноземної мови за допомогою автентичних матеріалів надає мотивацію проявляти вміння та знання як в повсякденному житті, так і в професійній сфері.

Спеціалісти у сфері геодезії та землеустрою активно використовують у своїй праці технічну документацію, карти і плани, нормативно-правові акти, інструкції з топографічного знімання тощо. Ця професія вимагає точності вимірювань та обробітку результатів знімань. Тому необхідно інтегрувати інноваційну складову в систему підготовки фахівців.

До цього можна віднести, зокрема, такі підходи як:

1. Новітні технології. Розповсюдження навчальних матеріалів за допомогою комп'ютерних систем, мета яких спрямована на покращення якості освіти.

2. Інтернет програми. Зосередженні на саморозвитку здобувачів через інтерактивні завдання. Матеріали яких знаходяться у вільному доступі з будь-яких пристроїв, дуже часто бездротових.

3. Хмарні сервіси. Платформи, які містять в собі вільні навчальні курси, в тому числі безкоштовні, які можна використовувати по всьому світу (Prometheus, moodle, education era, future learn etc).

Перелічені методи лише невелика частина інноваційних методів, які все більше використовуються на сьогоднішній день. Для технічних спеціальностей це найкраща можливість стати конкурентоспроможними на ринку праці.

З розвитком цифрових геопросторових систем фахівці аграрної спеціальності повинні отримувати не лише «традиційні» знання та вміння. Зважаючи на те, що робота землевпорядників поступово перейшла на платформу kadastr.live, процес обробітку інформації став простіше. Геодезисти ж активно використовують цифрові додатки AutoCAD, QGIS, ArcGIS etc.

На жаль, через повномасштабне озброєне вторгнення на територію України використання у геодезії безпілотних літальних апаратів стало обмеженим. Їх зазвичай використовують для зйомки земельних ділянок під будівництво доріг, автострад, магістралей розвитку сільського та лісового господарства тощо. Не зважаючи на всі труднощі, завдяки розвитку інноваціям геодезисти-землевпорядники перейшли до практичного використання симуляторів безпілотних літальних апаратів та віртуальних лабораторій, які дозволяють моделювати реальні ситуації [3].

У зв'язку з виходом на міжнародний ринок праці, мовна компетенція представників цієї галузі є невід'ємною складовою даної професії. Вільне володіння іноземними мовами необхідне для залучення до міжнародних проєктів, конференцій, обміну досвідом тощо.

Завдяки інтеграції міжнародних зв'язків в системі ЗВО розширюється світогляд здобувачів, відкривається доступ до міжнародних наукових публікацій, навчальних матеріалів, навчальних ресурсів та більш сучасного програмного забезпечення.

Так наприклад, Content and Language Integrated Learning (CLIL) має на меті викладання предметів мовою, яка не є рідною для здобувачів. Зазвичай викладачі використовують читання текстів, що в свою чергу спирається на лексичний підхід. Найбільш розповсюджена на території Північної Америки, Іспанії та Франції. Завдяки цій програмі зростає кількість шкіл та закладів вищої освіти, які починають практикувати двомовні навчальні програми [2].

Content and Language Integrated Learning (CLIL) переглядає традиційну систему освіти фахівця будь-якої галузі. Замість неї пропонується інноваційна, що активно розвивається в усьому світі [2].

Формування мовної компетенції як загальної фахової підготовки, надає змогу виходу на міжнародний ринок та спілкування в професійному середовищі. Сучасна система освіти пропонує здобувачам інноваційні методи, що виходять за межі конкретної країни. Поєднуючи автентичні матеріали та цифрові технології забезпечує надійний зв'язок між фаховою та мовною складовою підготовки висококваліфікованих спеціалістів, зокрема в області геодезії та землеустрою.

Перелік використаних джерел:

1. Геодезичні дрони - як дрони підтримують роботу геодезистів? *MegaDron*. URL: <https://surli.cc/nnefrt>
2. Матвіїв-Лозинська Ю. О. Використання автентичних матеріалів на заняттях з іноземної мови професійного спрямування у вищій школі. *Науковий блог*. Національний університет "Острозька академія". 2015. URL: <https://naub.oa.edu.ua/vykorystannya-avtentychnyh-materialiv/>
3. Darn S. Content and Language Integrated Learning (CLIL). URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/professional-development/teachers/educational-policies-practices/articles/content-and-language>

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»: ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

ФЕДОРОВА А. І.

*кандидат історичних наук, доцент
доцент кафедри філософії, історії та політології
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна*

У сучасних умовах освіта зазнає суттєвих трансформацій, спричинених процесом цифровізації суспільства та необхідністю адаптації до нових викликів. Вивчення дисципліни «Історія України та української культури» набуває особливого значення, адже її метою є не лише передача знань, а й розвиток критичного мислення, формування громадянської свідомості та національної ідентичності серед здобувачів освіти. Оскільки через російські обстріли чимало аудиторій Одеської політехніки зазнали шкоди, навчальний процес здійснюється переважно в онлайн-форматі. Зважаючи на це, викладачі можуть використовувати цифрові технології та інтерактивні методи навчання задля підвищення зацікавленості студентів, покращення ефективності навчального процесу.

Хочеться підкреслити важливість вивчення історії здобувачами всіх спеціальностей у контексті сьогоденних реалій, коли вкрай необхідно вміти протистояти не лише фізичним загрозам, але й викликам інформаційної війни.

Інноваційні методи викладання – це сучасні підходи, засновані на використанні новітніх технологій, інтерактивних засобів та креативних форм навчання. Особливу увагу привертає проблема застосування цих методів при викладанні історії. Дослідники Марченко С., Іванова Т., Гевко О. констатують, що «інноваційна освіта є орієнтованою не на предмет і передачу студентам нової інформації, а насамперед на інтелектуальний розвиток особистості студента» [1, с.602]. Ічанська Н., Єрьоменко Д. акцентують на використанні інтерактивних платформ та інструментів, доводять їх ефективність та нові можливості для взаємодії, творчості та критичного мислення [2]. Гончарук В., Дрогомирецька Л., Петрова Н. доводять, що мультимедійні ресурси, інтерактивні платформи, онлайн-курси, гейміфікація значно покращують процес навчання історії України та сприяють кращому засвоєнню матеріалу, підвищують мотивацію здобувачів освіти та активізують їхнє критичне мислення [3]. Собченко Т., Желізняк О. наголошують не лише на тому, що освітній процес з використанням цифрових сервісів стає більш гнучким, персоналізованим та доступним, а ще вимагає відповідної підготовки усіх учасників освітнього процесу та наявності необхідних технічних ресурсів [4, с.72].

У роботі розглядаються інноваційні підходи до викладання дисципліни «Історія України та української культур », зокрема використання цифрових платформ, віртуальних еккурсій, гейміфікації та інших інтерактивних методів.

Незамінним середовищем для налагодження навчального процесу є Classroom, що дозволяє створювати ефективні онлайн-курси, єдиний простір для викладача і студентів з метою обміну важливим матеріалом. Тут можна давати і перевіряти завдання, коментувати й оцінювати виконані роботи; завантажувати методичні вказівки, відеолекції, презентації. Працювати з Classroom можна як з комп'ютера, так і смартфона, що забезпечує гнучкість у щоденному використанні. У рамках Google Workspace for Education ця платформа пропонує ширші можливості, наприклад, інтеграція відеозустрічей безпосередньо в курс чи можливість імпортувати оцінки з Google Forms тощо.

У вивченні історії як гуманітарної дисципліни важливу роль відіграють дискусії та дебати. Дискусії не лише сприяють поглибленню знань здобувачів, а й формують навички міжособистісного спілкування, вміння поважати думки один одного, логічно структурувати свої висловлювання тощо. Таким чином вони не лише впливають на освітній процес, а й на розвиток особистості здобувачів освіти [3].

В умовах віддаленого навчання (коли студенти знаходяться неподалік від зони бойових дій або переїхали до країни з іншим часовим поясом і не мають можливості долучатися до занять в реальному часі) дискусії можуть переноситися в асинхронний режим завдяки інтерактивним платформам, що забезпечує можливість висловити свою думку всім учасникам.

Ефективність навчання значно підвищується завдяки перегляду історичних документальних та художніх фільмів, застосуванню інших аудіовізуальних матеріалів [1, с.605–607; 3). Такі методи допомагають емоційно пережити ті чи інші події, і відповідно, краще та глибше засвоїти матеріал. Такого ж можна досягти і за допомогою читання художньо-історичних творів.

Важливу роль у навчальному процесі відіграють спільні групові проекти, створені за допомогою інтерактивних інструментів. Як варіант, можна запропонувати тему «Відображення історичної події чи періоду в кіно та літературі» та представлення його. Студенти обирали так теми як «Голодомор 1932-1933», «Козаччина», «Розстріляне Відродження», «Чорнобильська катастрофа» та ін. Здебільшого такий формат подобається здобувачам, але під час рефлексії наприкінці навчального процесу один зі студентів поділився негативним досвідом щодо командного проекту, оскільки його одногрупники підвели його, не виконали отримане завдання. Це не дивно, оскільки мова іде про перший семестр, коли студенти лише знайомляться один з одним, знаходять однодумців, вчаться взаємодіяти один з одним. Однак навіть такий досвід може бути корисним у майбутньому для уникнення аналогічних труднощів. Саме тому під час планування групового проекту дуже важливо ретельно продумувати його організацію, чітко розподілити ролі, вирішити через які ресурси буде здійснюватися комунікація, надаватися спільний доступ до матеріалів усім учасникам проекту, як буде контролюватися виконання завдань тощо. Потрібно враховувати індивідуальні вподобання та рівень знань студентів при плануванні інтерактивних заходів, тому вони мають бути різноплановими.

Ще один метод пізнання історії та культури України – це віртуальні екскурсії, які можна присвятити до Міжнародного дня музеїв, 18 травня. Виклики, які постали перед вітчизняними музеями під час карантину та воєнного стану спонукали до створення віртуальних екскурсій, цифровізації експонатів. Віртуальні тури дозволяють відвідати Музеї просто неба (<https://museums.authenticukraine.com.ua/ua/>), Національний музей історії України (<https://virtual.nmiu.org/>), Національний музей Гуцульщини та Покуття (<https://hutsul.museum/360/>), Одеський історико-краєзнавчий (https://museum-portal.com/ua/muzeji/155_odeskiy-istoriko-kraeyeznavchiy-muzei) та інші. Здійснити віртуальні екскурсії музеями можна і через платформу Google Arts & Culture (<https://artsandculture.google.com/project/ukraine-the-next-chapter>). Після таких екскурсій варто організувати обговорення, інтерактивні ігри або дискусії для закріплення побаченого.

Доцільно заохочувати студентів до самостійного дослідження історії власної родини, пошуку нових джерел інформації (наприклад, РІДНІ – генеалогічне товариство – <https://ridni.org/>; Національний банк репресованих – <https://www.reabit.org.ua/nbr/>; Міжнародний Меморіал – <https://www.memo.ru/ru-ru/collections/databases/>). Аналіз історичних подій у межах своєї сім'ї дозволяє здобувачам глибше зрозуміти зв'язок між особистою історією та загальнонаціональними процесами.

Під час онлайн лекцій в Zoom або Google Meet викладач має можливість використовувати презентації, відео та аудіоматеріали для ілюстрації ключових історичних

подій. Однак лекції не мають перетворювати здобувачів освіти на пасивних слухачів – вони мають бути залучені до взаємодії через дискусії чи «мозкові штурми». Однак не всі студенти виявляють бажання висловлювати публічно свої думки. В такому разі корисними інструментами для залучення усіх здобувачів до активності стають короткі опитування зі створенням діаграм, хмар слів тощо. Для цього можна використовувати Mentimeter, Polly, Wooclap, Slido та інші застосунки, що дозволяють взаємодіяти, здійснювати спільну роботу в онлайн середовищі незалежно від фізичного місця перебування та часових зон.

Окрему увагу слід приділити інтерактивним дошкам, які сприяють ефективній організації освітніх матеріалів та дозволяють усім учасникам освітнього процесу працювати разом незалежно від фізичного розташування. Такі інструменти як Padlet, Miro, дозволяють структурувати інформацію, візуалізувати її у зручному форматі, коментувати ідеї однокласників та взаємодіяти, що сприяє ефективному навчанню.

Для створення мультимедійного контенту доцільно використовувати й інші платформи, що підвищують рівень залученості студентів до навчального процесу та роблять навчання більш динамічним. Наприклад, Canva надає можливість створювати візуально привабливі матеріали, такі як презентації, інфографіку, відео чи постери. За допомогою Genially можна доволі легко розробити інтерактивні презентації, плакати, вікторини або лінії часу. ThingLink оптимальний для створення 360 градусних зображень, відео з текстовими поясненнями, підказками, посиланнями; він підходить для візуалізації карт з додаванням на них міток, архітектурних споруд, костюмів тощо. Powtoon надає можливість створити анімовані відео, навчальні кліпи. З його допомогою можна легко пояснити складні теми у формі мультфільмів.

Ігровий елемент має важливе значення в освітньому процесі. Як зазначає експерт в галузі психології ігор Стюарт Браун, гра є дорогоцінним ресурсом, який сприяє креативності та інноваціям, розвиває пам'ять, дозволяє апробувати способи комунікації з навколишнім світом в «безпечній ігровій ситуації» [5, с.534]. Інтерактивні платформи успішно застосовуються для перевірки знань або їх систематизації у вигляді тестів, ігор, вікторин тощо. Вони покращують сприйняття навчального матеріалу, підвищують рівень зацікавленості студентів, виявляються ефект змагальності. [6, с.214]. Зокрема, платформа Quizlet пропонує засоби для створення тестів, флешкарт та інтерактивних вправ для вивчення історичних фактів або постатей, що сприяє кращому запам'ятовуванню інформації. Інтерактивні вікторини Kahoot та Quizizz дозволяють студентам змагатися між собою у реальному часі, що робить процес навчання більш захопливим та динамічним, допомагає краще засвоїти матеріал. На платформі LearningApps можна створювати хронологічні ланцюжки, вікторини чи пазли на тему історичних подій, Wordwall – кросворди тощо. Google Forms: дозволяє створювати тести, анкети та опитування з автоматичною перевіркою результатів.

Можна порадити викладачам не лише самостійно складати вікторини, ігри, а пропонувати такі завдання студентам. З власного досвіду можемо зазначити, що студентам це подобається. При підготовці такого завдання вони не лише глибше вивчають матеріал, систематизують його, подають у цікавій формі, а й знайомляться з новими інтерактивними платформами. Беззаперечним фаворитом у студентів серед інтерактивних інструментів є Kahoot. Також впізнаваними є Quizizz, Quizlet, Google Forms, останнім часом ще додався Wordwall.

Таким чином, дистанційне викладання дисципліни «Історія України та української культури» вимагає креативного підходу та активного впровадження сучасних технологій та інтерактивних методів навчання. Цифрові платформи, віртуальні екскурсії та проєктна діяльність дозволяють зробити навчання більш цікавим, доступним і ефективним, сприяють кращому засвоєнню матеріалу та стимулюють інтерес до вивчення історії та культури

України. Інноваційні підходи до викладання історії стимулюють розвиток не лише освітнього процесу, а й особистісного зростання здобувачів освіти.

Перелік використаних джерел:

1. Гончарук В. А., Дрогомирецька Л. Р., Петрова, Н. О. Викладання історії України через призму сучасних педагогічних технологій. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. №13. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14557552>
2. Ічанська Н. В., Єрьомченко Д. Д. Застосування інформаційних технологій на уроках історії. *Математика. Інформаційні технології. Освіта*. 2023. No10. С.60–67. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/12708>
3. Марченко С. Д., Іванова Т.Ю., Гевко О. І. Роль використання інноваційних технологій у викладанні історії: огляд та перспективи. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. No10(16). С.600–612. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-10\(16\)-600-6124](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-10(16)-600-6124).
4. Лаврова І. І., Сараєва О. В. Вивчення історії культури через ігрові технології. *Вісник науки та освіти*. 2023. No4(10). С.530-538. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-4\(10\)-530-538](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-4(10)-530-538)
5. Собченко, Т., Желізняк, О. (2023) “Практичне використання цифрових сервісів в освітньому процесі закладів вищої педагогічної освіти як педагогічна проблема. *Socio-economic relations in the digital society*. 2023. No 3(49). Рр. 63–75. URL: <https://ser.net.ua/index.php/SER/article/view/501>
6. Федорова А. Цифровізація навчання: проблеми та перспективи. *Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття: матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, 11–13 вересня 2024 року) / за заг. ред. В. Г. Спрінсяна. Одеса, 2024. С.212-217.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ЧЕТВЕРТАКОВА К. Д.

*здобувачка 2 курсу інституту інформаційної безпеки та радіотехніки
спеціальності 125 «Кібербезпека та захист інформації»
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна*

АФАНАСЬЄВ О. І.

*доктор філософських наук, професор
професор кафедри філософії, історії та політології
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна*

Сучасна вища освіта перебуває в стані глибокої та багатогранної трансформації під впливом низки потужних глобальних тенденцій. Актуальність дослідження особливостей цієї сфери зумовлена стрімкими технологічними змінами, процесами глобалізації, зростаючими вимогами ринку праці та необхідністю вирішення складних глобальних викликів. Вища освіта, пройшовши значний шлях еволюції від середньовічних університетів до сучасних диверсифікованих систем, продовжує відігравати ключову роль у формуванні інтелектуального потенціалу суспільства, підготовці висококваліфікованих фахівців та сприянні сталому розвитку.

Глобалізація та інтернаціоналізація є двома взаємопов'язаними, але не тотожними процесами, які глибоко трансформують сучасний освітній простір, особливо у сфері вищої освіти. Глобалізація, у широкому розумінні, являє собою зростання взаємозалежності та взаємопроникнення національних економік, культур, інформаційних потоків та людських ресурсів у планетарному масштабі. В освітньому контексті це проявляється у посиленні конкуренції між університетами на світовому ринку освітніх послуг, зростанні транснаціональної мобільності студентів та викладачів, а також у поширенні уніфікованих освітніх стандартів та рейтингів.

Інтернаціоналізація, з іншого боку, є більш цілеспрямованим процесом, що включає політику та практику, здійснювані урядами, освітніми установами та іншими зацікавленими сторонами з метою сприяння міжнародній співпраці в галузі освіти, обміну знаннями та культурним досвідом, а також підготовки фахівців, здатних ефективно функціонувати в глобальному контексті. Інтернаціоналізація освіти охоплює широкий спектр діяльності, включаючи розробку та реалізацію спільних освітніх програм (наприклад, програми подвійних дипломів), обмін студентами та викладачами між університетами, залучення іноземних викладачів та студентів, а також впровадження міжнародної складової в навчальні плани.

Вплив глобалізації на освітній простір є багатограним. З одного боку, вона відкриває нові можливості для студентів та викладачів, розширюючи доступ до якісної освіти та наукових ресурсів з усього світу. Зростання академічної мобільності сприяє культурному обміну, міжкультурному розумінню та формуванню глобальної свідомості у майбутніх фахівців. Міжнародні освітні програми надають студентам унікальну можливість навчатися в різних культурних та академічних середовищах, отримуючи цінні знання та навички, що підвищують їхню конкурентоздатність на міжнародному ринку праці.

З іншого боку, глобалізація створює й певні виклики для національних систем вищої освіти. Посилення конкуренції між університетами може призвести до «витоку мізків», коли талановиті студенти та науковці виїжджають на навчання та роботу до більш престижних

або фінансово привабливих закладів за кордоном. Крім того, існує ризик нав'язування уніфікованих освітніх стандартів, які можуть не враховувати специфіку національних освітніх систем та культурних контекстів.

Інтернаціоналізація освіти є свідомою відповіддю на виклики та можливості глобалізації. Шляхом активної міжнародної співпраці університети прагнуть підвищити якість своїх освітніх програм, розширити можливості для своїх студентів та викладачів, а також зміцнити свою міжнародну репутацію. Розвиток міжнародних партнерств дозволяє обмінюватися досвідом, розробляти спільні наукові проєкти та залучати додаткові ресурси. Залучення іноземних викладачів та студентів сприяє створенню мультикультурного освітнього середовища, що збагачує навчальний процес та сприяє розвитку міжкультурної компетентності [1].

Цифрова трансформація є одним із найбільш вагомих трендів, що визначають сучасну вищу освіту. Вона охоплює інтеграцію інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у всі аспекти освітнього процесу, від організації навчання та викладання до управління університетами та взаємодії зі студентами. Цей процес включає використання онлайн-платформ для навчання (LMS), проведення онлайн-курсів та вебінарів, застосування мультимедійних матеріалів, віртуальних лабораторій та симуляцій.

Одним із ключових аспектів цифрової трансформації є розширення можливостей для дистанційного та змішаного навчання, що забезпечує більшу гнучкість та доступність освіти для студентів, незалежно від їхнього місця проживання та часових обмежень. Впровадження штучного інтелекту (ШІ) та аналізу великих даних (Big Data) відкриває перспективи для персоналізації навчального процесу, адаптації контенту до індивідуальних потреб студентів та прогнозування їхньої успішності. Відкриті освітні ресурси (OER) стають важливим інструментом для забезпечення вільного доступу до якісних навчальних матеріалів.

Водночас цифрова трансформація вимагає від закладів вищої освіти вирішення питань, пов'язаних із забезпеченням кібербезпеки, захистом даних, розвитком цифрової грамотності викладачів та студентів, а також розробкою ефективних педагогічних методик для навчання в цифровому середовищі. Успішна цифрова трансформація може значно підвищити ефективність та якість вищої освіти, зробити її більш доступною та відповідати потребам цифрової епохи [2].

Інклюзивність та забезпечення рівного доступу до якісної вищої освіти є фундаментальними принципами сучасної освітньої політики, спрямованими на створення справедливого та рівноправного освітнього середовища для всіх членів суспільства. Ці принципи передбачають усунення бар'єрів, що можуть перешкоджати здобуттю вищої освіти особами з різним соціально-економічним походженням, особливими освітніми потребами, інвалідністю, етнічною чи релігійною приналежністю, гендерною ідентичністю та іншими характеристиками.

Реалізація принципів інклюзивності та рівного доступу до якісної вищої освіти має важливе соціальне та економічне значення. Вона сприяє підвищенню освітнього рівня населення, розширює можливості для особистісного та професійного розвитку, зменшує соціальну нерівність та сприяє побудові більш справедливого та інтегрованого суспільства. Залучення до вищої освіти талановитих людей з усіх верств населення збагачує академічне середовище, стимулює інновації та сприяє економічному зростанню.

Майбутнє вищої освіти визначатиметься подальшою інтеграцією технологій, зміною потреб ринку праці та зростаючим усвідомленням необхідності навчання впродовж життя. Однією з ключових перспектив є подальша персоналізація навчання, що стане можливою завдяки розвитку штучного інтелекту та аналізу великих даних. Освітні програми зможуть адаптуватися до індивідуальних потреб, темпу навчання та стилів сприйняття кожного студента, забезпечуючи більш ефективне засвоєння знань та розвиток навичок [3].

Зростатиме значення міждисциплінарності та транскордонної співпраці. Університети будуть все частіше пропонувати програми, що поєднують знання з різних галузей, готуючи фахівців, здатних вирішувати складні сучасні проблеми. Міжнародні партнерства та спільні освітні проєкти стануть нормою, сприяючи обміну знаннями, кращими практиками та підвищенню якості освіти в глобальному масштабі.

Концепція навчання впродовж життя набуде ще більшого значення, і університети відіграватимуть ключову роль у наданні можливостей для постійного професійного розвитку та перекваліфікації фахівців. Розвиватимуться гнучкі формати навчання, мікрокваліфікації та онлайн-курси, що дозволять людям здобувати нові знання та навички протягом усього життя.

Очікується також посилення ролі університетів як центрів інновацій та підприємництва, що сприятимуть комерціалізації наукових досліджень та підтримці стартап-ініціатив студентів і випускників. Вища освіта буде все більше орієнтуватися на формування не лише теоретичних знань, але й практичних навичок, підприємницького мислення та здатності до інновацій, що є критично важливим для економічного розвитку та створення нових робочих місць.

Перелік використаних джерел:

1. Андрущенко В. П. Філософія освіти. 2023. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739405>
2. Dhawan S. Online Learning: A Panacea in the Time of COVID-19 Crisis. URL: https://www.researchgate.net/publication/342344822_Online_Learning_A_Panacea_in_the_Time_of_COVID-19_Crisis
3. Mubarak M. F., & Wicaksono S. A. Systematic Literature Review on Digital Transformation in Higher Education: Revealing Key Success Factors. URL: https://www.researchgate.net/publication/372796911_A_Systematic_Literature_Review_on_Digital_Transformation_in_Higher_Education_Revealing_Key_Success_Factors

СЕКЦІЯ IV
ОСОБЛИВОСТІ
ВИВЧЕННЯ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН
ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

ВПЛИВ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

ГРОСУ Т. В.

*здобувачка 1 курсу
ветеринарного факультету,
спеціальності 211 «Ветеринарна медицина»
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

КОВАЛЕНКО О. А.

*кандидат філологічних наук, доцент
професор кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Міжкультурна комунікація – це процес обміну інформацією, ідеями, цінностями та переконаннями між представниками різних культур. Її теоретичні основи спираються на кілька дисциплін, таких як антропологія, соціологія, психологія та лінгвістика [1].

Вплив міжкультурної комунікації на формування професійної мовної компетенції є важливим аспектом сучасної освіти та професійного розвитку, особливо у сучасному світі. Спілкування — невід'ємна частина нашого життя в навчанні, на роботі, у медицині та освіті. Міжкультурна комунікація є ключовою складовою організаційної комунікації, особливо важливою для успішного ділового спілкування. Це не лише про знання мови, а й про розуміння соціокультурного контексту співрозмовника. У професійному міжкультурному спілкуванні відбувається обмін інформацією та налагодження зв'язків. Таке спілкування, в тому числі іноземною мовою, — це взаємодія щонайменше двох людей, які впливають на думки, поведінку та емоції одне одного для досягнення професійних цілей. Для ефективного міжкультурного спілкування фахівець повинен розуміти не тільки свою професійну сферу, але й уміти встановлювати контакт, враховувати національні особливості співрозмовника та розуміти його як представника певної соціальної групи. Отже, міжкультурна комунікація відбувається в символічних міжкультурних просторах [1].

Ключові компоненти міжкультурної комунікації включають:

- Культурну обізнаність: знання про власну культуру та культури інших народів.
- Культурну чутливість: здатність поважати та цінувати культурні відмінності.
- Комунікативну компетентність: вміння ефективно спілкуватися в міжкультурному контексті.
- Адаптивність: здатність пристосовуватися до різних комунікативних ситуацій [2].

Розуміння цих компонентів є важливим для формування професійної мовної компетенції, оскільки дозволяє уникнути непорозумінь, конфліктів та неефективного спілкування в міжкультурному середовищі.

Мовні бар'єри є однією з найпоширеніших перешкод у міжкультурній комунікації. Вони можуть проявлятися у різних формах. Наприклад, незнання мови співрозмовника, різні рівні володіння мовою, відмінності у вимові, акценті та нерозуміння культурно-специфічних виразів. Для подолання мовних бар'єрів можна використовувати різні стратегії, такі як: вивчення мови співрозмовника, використання перекладачів та перекладацьких програм, використання простих речень, уникання сленгу та жаргону. Важливо також бути терплячим та уважним до співрозмовника, намагатися зрозуміти його точку зору та не боятися перепитувати, якщо щось незрозуміло [3].

Також однією з важливих якостей для професіоналів є культурна чутливість. Вона передбачає здатність поважати та цінувати культурні відмінності, враховувати їх у своїй діяльності та уникати дій, які можуть бути сприйняті як образливі або дискримінаційні. Розвиток культурної чутливості вимагає постійного самовдосконалення, вивчення культур інших народів, участі у міжкультурних обмінах та спілкування з представниками різних культур. Це дозволяє фахівцям бути ефективними, успішними та конкурентоспроможними на міжнародному ринку.

Значну роль становлять сучасні технології у міжкультурній комунікації, надаючи широкі можливості для спілкування, обміну інформацією та співпраці між людьми з різних країн. До найпоширеніших технологій, які використовуються для міжкультурної комунікації, належать [4]: інтернет та електронна пошта, соціальні мережі та месенджери, відеоконференції та онлайнплатформи для спільної роботи, автоматичні перекладачі та перекладацькі програми.

Технології дозволяють подолати географічні бар'єри, встановити зв'язки з людьми з різних куточків світу та отримати доступ до інформації про різні культури. Однак, важливо пам'ятати, що технології є лише інструментом, і для успішної міжкультурної комунікації необхідно також враховувати культурні особливості співрозмовника та дотримуватися правил етикету в онлайн-середовищі [4].

Отже, одним із основних завдань сучасної освіти є виховання особистості, яка здатна пізнавати й творити культуру шляхом діалогічного спілкування, що вимагає від усіх учасників освітнього процесу високого рівня комунікативної культури, комунікативної компетентності, розвинутих навичок спілкування. Освітні заклади повинні приділяти більше уваги формуванню навичок міжкультурного спілкування у студентів, включаючи міжкультурні аспекти у навчальні програми та використовуючи інтерактивні методи навчання [2]. Це дозволить підготувати конкурентоспроможних фахівців, які зможуть успішно працювати в міжнародному середовищі та сприяти розвитку міжкультурного діалогу та співпраці.

Перелік використаних джерел:

1. Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу: стратегії розвитку. URL: https://www.knuba.edu.ua/wpcontent/uploads/2023/02/onmu.conf_ноябрь_Ч.3_2022.pdf.
2. Ігнатова О. Європейський досвід міжкультурної комунікації в освіті і культурі. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2023. Т. 68. С. 60–67. URL: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2023-68-60-67> (дата звернення: 13.04.2025).
3. Halytska M. M. Intercultural communication and its significance for professional activities of future specialists. *OD*, no. 2 (6), pp. 23–32, Jun. 2014. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/33686839.pdf>.
4. Osypova T. Y., Zhuichen C. Formation of intercultural competence of future teachers of humanities as a pedagogical problem. *Innovate Pedagogy*. 2023. Vol. 2, no. 62. P. 69–72. URL: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.2.12>.

АНАЛІЗ МОВНИХ ПОМИЛОК У ПРОФЕСІЙНИХ ТЕКСТАХ ЗДОБУВАЧІВ

КОВАЛЕНКО О. А.

*кандидат філологічних наук, доцент
професор кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

КРИЦЬКА А. О.

*викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Аналіз мовних помилок у професійних текстах здобувачів є надзвичайно актуальним у сучасному освітньому та професійному просторі. Грамотність відіграє ключову роль у формуванні іміджу фахівця, а мовні помилки можуть суттєво підірвати довіру та авторитет. Тому підвищення якості професійних текстів є необхідним для ефективної комунікації та успішної взаємодії. Метою цього аналізу є виявлення та класифікація типових мовних помилок, які зустрічаються в професійних текстах здобувачів, а також визначення причин їх виникнення та розробка рекомендацій щодо їх запобігання. Об'єктом дослідження є різноманітні професійні тексти, створені здобувачами, такі як наукові статті, звіти, презентації та ділове листування. Предметом дослідження є лексичні, граматичні, стилістичні, орфографічні та пунктуаційні помилки, які виникають у цих текстах [1].

Помилки, яких припускаються здобувачі, можна поділити на такі групи:

- *лексичні помилки*: неправильне вживання слів («підвищити рівень освіченості» замість «підвищити рівень освіти», «заклучити договір» замість «укласти договір»), порушення лексичної сполучуваності («приймати участь» замість «брати, взяти участь», «відіграє значення» замість «має значення», «мова йдеться» замість «мовиться»), недоречне використання термінів («інтерфейс користувача» замість «користувацький інтерфейс», використання англіцизмів, наприклад «саппорт» замість «підтримка», «дедлайн» замість «кінцевий термін»).

- *граматичні помилки*: неправильне вживання відмінкових форм («згідно розпорядження» замість «згідно з розпорядженням»), помилки у побудові складних речень («він сказав, що я піду» замість «він сказав, що він піде»)[2];

- *стилістичні помилки*: недоречне використання стилістично забарвленої лексики («крутий результат» замість «високий результат»), порушення єдності стилю (змішування наукового та розмовного стилів в одному тексті), нечіткість викладу («цей аналіз показує важливість досліджень», а варто додати, що саме показує аналіз та чому це важливо);

- *орфографічні та пунктуаційні помилки*:

недотримання правил правопису («проект» замість «проєкт», неправильна розстановка розділових знаків (відсутність коми перед сполучником «що» у складнопідрядному реченні) [3].

Причини виникнення цих помилок можуть бути різноманітними, включаючи недостатній рівень мовної компетентності, неуважність, вплив розмовної мови, недостатнє володіння термінологією та відсутність навичок редагування.

Для ефективного запобігання мовним помилкам у професійних текстах здобувачів необхідний комплексний підхід, що включає підвищення рівня мовної культури через організацію навчальних курсів, тренінгів з ділового мовлення та створення мовних клубів, де

здобувачі зможуть обговорювати мовні питання та ділитися досвідом. Розвиток навичок саморедагування та коректури є важливим етапом, що досягається шляхом навчання методам редагування, використання програмних засобів для перевірки правопису та граматики, а також розвитку критичного мислення для аналізу тексту з точки зору логіки, структури та стилю. Використання словників та довідників є необхідним для уточнення значення слів та правил їх вживання, тому важливо забезпечити здобувачів доступом до різноманітних словників та навчити їх ефективно користуватися цими ресурсами [4]. Залучення до роботи редакторів та коректорів, особливо при перевірці наукових статей та інших професійних текстів, є важливим для забезпечення високої якості мовного оформлення.

Аналіз мовних помилок у професійних текстах здобувачів є не просто виявленням недоліків, а важливим кроком до системного процесу виявлення та виправлення помилок [5]. Для запобігання мовним помилкам необхідно покращення якості освіти та формування майбутніх фахівців, здатних ефективно комунікувати у професійному середовищі. Це не лише підвищує рівень їхньої конкурентоспроможності на ринку праці, але й сприяє розвитку культури грамотного ділового спілкування в суспільстві. Подальші дослідження в цій галузі відкривають широкі можливості для розробки інноваційних методів та інструментів, що сприятимуть покращенню мовної грамотності.

Наприклад, використання штучного інтелекту для автоматичного виявлення та аналізу мовних помилок може значно полегшити процес редагування та коректури. Розробка інтерактивних онлайн-курсів з української мови, що враховують специфіку професійного спілкування, може зробити навчання більш ефективним та цікавим. Також, дослідження впливу різних методів навчання на формування мовної компетентності здобувачів допоможе визначити найбільш дієві підходи до покращення мовної грамотності.

Крім того, важливо враховувати міждисциплінарний аспект цієї проблеми. Співпраця між лінгвістами, педагогами, психологами та фахівцями з комунікацій дозволить розробити комплексні програми, що враховують не лише лінгвістичні, але й психологічні та соціокультурні аспекти мовної грамотності.

Таким чином, подальші дослідження цієї теми мають великий потенціал для покращення якості освіти та формування компетентних фахівців, здатних ефективно комунікувати в сучасному світі.

Перелік використаних джерел:

1. Волкотруб Г. Практична стилістика української мови : навч. посіб. Т. : підруч. і посіб., 2004. 256 с.
2. Климова К. Я. Теорія і практика формування мовнокомунікативної професійної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей педагогічних університетів : монографія. Житомир : Рута, 2010. 560 с.
3. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки. Л., 1995. 43 с.
4. Підгурська В. Ю. Аналіз типових мовних помилок у мовленні майбутніх учителів початкових класів. Українська мова й література в школі №3. 2013. С. 39-44.
5. Пентиліук М. Мовленнєві помилки та принципи їх класифікації. Українська мова і література в школі. 2003. № 5. С. 26-29.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДИК ВИКЛАДАННЯ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН У РІЗНИХ КРАЇНАХ

КОВТУН Н. П.

*здобувачка 2 курсу
Агробіотехнологічного факультету
спеціальності 203 «Садівництво та виноградарство»
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

КРИЦЬКА А. О.

*викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

У сучасних умовах глобалізації ефективно викладання мовних дисциплін виступає одним із визначальних чинників забезпечення результативної міжкультурної комунікації [1]. Кожен здобувач – це майбутній фахівець, тому важливо правильно розробляти програму до дисциплін мовного спрямування. Оскільки до кожного фахівця будуть висуватись високі вимоги ще на початку його кар'єри [2]. Освітні системи різних держав використовують специфічні методичні підходи, які по-різному впливають на формування мовної компетентності. Проведення порівняльного аналізу таких методик створює передумови для оптимізації національних освітніх стратегій у сфері мовної підготовки. Для розгляду будуть представлені методики викладання таких країн, як Сінгапур, Швейцарія та Велика Британія.

Сінгапурська освітня система вирізняється своєю ефективністю завдяки впровадженню інноваційних методик навчання, орієнтованих на розвиток критичного мислення та комунікативних навичок здобувачів. Зокрема, велика увага приділяється не лише засвоєнню матеріалу, а й розвитку здатності здобувачів аналізувати інформацію та самостійно вирішувати проблеми.

Одним із головних інноваційних підходів є навчання на основі запитів (Inquiry-Based Learning), яке передбачає активне дослідження здобувачами теми, формулювання запитів та самостійний пошук відповідей. Іншим важливим підходом є диференційоване навчання (Differentiated Instruction), що забезпечує врахування індивідуальних особливостей здобувачів та різних рівнів їх підготовки. Також широко застосовується гейміфікація (Gamification), яка включає використання ігрових елементів для підвищення мотивації та залучення здобувачів до процесу навчання.

Метод Lesson Study являє собою японську методику, адаптовану в Сінгапурі, для підвищення ефективності викладання. Цей підхід полягає у колективній роботі викладачів над розробкою та вдосконаленням занять через спостереження, аналіз та рефлексію. Перший етап методу включає планування заняття, під час якого викладачі разом розробляють структуру заняття, визначають його цілі та очікувані результати. На наступному етапі один викладач проводить урок, а колеги спостерігають за реакцією здобувачів та ефективністю застосованих методів. Після заняття здійснюється рефлексія та аналіз, під час якого група обговорює, що спрацювало, а що потребує покращення. Завершальним етапом є коригування підходу, що включає внесення змін до методики викладання та проведення повторного тестування удосконаленого заняття.

Метод Lesson Study має численні переваги як для викладачів, так і для здобувачів. Для викладачів цей метод сприяє покращенню навичок викладання завдяки спільному аналізу, створенню ефективних навчальних матеріалів та інтерактивних методик викладання, а також

підвищенню рівня залученості та мотивації до роботи. Для здобувачів це означає покращення комунікативних навичок, зокрема здатності вільно виражати думки англійською мовою, кращу адаптованість до реальних ситуацій завдяки інтерактивним підходам та підвищену мотивацію до навчання, оскільки матеріал подається в більш цікавій і практичній формі.

Дослідження показують, що використання методу Lesson Study в навчальному процесі має позитивний вплив на рівень володіння англійською мовою серед здобувачів, сприяючи розвитку впевненості у спілкуванні та покращенню граматичних і лексичних навичок. Проте метод вимагає значних зусиль для підготовки викладачів, адже включає складний процес планування та аналізу уроків. Крім того, для успішного впровадження необхідна підтримка з боку адміністрації, що включає виділення ресурсів для професійного розвитку педагогів. Зустрічається також опір традиційним методам, оскільки деякі викладачі не завжди готові змінювати усталені підходи [3].

Другу країну, яку ми розглянемо, це Велика Британія. Еволюція методик викладання мов відзначається постійним вдосконаленням та адаптацією до нових вимог суспільства та освіти. Одним із важливих етапів є введення концепції «пост-методу», яка орієнтована на відмову від жорстких рамок традиційних підходів до викладання мов. Цей підхід підкреслює важливість адаптації методів навчання відповідно до контексту, потреб здобувачів та їхніх індивідуальних особливостей. Під час викладання мов було розроблено та використано кілька основних методів. Традиційні методи включають граматико-перекладний метод, який зосереджувався на вивченні граматики та перекладі текстів. Хоча цей метод надавав основну увагу правилам граматики, він обмежував розвиток комунікативних навичок. Аудіолінгвістичний метод акцентувався на повторенні та заученні мовних конструкцій через аудіо- та відеоматеріали. Однак цей підхід не сприяв розвитку критичного мислення та творчих мовних навичок у здобувачів. Прямий метод, в свою чергу, забороняв використання рідної мови під час навчання, сприяючи природному засвоєнню мови через комунікацію, але вимагав висококваліфікованих викладачів і був складним для широкого застосування.

З розвитком методик з'явилися і сучасні підходи, серед яких комунікативний метод, що ставить в центр уваги розвиток навичок комунікації через вправи, орієнтовані на реальне спілкування. Проте цей підхід не завжди забезпечує достатнє вивчення граматичних аспектів мови. Орієнтоване навчання передбачає виконання здобувачами практичних завдань, наближених до реальних умов, що сприяє розвитку автономії здобувачів, але потребує значних ресурсів та часу на підготовку. Концепція «пост-методу» пропонує підхід, за якого викладання не обмежується лише одним методом, а є адаптованим до конкретних умов та потреб здобувачів. Вона акцентує на використанні комбінацій різних методик, що відповідають конкретному контексту, рівню та індивідуальним вимогам здобувачів [4].

Методика викладання мовних дисциплін у Швейцарії характеризується високим рівнем професіоналізму та адаптивністю, що зумовлено багатомовною природою держави. Завдяки наявності чотирьох офіційних мов (німецької, французької, італійської та ретороманської) система освіти орієнтована на формування в здобувачів стійких мовних компетентностей, необхідних для ефективного функціонування у багатомовному суспільстві. Навчальний процес базується на комунікативному підході, що передбачає гармонійний розвиток навичок читання, письма, слухання та усного мовлення. Такий підхід сприяє практичному засвоєнню мови та її активному використанню у повсякденному спілкуванні. Освітні програми включають використання автентичних матеріалів, інтерактивних засобів навчання та сучасних цифрових технологій, що дозволяє створити динамічне навчальне середовище. Особливе значення надається індивідуалізації освітнього процесу, що забезпечується через диференційований підхід до здобувачів із різним рівнем підготовки. Такий підхід дозволяє максимально враховувати потреби та особливості кожного здобувача,

сприяючи ефективнішому засвоєнню матеріалу. Крім того, методики викладання активно орієнтовані на розвиток критичного мислення, креативності та автономності здобувачів.

Високий рівень мовної освіти у Швейцарії також забезпечується завдяки ретельній підготовці педагогічних кадрів. Викладачі проходять спеціалізовану підготовку, що охоплює як глибоке знання мов, так і володіння сучасними педагогічними технологіями. Завдяки цьому швейцарська модель мовного навчання демонструє стабільно високі результати та слугує прикладом ефективної багатомовної освіти в умовах культурного різноманіття [5].

Отже, методики викладання мовних дисциплін у Сингапурі, Швейцарії та Великій Британії відображають різні підходи, які відповідають освітнім цілям та культурним особливостям кожної країни. Сингапур зосереджується на впровадженні інноваційних стратегій, таких як Lesson Study, гейміфікація та запитове навчання, що сприяють формуванню комунікативних навичок і розвитку критичного мислення. У Швейцарії, де співіснує кілька офіційних мов, домінує комунікативний підхід, який поєднується з індивідуалізацією навчання та активним застосуванням мови в реальному середовищі. Британська система викладання мов орієнтується на концепцію «пост-методу», що дозволяє викладачам гнучко обирати методики відповідно до контексту та потреб здобувачів.

Попри відмінності, усі три системи об'єднані прагненням до ефективного, гнучкого та сучасного викладання мов, яке враховує як педагогічні стандарти, так і потреби здобувачів.

Перелік використаних джерел:

1. Коваленко О., Крицька А. Психологічний аспект у методиці викладання української мови для здобувачів вищої школи. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 15(33). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15\(33\)-197-204](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15(33)-197-204).
2. Методи, постметод і методи. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/professional-development/teachers/knowning-subject/articles/methods-post-method-and-metodos>
3. Швейцарія – унікальна країна для вивчення іноземних мов. URL: <https://s-osvita.com.ua/ua/obuchenie-za-rubezhom/obrazovanie-v-shvejtsarii/801-shvejtsariya-unikalna-krajina-dlya-vivchennya-inozemnikh-mov>
4. Kovalenko A., Khanetskaya A. Problems of teaching the discipline «Ukrainian for professional purposes» for students of economic specialties at higher education institutions. *Ukrainian Journal of Applied Economics*. 2021. Vol. 6, no. 4. P. 140–146. URL: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2021-4-16>.
5. Wu L. F., Razak A., Dashwood A. M. Exploring Innovative Teaching Strategies of the Singapore English Language Curriculum: A Learning Experience of Lesson Study. *Journal of Language and Literature Studies*. 2023. Vol. 3, no. 2. P. 118–134. URL: <https://doi.org/10.36312/jolls.v3i2.1348>.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕННІ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

КОЛОСОВА С. О.

*здобувачка 2 курсу,
агробіотехнологічного факультету
спеціальності 201«Агрономія»
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

КРИЦЬКА А. О.

*викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

У ХХІ столітті освіта зазнає фундаментальних змін під впливом стрімкого розвитку цифрових технологій. Ця трансформація особливо помітна у сфері вивчення мов, де інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) стають невід'ємною частиною навчального процесу. Сьогодні студенти все активніше інтегрують ІКТ у свою мовну підготовку, що сприяє формуванню більш самостійного, адаптивного та мотиваційного підходу до навчання. Звичні межі аудиторій розширюються: сучасний студент має змогу занурюватися у світ професійної мови під час поїздки до університету, у вільний час, чи навіть перебуваючи у будь-якій точці світу – достатньо мати під рукою смартфон або ноутбук із доступом до мережі Інтернет. Це відкриває безпрецедентні можливості для безперервного навчання та самовдосконалення [1, с. 209].

Вивчення мовних дисциплін у сучасному світі неможливе без інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які значно розширюють можливості студентів, роблять навчання більш гнучким, адаптивним і персоналізованим. Особливо актуально це для мов професійного спрямування, які орієнтовані на підготовку майбутніх фахівців до спілкування у специфічному професійному середовищі [2, с. 92].

Однією з головних переваг ІКТ є доступ до великої кількості ресурсів — відео, аудіо, інтерактивних словників, електронних книг та навчальних платформ. Такі інструменти допомагають студентам розширити словниковий запас, тренувати розуміння на слух, опрацьовувати професійну лексику в автентичному контексті. Наприклад, студент-медик може прослухати подкаст із реальними клінічними випадками англійською, а студент-економіст — прочитати новини з Bloomberg і обговорити їх у навчальному чаті.

Велике значення має також можливість самостійного навчання. Онлайн-платформи дозволяють студентам самостійно обирати теми, завдання та темп навчання. Наприклад, за допомогою таких інструментів, як Duolingo, Quizlet, Grammarly або платформи Moodle, студенти можуть виконувати адаптивні вправи, перевіряти власні помилки й отримувати миттєвий зворотний зв'язок. Це стимулює відповідальність за власне навчання й забезпечує глибше розуміння мовного матеріалу [3, с. 109].

ІКТ також сприяють розвитку критичного мислення та навичок самопрезентації. Наприклад, створення презентацій на професійну тематику іноземною мовою, запис відео з коментарями або участь у віртуальних дебатах допомагають студентам не лише покращити мовлення, а й навчитися структуровано викладати думки [6].

У процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням ІКТ допомагають студентам опановувати діловий стиль, граматику та професійну лексику через електронні тренажери, вправи, автоматизовані тести. Завдяки цьому студенти можуть легко

застосовувати вивчене у конкретних професійних контекстах: заповнення документів, написання офіційних листів, ведення ділових переговорів [4, с. 172].

Не менш важливою є і роль ІКТ у формуванні мотивації до навчання. Сучасне покоління студентів активно користується гаджетами, тому включення цифрових інструментів до навчального процесу значно підвищує інтерес до предмету. Наприклад, створення інтерактивних завдань з елементами гри (гейміфікації), використання відеоуроків, а також можливість взаємодії в соцмережах або чатах на професійну тематику — усе це активізує пізнавальну діяльність студентів [5].

Таким чином, інформаційно-комунікаційні технології відкривають надзвичайно широкі перспективи для якісного вивчення мовних дисциплін професійного спрямування, забезпечуючи високу доступність освітніх ресурсів, значну ефективність навчального процесу та індивідуалізований підхід до кожного студента. Активне застосування таких інноваційних технологій є важливим чинником у формуванні конкурентоспроможних фахівців, які вільно та впевнено володіють необхідними мовними навичками для успішної комунікації у сучасному професійному середовищі.

Перелік використаних джерел:

1. Ворона, Н.О. Мова як чинник існування і розвиток нації, вплив внутрішніх мовних процесів на вивчення української мови іноземцями. *Матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів гуманітарного факультету*. Суми, 19-24 квітня 2010 року / Відп. за вип. Л.П. Валенкевич. Суми : СумДУ, 2010. Ч.І. С. 172-173.
2. Каричковська С. П., Чучмій І. І. Особливості вивчення української та іноземних мов в аграрних закладах вищої освіти України. *Академічні студії*. серія «Педагогіка». 2022. Т. 1, № 4. С. 91–99. URL: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.4.1.14>
3. Нестеренко Л. Активне слухання як спосіб підвищення ефективності комунікації у процесі навчання англійської мови за професійним спрямуванням у ЗВО. *Ukrainian Educational Journal*. 2021. № 4. С. 206–213. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-4-206-213>
4. Піць Л., Гальович Г., Пити Д. Формування мотивації та інтересу у студентів при вивченні іноземної мови (за професійним спрямуванням) в коледжі. *Формування сучасної наукової думки*. 2020. URL: <https://doi.org/10.36074/31.01.2020.14>
5. Юган Н. Л. Мобільні додатки для вивчення української мови як іноземної. *Діалог культур у Європейському освітньому просторі: матеріали VI Міжнародної конференції*, м. Київ, 11 травня 2021 р. / упор. С. Є. Дворянчикова. Київ : КНУТД, 2021. С. 107-113.
6. Skibun N. D. Сучасні комунікації: роль та вплив на формування компетентностей студентів у процесі вивчення мови. *Scientific Developments of European Countries in the Area of Philological Researches*. 2020. Р. 470–487. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-56-3.2.9>

РОЗВИТОК НАВИЧОК ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

КРИЦЬКА А. О.

*викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

ГЛУХЕНЬКА В. О.

*здобувачка 2 курсу,
агробіотехнологічного факультету
спеціальності 201 «Агрономія»
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Розвиток навичок ділового спілкування у здобувачів освіти є однією з ключових умов їхнього професійного становлення в сучасному конкурентному середовищі. Зі зростанням вимог ринку праці до комунікативної компетентності молодих фахівців дедалі більшої ваги набуває вміння ефективно, етично та стратегічно спілкуватися в межах професійної діяльності. Ділове спілкування охоплює не лише передачу інформації, а й встановлення міжособистісних зв'язків, формування довіри та досягнення взаєморозуміння у професійному середовищі [1, с. 28]. Це також включає здатність адаптувати стиль мовлення до конкретної ситуації та дотримуватися норм ділового етикету, що є критично важливим для створення позитивного іміджу фахівця.

Один із фундаментальних компонентів ділового спілкування – активне слухання. Це не просто пасивне сприйняття сказаного, а глибоке розуміння змісту, емоційного стану співрозмовника та контексту ситуації. Наприклад, під час ділових перемовин з партнерами або клієнтами здобувач має не лише слухати, а й демонструвати залученість: ставити уточнюючі запитання, підтверджувати розуміння та надавати конструктивний зворотний зв'язок [2, с. 41]. Уміння слухати не тільки сприяє уникненню конфліктів, а й підвищує рівень довіри між учасниками комунікації. Активне слухання також дозволяє глибше аналізувати сказане, що є основою для прийняття ефективних рішень у професійному середовищі.

Ще однією важливою навичкою є здатність до невербальної комунікації, зокрема вміння користуватися жестами, мімікою, поглядом і тоном голосу. Невербальні сигнали значною мірою впливають на сприйняття мовленнєвого повідомлення та можуть підсилювати або нівелювати його зміст. Для здобувачів освіти важливо усвідомлювати цю залежність та розвивати вміння керувати власною невербальною поведінкою, особливо під час презентацій, публічних виступів або інтерв'ю.

Важливою навичкою також є вміння лаконічно і чітко формулювати думки. Зайві слова та складні мовні конструкції можуть зашкодити розумінню основної ідеї. Наприклад, при проведенні презентацій або захисті проєктів здобувач має акцентувати увагу на головних тезах, застосовувати візуалізацію та адаптувати мовлення до аудиторії [3, с. 19].

Ведення переговорів – ще одна критично важлива компетенція, що потребує аналітичного мислення, здатності до аргументації та знаходження компромісів. Переговори — це не змагання, а діалог, спрямований на досягнення спільної мети. Під час обговорення умов угоди здобувач має зберігати спокій, повагу до співрозмовника та водночас наполегливість у відстоюванні власної позиції [4, с. 33].

У процесі командної роботи виникають конфлікти – це природна частина будь-якої взаємодії. Уміння конструктивно їх розв'язувати – ознака зрілої професійної особистості.

Ефективний фахівець не уникає конфліктів, а шукає способи їх вирішення шляхом діалогу, компромісу чи медіації [5, с. 27].

Не можна оминати увагою й письмові форми ділового спілкування: ділові листи, електронні повідомлення, резюме, супровідні листи тощо. Зміст таких текстів має бути структурованим, логічним та без мовних помилок. Наприклад, у листі з пропозицією про співпрацю важливо не лише описати переваги взаємодії, а й запропонувати конкретні кроки до реалізації [6, с. 48].

Щоб опанувати ці навички, здобувачам освіти доцільно:

- систематично брати участь у тренінгах, курсах і семінарах з ділової комунікації;
- аналізувати приклади успішного спілкування в бізнесі та діловому етикеті;
- тренуватися у веденні переговорів і публічних виступах;
- вдосконалювати емоційний інтелект і навички емпатії;
- практикувати написання ділових текстів на реальних прикладах [7, с. 55].

Отже, розуміння та активне впровадження принципів розвитку ділового спілкування – це зовсім не хвилинка дія чи завершений етап, а динамічний та безперервний процес особистісного та професійного самовдосконалення. Цей процес передбачає постійну, систематичну роботу над собою, глибоку відкритість до нового досвіду, готовність сприймати різноманітні точки зору та щире бажання розвивати не лише фундаментальні знання, практичні навички у сфері комунікації, а й ключові особистісні якості, такі як емпатія, толерантність, вміння слухати та переконувати.

Фахівці, які свідомо інвестують час та зусилля у вдосконалення своєї комунікативної компетентності та володіють її високим рівнем, отримують суттєві конкурентні переваги на сучасному, динамічному ринку праці. Вони демонструють більшу ефективність у налагодженні контактів, побудові міцних професійних відносин, успішному проведенні переговорів, розв'язанні конфліктів та ефективній роботі в команді. Як наслідок, такі спеціалісти мають значно більші шанси на успіх у професійній кар'єрі, швидше просуваються кар'єрними сходами, досягають поставлених цілей та користуються більшою повагою серед колег і керівництва. Розвинена комунікативна компетентність стає міцним фундаментом для професійного зростання та особистої реалізації.

Перелік використаних джерел:

1. Білик А. М. Презентації в бізнесі: як зацікавити аудиторію. Львів: ЛНУ, 2019. 88 с.
2. Гринько О. Д. Основи ділових переговорів. Дніпро: ДНУ, 2017. 104 с.
3. Зубань Н. С. Комунікація в сучасному професійному середовищі. Київ: Освіта України, 2018. 112 с.
4. Карась Л. О. Практикум з ділового спілкування для студентів. – Ужгород: УжНУ, 2022. 134 с.
5. Кириленко В. І. Конфлікти у колективі: причини, типи, шляхи подолання. Черкаси: Вертикаль, 2016. 120 с.
6. Солопенко І. В. Мистецтво слухати: теорія і практика. Харків: Фоліо, 2020. 96 с.
7. Сухомлин Т. Ю. Ділове письмо: стиль і структура. Полтава: ПНПУ, 2021. 76 с.

**РОЗРОБКА НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ
ДЛЯ ВИВЧЕННЯ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН
ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ**

ЛАПУГА К. А.

*здобувачка І курсу,
ветеринарного факультету,
спеціальності 211 “Ветеринарна медицина”
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

КОВАЛЕНКО О. А.

*кандидат філологічних наук, доцент
професор кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

У сучасних умовах глобалізації та динамічного розвитку професійної освіти особливої актуальності набуває розробка навчальних матеріалів для мовних дисциплін професійного спрямування. Така діяльність спрямована на формування у студентів комунікативної компетентності в межах майбутньої професійної сфери, а також розвиток мовленнєвої культури, здатності ефективно спілкуватися в професійному середовищі. Якісно підготовлені навчальні матеріали сприяють не лише засвоєнню теоретичних знань, але й удосконаленню практичних навичок.

Розробка навчального контенту має спиратися на низку методологічних принципів: системність, доступність, інтерактивність, компетентнісна орієнтація. Важливо, щоб навчальні матеріали відповідали рівню підготовки студентів, враховували специфіку їхньої спеціальності та забезпечували поступове ускладнення завдань. В умовах переходу до компетентнісного підходу, як це зазначає І. М. Гуменюк [1], зростає роль завдань, орієнтованих на розвиток критичного мислення, вміння аналізувати та застосовувати мовні знання у практичній діяльності.

Мовні дисципліни професійного спрямування охоплюють широке коло завдань: від опанування лексики й термінології до формування навичок ділового мовлення. Навчальні матеріали повинні містити не лише традиційні тексти й граматичні вправи, а й моделювати реальні професійні ситуації, наприклад: написання службових листів, складання звітів, ведення переговорів. К. І. Козелецька [2] наголошує на важливості поєднання автентичних джерел з адаптованими текстами для забезпечення поступового входження студентів у професійне середовище. Інтерактивні технології відкривають нові можливості в організації навчання. Такі методи, як ділові ігри, кейс-метод, веб-квести, сприяють активному залученню студентів до навчального процесу. Д. Т. Чекаленко [3] підкреслює, що використання мультимедійних презентацій, онлайн-курсів, інтерактивних платформ дозволяє підвищити мотивацію студентів і забезпечити індивідуалізацію навчання. Особливу увагу слід приділяти розробці навчальних відео з субтитрами, інтерактивних тренажерів з оцінюванням, симуляцій професійних комунікативних ситуацій.

Кожна професійна галузь має власну термінологію, мовні конструкції та стилістичні особливості. Тому важливо, щоб навчальні матеріали були адаптовані до конкретної спеціальності. У цьому контексті корисною є практика створення спеціалізованих модулів або блоків (наприклад, «Мова для юристів», «Мова для медиків», «Мова для економістів»).

В. І. Кравцова [4] наголошує, що така адаптація підвищує ефективність навчання і сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Ефективне оцінювання є ключовим елементом якісного навчання. Рекомендується поєднання формального (тестування, письмові завдання) та неформального оцінювання (самооцінка, взаємооцінка, портфоліо). За словами І. В. Бурлакової [5], диференційований підхід до оцінювання результатів дозволяє врахувати індивідуальний темп навчання та забезпечити зворотний зв'язок для корекції навчальної траєкторії.

Продовжуючи думку про важливість адаптації навчальних матеріалів, варто зазначити, що розробка спеціалізованих мовних модулів вимагає глибокого розуміння специфіки кожної галузі. Це передбачає не лише виокремлення ключової термінології, але й аналіз типових мовних конструкцій, жанрів професійного спілкування (наприклад, юридичних документів, медичних звітів, економічних аналізів) та стилістичних особливостей, притаманних даній сфері. Ефективна інтеграція цих елементів у навчальний процес дозволяє студентам не просто запам'ятовувати окремі терміни, а й розуміти їхнє функціонування в контексті професійної діяльності, розвивати навички продукування фахово орієнтованих текстів та ефективної комунікації з колегами та клієнтами. Більше того, така підготовка сприяє формуванню професійної ідентичності, оскільки студенти починають мислити та висловлюватися як представники обраної ними спеціальності. Залучення до розробки таких модулів практикуючих фахівців відповідної галузі може значно підвищити їхню практичну цінність та актуальність, забезпечивши тісний зв'язок між академічним навчанням та вимогами реального професійного середовища.

Щодо вдосконалення системи оцінювання, особливої уваги заслуговує розробка критеріїв, які б відображали не лише рівень засвоєння теоретичних знань, але й сформованість практичних навичок професійного спілкування. Це може включати оцінювання вміння аналізувати фахові тексти, складати ділову документацію, презентувати результати досліджень, брати участь у професійних дискусіях тощо. Використання портфоліо дозволяє відстежувати прогрес студента протягом тривалого періоду, демонструючи динаміку розвитку його мовних та професійних компетенцій. Взаємооцінка та самооцінка сприяють розвитку критичного мислення та відповідальності за власне навчання. Важливо також забезпечити якісний зворотний зв'язок, який би не лише констатував помилки, але й надавав конкретні рекомендації щодо їхнього виправлення та подальшого вдосконалення. Застосування інформаційних технологій може значно розширити можливості для проведення різноманітних форм оцінювання, забезпечуючи їхню об'єктивність, прозорість та оперативність. У кінцевому підсумку, добре продумана та збалансована система оцінювання є потужним інструментом мотивації студентів до навчання та сприяє досягненню високих стандартів професійної підготовки.

Перелік використаних джерел:

1. Бурлакова І. В., Єлісєєв О. М. Особливості перекладу англійської економічної термінології українською мовою : thesis. 2019. URL: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/39580>.
2. Гуменюк І. М. Гуменюк І. М. Методична система навчання студентів української мови за професійним спрямуванням у педагогічних закладах вищої освіти : дис. ... д-ра : 13.00.02. Одеса. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0523U100189>.
3. Козелецька І. С., Kozeletska I. Навчальні матеріали для викладання іноземної мови за професійним спрямуванням : thesis. 2019. URL: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/39315>.
4. Кравцова І. А. Основи культури і техніки мовлення : навч. посіб. Кривий Ріг : КПІ ДВНЗ "КНУ", 2013. 294 с.
5. Методична розробка з теми «Використання інтерактивних технологій на уроках української мови професійного спрямування». *На Урок*. URL: <https://search.app/V3fMn6bNzBSgTrdPA>.

СУЧАСНІ ІНТЕРАКТИВНІ ЗАСОБИ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

МАЄВ А. П.

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

РОМАНЕНКО Т. І.

*викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Проблема мотивації щодо вивчення іноземної мови у всі часи була однією з ключових у освітньому процесі. Для ефективної мотивації необхідна наявність сучасного інформаційно-освітнього середовища, що у свою чергу передбачає володіння інформаційними технологіями як педагогів, так і здобувачів вищої освіти. Досягнення цієї мети можливе за рахунок застосування інтерактивних засобів навчання з використанням інформаційних технологій, що є невід'ємною частиною практично орієнтованої підготовки.

Викладання іноземної мови відбувається головним чином на практичних заняттях, тому професійно орієнтований підхід до навчання дисциплін є найбільш результативним, оскільки дає можливість студентам не тільки опанувати програмні мовні знання та сформувати мовленнєві навички, а й водночас відпрацювати реальні моделі професійного спілкування іноземною мовою [1].

Використання сучасних інтерактивних технологій має значний вплив на всю систему освіти. Зокрема їх привабливість полягає в тому, що навчальний матеріал здобувачам подається найбільш яскраво та цікаво. Широкого застосування в освітній практиці отримали такі інтерактивні засоби навчання як: інтерактивна дошка, використання інтернет-ресурсів, презентацій, електронних проєктів, онлайн-платформ тощо.

Існує пряма залежність між мотивацією, активністю здобувачів та проєктною діяльністю. Ця робота вимагає від здобувача досліджень, аналізу та обробки знайденої інформації, що передують створенню та презентації проєкту іншим учасникам освітнього процесу.

Використання електронних проєктів під час вивчення іноземної мови спрямовано на досягнення практичного результату, що є важливим для здобувача. При цьому інтерактивність передбачає, насамперед, безперервну взаємодію того, хто навчає і того, хто навчається. У зв'язку з цим завдання викладача полягає у консультуванні, наданні допомоги тим, що відстають, та оцінці творчої діяльності на кожному етапі виконання проєкту.

Інтерактивне навчання характеризується зміщенням акцентів з провідної ролі викладача, як суб'єкта навчальної діяльності, на студентів, які активно залучаються в навчальний процес, переходом від домінування викладача до автономії студентів з втручанням викладача там, де це необхідно, коли викладач і студент є рівноправними учасниками навчання [2].

Ще одним засобом підвищення мотивації здобувачів щодо опанування іноземної мови є використання під час практичних занять інтерактивної дошки. Перевагою цього засобу є те, що сприйняття, аналіз та передача інформації відбувається швидше за рахунок того, що задіяні всі канали сприйняття. Працюючи з інтерактивною дошкою занурення у мовне

середовище відбувається легше, підвищується інтерес до дисципліни за рахунок творчих завдань, розвиваються різні види комунікативних умінь.

Серед переваг інтерактивної дошки: підвищення інтенсивності процесу навчання, високий рівень автентичності, наочність, створення нового креативного навчального середовища, можливість автоматизованого контролю знань.

За допомогою інтерактивної дошки можна використовувати веб ресурси для усієї групи, а також зробити клас нелінійним завдяки можливості з'єднати об'єкти (комп'ютер викладача – інтерактивну дошку – планшет здобувача). Наприклад, на занятті з англійської мови частина здобувачів може обговорювати граматичні правила, друга підгрупа – перекладати нові слова, а третя – писати тест. Відбувається диференціація навчання у межах одного навчального колективу.

Крім того, інтерактивна дошка дозволяє викладачам використовувати мультимедійні матеріали, які допомагають їм уявити та пояснити різні концепції, наприклад, різницю між граматичними часами англійської мови. Дошка дозволяє викладачеві представляти матеріали та інформацію через текст, зображення, звуки, відео сегменти та анімацію.

На практичних заняттях з англійської мови інтерактивна дошка може застосовуватися на різних етапах, навчаючи різних видів мовної діяльності. Наприклад, під час навчання читання застосовуються такі прийоми, як встановлення відповідностей, відновлення деформованого тексту, виділення необхідної інформації. Комунікативну цінність під час навчання говоріння мають завдання: незакінчена пропозиція, співвідношення реплік у діалозі. Для запровадження нової лексики використовується розподіл на групи. Такий підхід є особливо актуальним під час вивчення теми «Countable/Uncountable nouns». При відпрацюванні граматичного матеріалу можна використовувати прийоми: обери правильний варіант / знайди помилку / заповни пропуски / побудуй речення і т.п.

Навчання з використанням інтерактивної дошки підвищує залучення здобувачів до навчального процесу, даючи їм можливість взаємодіяти з різними типами матеріалів. Використання дошки передбачає візуальне, а не усне навчання, а підвищення мотивації є її ключовою перевагою.

Розглядаючи нові інформаційні технології в процесі вивчення іноземних мов, особливу увагу, на нашу думку, слід приділити використанню інтернет-ресурсів. Інтернет давно перестав бути просто джерелом інформації. Сьогодні – це організатор процесу дослідження, пошуку та аналізу навчальних матеріалів, створення творчих проєктів. Вивчення іноземної мови за допомогою інтернет ресурсів реалізує такий принцип навчання як принцип диференціації. Здобувачі займаються самонавчанням в індивідуальному плані, враховуються індивідуальні періоди підйому та спаду працездатності. Також реалізується принцип міжособистісного спілкування.

Переписуючись із носієм мови, здобувачі можуть самі вибрати собі співрозмовника за інтересами. Принцип варіативності полягає у можливості самостійно вибрати одне з джерел інформації, порівнюючи їх. Принцип культуроподібності здійснюється за рахунок спілкування з носієм мови в режимі реального часу, що забезпечує культурний контекст вивчення мови. Ознайомлення з культурою іншої країни, що є обов'язковим компонентом оволодіння мовою, проходить легше та цікавіше у спілкуванні, ніж шляхом простого читання інформації у підручнику чи довіднику.

Використання інтернет ресурсів безпосередньо на практичному занятті також є можливим. Однак це вимагає від викладача ретельного планування видів діяльності. Існує безліч сайтів, що містять автентичні аудіо та відео матеріали, тексти для читання, ігри, які можна використовувати під час заняття. Наприклад, тексти можна використовувати для відпрацювання та перевірки навичок пошукового читання, після якого пропонується пройти невеликий тест на розуміння прочитаного та одразу отримати незалежну комп'ютерну оцінку.

Підсумовуючи слід зазначити, що сучасне викладання іноземної мови неможливе без різноманітного та широкого застосування інтерактивних засобів та сучасних технологій. Вони мають велику інформативність, достовірність, підвищують наочність навчання, сприяють інтенсифікації навчального процесу, посилюють мотивацію здобувачів. Тому застосування інтерактивних засобів навчання сприяє вдосконаленню освітнього процесу, підвищенню ефективності роботи викладача, покращенню якості знань та практичних навичок у здобувачів.

Перелік використаних джерел:

1. Погорєлова Т. Інтерактивні методи навчання іноземній мові студентів немовних закладів вищої освіти. *Теорія та методика навчання*. Вип. 59. 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/59.10>
2. Сергєєва Г. Інтерактивні методи у викладанні іноземної мови онлайн. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 61, том 3, 2023. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-3-32>

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕННІ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН

МЕЗІНОВА П. М.

*здобувачка I курсу ветеринарного факультету
спеціальності 211 «Ветеринарна медицина»
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

КРИЦЬКА А. О.

*викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеського державного аграрного університету
м. Одеса, Україна*

Сучасний освітній процес стрімко реагує на зміни в суспільстві, підлаштовується під них. Для зацікавлення та кращого запам'ятовування застосовують інтерактивні технології в різних дисциплінах, мовні не є винятком. Тим паче, що мовленнєва компетентність є наскрізною.

Для початку давайте розглянемо що таке методи навчання і які вони бувають. Методи навчання – це способи спільної діяльності викладача та здобувачів, які спрямовані на реалізацію освітніх досягнень. Взаємодія викладача зі здобувачами зазвичай відбувається у трьох основних формах. Пасивна форма характеризується тим, що викладач є єдиним визначником ходу заняття, а дії здобувачів повністю спрямовуються ним. У активній формі як викладач, так і здобувачі беруть безпосередню участь в актуалізації та засвоєнні нового матеріалу. Нарешті, інтерактивна форма передбачає не лише спільну роботу здобувачів з викладачем, але й інтелектуальну співпрацю здобувачів між собою [1].

Під час уроку викладач застосовує різноманітні методи, форми та прийоми навчання, в тому числі і інтерактивні. Саме такі форми дозволяють опрацьовувати матеріал в парах або малих групах [2]. Викладач моделює різноманітні ситуації, коли здобувачі практикують наявні вміння спілкування, аналізують свої мовленнєві помилки та співрозмовника. Авжеж в такому випадку активність роботи здобувача на уроці більша.

Існують різноманітні платформи, які дозволяють розвивати мовленнєву компетентність.

1. Навчальна платформа (<https://www.google.com/search?q=webpen.com.ua>) пропонує комплексний підхід до вивчення української мови: вона об'єднує теоретичні знання з практичними вправами, що сприяє ефективному засвоєнню граматичних правил та вдосконаленню правописних навичок. Додатково, матеріали збагачені пізнавальним контентом.

2. Міністерство культури та інформаційної політики України створило Національну платформу [SpeakUkraine.net](https://speakukraine.net), яка об'єднує різноманітні ефективні онлайн та офлайн ресурси, а також мобільні додатки для вивчення української мови. Це ідеальне рішення як для українців, що хочуть поглибити знання мови, так і для іноземців, які починають вивчати її з нуля. Платформа також містить тренажер з правопису та різні словники для зручності користувачів.

3. Онлайн-курс «МовиТИ» (<https://study.ed-era.com/uk/courses/course/1696>) – безкоштовний курс про те, як полюбити вивчення української. На цьому курсі своїм мовним досвідом поділяться українські зірки, а експертом є Артур Пройдаков – переможець премії Global Teacher Prize Ukraine 2021, вчитель української мови та літератури.

4. Онлайн-ресурси "Як пишеться?" (<https://yak-pyshetsya.com/>) - словник містить кілька мільйонів форм слів української мови та дозволяє перевірити написання слова в тому чи іншому відмінку.

5. Для всіх, хто прагне збагатити свою українську лексику та краще зрозуміти мову, існує унікальний вебресурс – Словотвір (<https://slovotvir.org.ua/>). Ця платформа, яку її творці називають "Майданчиком для перекладів запозичених слів", дає змогу знаходити українські відповідники до іншомовних слів. Користувачі активно долучаються до цього процесу: вони пропонують власні варіанти перекладу та голосують за ті, що вважають найкращими.

6. «Мова – ДНК нації» (<https://ukr-mova.in.ua/about>) – допоможе вдосконалити та поглибити знання з української мови.

Всі ці ресурси допомагають реалізувати різноманітні методи навчання, зробити здобувача активним учасником навчального процесу.

Досліджуючи інтерактивні методи, які сприяють розвитку мовленнєвої компетенції вважаю доволі вдалим метод ділової гри [3]. Для здобувачів медичних спеціальностей це можуть бути такі ділові ігри як «Хочу запитати у лікаря», «Постановка діагнозу». Результативність досягається завдяки моделюванню різних ситуацій, які пов'язані з майбутньою професійною діяльністю. Цей спосіб відрізняється від інших тим, що дає можливість всебічного вивчення проблеми, прогнозування способів її вирішення; зменшує кількість поширених помилок у реальних життєвих ситуаціях. Такий метод дозволяє брати участь багатьом здобувачам в обговоренні одночасно [4]. Головне – не лише точно постановити діагноз, а й розвивати професійні мовленнєві навички.

За допомогою ділової гри формується не лише мовленнєва компетентність, а й комунікативна [5]. Саме тому вважаю цю методику найбільш вдалою. Здобувачі цінують експериментальні методи навчання, тому що вони можуть практикувати нові навички без ризику заподіяння шкоди пацієнтові і отримувати відгуки про свої здібності, що розвиваються.

Отже, зацікавлення здобувача інтерактивними методами може зробити процес навчання творчим, цікавим та якісним. Засвоєння навчального матеріалу відбувається швидше, розвиваються різноманітні компетентності які будуть застосовані в професійній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
2. Загірняк М. В., Поясок Т. Б. Медіапедагогіка: навчальний посібник. Харків: «Друкарня Мадрид», 2015. 232 с.
3. Освітні технології: Навч.-метод. пос. / за заг. ред. д.п.н. О. М. Пехоти. Київ: «А.С.К.», 2002. 328 с.
4. Поясок Т. Б. Застосування інформаційних технологій у навчальному процесі вищої школи: наук.-метод. пос. Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2009. 104 с.
5. Приходько В. В., Малий В. В., Галацька В. Л., Мироненко М. А. Словник термінів і понять з педагогіки вищої школи: посібник. Дніпропетровськ: НГУ, 2005. 182 с.

ГЕЙМІФІКАЦІЯ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ АГРАРНОГО НАПРЯМКУ

НАСАКІНА С. В.

*кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

ХОЛОД М. В.

*викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

В умовах динамічного розвитку сучасного світу система аграрної освіти стикається з нагальною потребою адаптації до нових викликів. Щоб забезпечити майбутнім фахівцям необхідний арсенал знань та навичок для успішної кар'єри, викладачі англійської мови повинні активно впроваджувати інноваційні методи навчання.

Для здобувачів всіх рівнів освіти аграрних університетів, окрім глибоких фахових знань, надзвичайно важливим є вміння ефективно комунікувати з колегами з різних країн англійською мовою. Більше того, науковці підкреслюють зростаючу роль інноваційних підходів у різних секторах економіки та освіти, про що свідчить наступна цитата: «саме «гейміфікація» є однією з таких тенденцій, що розповсюджується в усі сфери життя – починаючи від різноманітної професійної діяльності, завершуючи системою освіти» [6, с. 409]. Отже, ця теза вказує на універсальність та впровадження гейміфікації як потужного інструменту в різноманітні аспекти нашого життя, не обмежуючись лише розважальною сферою. Іншими словами, ігрові технології все частіше використовуються для підвищення залученості, мотивації та ефективності як у бізнесі, так і в освіті.

Саме тому, використання гейміфікації на заняттях з англійської мови відкриває широкі можливості для цілеспрямованого формування таких ключових *soft skills*, як комунікативні навички, вміння працювати в команді, критичне мислення, тайм-менеджмент та лідерство. Слід зазначити, що існує велика кількість дефініцій *гейміфікації*. На думку науковців *гейміфікація* – це “ використання ігрових форм на основі сучасних гаджетів та ІТ-технологій для розв’язання певних завдань у бізнесі” [2, с. 135], «освітня технологія, яка стрімко розвивається, маючи величезний потенціал позитивно вплинути на результативність навчального процесу» [3, с. 135], тощо. Різним аспектам використання методу гейміфікації в освітньому процесі присвячені праці таких вітчизняних науковців як Є. Антонов [1], В. Бугаєва [3], Н. Кайдан, Г. Тараненко [4], В. Ходунова [5], Книш Ю., Гейник Т., Яцюк С., Марценюк І. [6], тощо.

Стейкхолдери — тобто зацікавлені сторони, до яких належать роботодавці, партнери університету, випускники, студенти та представники галузі — все частіше звертають увагу на наявність у випускників університетів розвинених *soft skills*, оскільки вони безпосередньо впливають на продуктивність праці. У зв'язку з цим, на заняттях з англійської мови в закладах вищої аграрної освіти особлива увага повинна приділятися гейміфікації, особливо в контексті міжпредметної інтеграції. Застосування гейміфікації сприяє покращенню засвоєння навчального матеріалу, та стимулюванню творчого потенціалу здобувачів. На підтвердження цієї думки, Антонов зазначає, що “гейміфікована освіта представляє собою таку організацію освітнього процесу, сутнісною складовою якого, змістом та формальною

оболонкою слугує гра» [1, с. 232]. Іншими словами, дослідник підкреслює, що в навчанні гра стає ключовим елементом організації освітнього процесу.

Зважаючи на це, залежно від форми навчання (дистанційна, гібридна, традиційна) існує багато платформ, які використовують гейміфікацію для навчання англійської мови. Зокрема, під час дистанційної та гібридної форми навчання можна використовувати різні ресурси. Серед них варто виділити, наприклад, **Duolingo**, платформи яка пропонує інтерактивні уроки з елементами гри, **Memrise** – платформа, яка використовує картки та відеоуроки для покращення запам'ятовування слів, **Quizlet** – платформа, яка дозволяє створювати навчальні картки та брати участь у вікторинах, **Kahoot!** – платформа для інтерактивних тестів та змагань, **Lingua Attack!** - платформа, яка використовує відеокліпи з фільмів та серіалів для навчання англійської мови.

Розглядаючи практичне застосування гейміфікації для здобувачів спеціальностей Агробіотехнологічного факультету, прикладами занять з англійської мови можуть бути наступні інтерактивні ресурси. Наприклад, створення тематичних карток у Quizlet за темами «Види ґрунтів», «Добрива», «Біологічний захист рослин»; участь у вікторинах у Kahoot! на основі текстів про органічне землеробство чи сучасні методи вирощування культур; перегляд відео з субтитрами на Lingua Attack! про техніку точного землеробства; виконання інтерактивних вправ у Duolingo, пов'язаних із лексикою з аграрної тематики; вивчення аграрної термінології за допомогою Memrise, використовуючи спеціально створені набори слів. Такі завдання допомагають покращити мовні навички, та розвинути професійну лексику.

Окрім онлайн-інструментів, застосування гейміфікації на традиційних заняттях англійської мови наживо також може бути ефективним. Зокрема, у навчальний процес можна включати ігри, що моделюють реальні ситуації з професійного життя аграріїв, інтерактивні вікторини та квести, що закріплюють лексику та граматику, ситуації, що дозволяють здобувачам приймати рішення в умовах, наближених до реальних.

Наведемо декілька прикладів гейміфікації, які можна застосувати на заняттях англійської мови поза мережею. Так, на занятті по темі "Сільське господарство України" для здобувачів аграрного університету *Факультету Економіки та Управління* пропонуємо рольову гру *Аграрний бізнес*:

1. Аграрний бізнес:

Формат гри: Здобувачі діляться на команди та "створюють" власні фермерські господарства.

Завдання: Кожна команда отримує стартовий капітал і має "купити" землю, насіння, техніку тощо. Вони планують, які культури вирощувати, враховуючи кліматичні умови та ринковий попит. Протягом гри команди "продають" свою продукцію, отримуючи прибуток. Команда, яка заробить найбільше грошей, перемагає.

Мовні аспекти:

Під час заняття здобувачі вивчають лексику, пов'язану із сільським господарством, наприклад, crops, harvest, fertilizer, wheat, barley, potato, sugar beet, тощо. Крім того, студенти відбувається опрацювання лексики, пов'язаної з Business English, наприклад, negotiation, marketing, credit, sales, тощо.

До того ж розвиваються навички презентації (наприклад, при представленні бізнес-плану власного фермерського господарства).

Для здобувачів *Агробіотехнологічного факультету та Факультету геодезії, землестрою та агроінженерії* пропонуємо гру *Сільськогосподарський аукціон*:

2. Сільськогосподарський аукціон

Формат гри: Здобувачі беруть участь в аукціоні, де "продаються" різні сільськогосподарські товари, техніка, тощо.

Завдання: Кожен здобувач отримує роль (фермер, покупець, продавець, агроном, агроінженер). Студенти ведуть переговори, торгуються та укладають угоди. Для успішної участі в аукціоні потрібно використовувати Business English.

Мовні аспекти: Вивчається лексика, пов'язана з торгівлею та економікою, термінами з агроінженерії та агрономії (wheat, barley, oats, potatoes, тощо), розвиваються навички усного спілкування.

Під час занять англійської мови у гібридному форматі пропонуємо гру *Віртуальна ферма*.

3. Віртуальна ферма

Формат гри: Здобувачі використовують онлайн-платформи або мобільні додатки для створення та управління віртуальною фермою.

Завдання: Здобувачі віртуально вирощують різні культури, доглядають за тваринами, будують фермерські споруди. Вони вчаться планувати, управляти ресурсами та приймати рішення.

Мовні аспекти: Вивчається лексика, пов'язана з сільським господарством та фермерським життям. Відпрацьовується практика письма (обмін повідомленнями, написання звітів, тощо).

До переваг гейміфікації дослідники відносять можливості застосування дистанційної форми навчання (як індивідуально, так і колективно), використання різноманітних мультимедійних засобів та цифрових технологій, активізацію здібностей людини, розвиток її творчого мислення, самостійної організації [1, с. 237]. Сучасний світ швидко змінюється, і система аграрної освіти повинна відповідати цим змінам, щоб забезпечити здобувачам необхідні знання та навички для успішного майбутнього. Інноваційні методи викладання, такі як інтерактивні технології, гейміфікація та використання цифрових ресурсів, сприяють більш глибокому розумінню матеріалу, розвитку критичного мислення та творчих здібностей майбутніх аграріїв. Підготовка майбутніх фахівців аграрного сектору за допомоги методу гейміфікації в освітньому процесі може сприяти розвитку комунікаційних вмінь, і саме на заняттях англійської мови за рахунок активного використання комунікативних технік у викладача є широкий спектр можливостей для створення гейміфікованого освітнього простору.

Отже, окрім фахових знань, аграрії також повинні вміти ефективно комунікувати з фахівцями із різних країн, і саме засобами гейміфікації на заняттях англійської мови можна цілеспрямовано формувати такі soft skills як комунікативні навички, вміння працювати у команді, критичне мислення, тайм-менеджмент, лідерство. Використання гейміфікації в освітньому процесі сприяє підвищенню мотивації студентів до навчання, активному залученню студентів до навчального процесу, розвитку комунікативних навичок, формуванню навичок критичного мислення, стимулюванню творчого потенціалу.

Таким чином, поєднання сучасних цифрових платформ з навчанням *Ділової англійської мови* чи *Англійської мови за професійним спрямуванням* у аграрних закладах вищої освіти дозволяє не лише урізноманітнити освітній процес, а й зробити його більш ефективним та практикоорієнтованим. Залучення студентів-аграріїв до інтерактивних завдань під час гейміфікованого навчання створює умови для формування якостей конкурентоспроможних фахівців аграрного сектору.

Перелік використаних джерел:

1. Антонов Є. В. Гейміфікація як засіб мотивації освітнього процесу. Діяльнісні засади підготовки майбутніх компетентних фахівців в умовах сучасних викликів: монографія / за ред. Дубасенюк О. А. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2024. С. 229-258. URL: http://eprints.zu.edu.ua/39737/1/Антонов_моно_1_Розділ.pdf.
2. Бакушевич І.В. Гейміфікація як інноваційний інструмент підвищення ефективності

у бізнесі та в освіті / І.В. Бакушевич // *Цифрова економіка як фактор інновацій та сталого розвитку суспільства : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених та студентів*, 2-3 грудня 2021 р. – Тернопіль : Тернопільський нац. техн. ун-т ім. Івана Пулюя, 2021. – С. 101–102.

3. Бугаєва В. Ю. Гейміфікація як спосіб формування активної професійної поведінки майбутніх фахівців ІТ галузі. *Педагогіка та психологія: збірник наукових праць*. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. 2017. Вип. 56. С. 129–135.

4. Гейміфікація на уроках інформатики в початковій школі / Книш Ю., Гейник Т., Яцюк С., Марценюк І. *Acta Pedagogica Volynienses*. 2023. №4. С. 48–52. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2023.4.8>.

5. Кайдан Н. В., Тараненко Г. І. Мотивація освітнього процесу засобами гейміфікації. *Збірник наукових праць фізико-математичного факультету ДДПУ*. 2023. Вип. 13. С. 74-78. URL: https://ddpu.edu.ua/fizmatzbirnyk/2023/pp_074-078.pdf.

6. Ходунова В. Л. Гейміфікація як інновація в освіті. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. №2(16). С. 407-417. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-2\(16\)-407-417](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-2(16)-407-417).

РОЛЬ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ФАХІВЦІВ

ОСТАПЕНКО К. Д.

*здобувачка I курсу,
ветеринарного факультету,
спеціальності 211 “Ветеринарна медицина”
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

КРИЦЬКА А. О.

*викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Важко посперечатися, що кількість доступної інформації лише збільшується з кожним роком. Так, конкуренція зростає, разом з нею зростають і вимоги до фахівців [1]. На ряду із очевидними професійними навичками (специфічними для кожної професії), сучасному спеціалісту важливо приділяти неабияку увагу мовним дисциплінам. До них належать: риторика, ораторське мистецтво, знання потрібної термінології, вправне використання рідної мови, знання іноземних мов. У наступних тезах я розберу як само кожний компонент впливає на професійний шлях людини.

Ще за античних часів люди зрозуміли важливість мистецтва слова: будь-то військова справа, ведення судів, політичні промови чи промови до урочистих днів, похоронних церемоній тощо. Хоча велика частина професій не вимагає вправного переконання опонента чи естетичних промов, слово все ще є дуже потужним інструментом [2]. Клієнти хочуть бачити впевненого, грамотного спеціаліста [3]. Дуже часто клієнт, звертаючись по певну послугу, сам є далеким від фаху, тож пересічна людина здебільшого оцінює професіонала по двох речах: результат і комунікація впродовж надання послуги. Людина оцінює доброзичливість, вміння пояснити, заспокоїти, володіння професійною термінологією, грамотність мови. У певних професіях, нерідко, правильне подання інформації є навіть важливішим, ніж сам результат. Особливо у професіях, в яких не завжди можна вплинути на успішність надання послуги (наприклад, вет. медицина і успішність лікування). Прозора, позитивна комунікація з людиною збільшує шанси того, що вона звернеться ще раз саме до вас, [4] адже в першу чергу люди звертаються до вас, щоби ви зрозуміли їх, їх запит і допомогли їм. Також, не варто забувати про правильне спілкування з колегами. Загальна атмосфера на роботі впливає як на психоемоційний стан усього колективу, тож і на ефективність роботи, так і на швидкість обміну знаннями всередині колективу. Будь-якому спеціалісту важливо вміти знаходити мову з колегами, адже професійне спілкування є неймовірно великою частиною всього навчання певному фаху. Вміння скласти правильне враження про себе і комунікувати на роботі збільшують шанси робітника залишитися на посаді, що надає більше можливостей для професійного розвитку. [5]

Нерідко спеціалісти дізнаються один про одного з певних конференцій чи інших заходів, де діляться досвідом. На таких подіях люди знайомляться і, що важливіше, роблять висновки про вас, як про спеціаліста, з того, як ви захистили свою роботу! Не варто недооцінювати цінність рекомендації вас клієнтам вашими колегами. Тут важливими будуть ораторське мистецтво та термінологія.

Але, без сумнівів, найвпливовішою мовною дисципліною у підвищенні конкурентоспроможності є вивчення іноземних мов. Знання іноземних мов надає

професіоналу перевагу над тими, хто цими мовами не володіє. Спеціалісту відкривається доступ до безлічі іноземних ресурсів для навчання, програм обміну, міжнародних конференцій і програм підвищення кваліфікації за кордоном. Знання іноземних мов – ключ до міжнародного співробітництва і розвитку галузей всередині країни за рахунок ввезення нових технологій, методів.

Окрім цього, вивчення іноземної мови вимагає дисциплінованості, щирого інтересу, це показує роботодавцю ваше вміння навчатися новому. Вивчення мов розвиває пам'ять і когнітивні навички [6], що теж є важливими елементами ефективності на роботі.

Отже, майбутнім професіоналам, які вже роблять спроби в практиці власних вмінь, варто приділяти увагу мовним дисциплінам задля розширення своїх особистих можливостей. Мовні навички конкретних робітників компанії вагомо впливають на успішність і імідж усієї компанії. Роботодавцям слід контролювати процес комунікації всередині компанії і комунікацію фахівець - клієнт. Можливо, проводити певні тренінги на цю тему, оновлювати інформацію про це. Тож, наявність мовних дисциплін серед освітніх компонентів у навчальних закладах напряду впливає на конкурентоспроможність випускників цього навчального закладу.

Перелік використаних джерел:

1. 10 Emerging Skills for Professionals. <https://www.gse.harvard.edu>. URL: <https://professional.dce.harvard.edu/blog/10-emerging-skills-for-professionals/>.
2. Lazar M. The Bilingual Advantage in the Global Workplace. The : Language Magazine URL: <https://languagemagazine.com/2018/06/07/the-bilingual-advantage-in-the-global-workplace/>.
3. Marian V., Shook A. The Cognitive Benefits of Being Bilingual. National Library of Medicine. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC3583091/>.
4. Robert Simons. Choosing the Right Customer. Harvard Business Review. URL: <https://hbr.org/2014/03/choosing-the-right-customer>.
5. The Benefits of Being Bilingual in the Workplace. St. Augustine College. URL: <https://www.staugustine.edu/2024/05/02/benefits-of-being-bilingual-in-the-workplace/>.
6. Why Learning Multiple Languages Is Important. idc.edu. URL: <https://idc.edu/blog/learning-multiple-languages-important/>.

МОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ РІЗНОВИД УКРАЇНСЬКОЇ

ПЕТРУНЬКО К. С.

*здобувачка 1 курсу
ветеринарного факультету
спеціальності 211 «Ветеринарна медицина»
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

КРИЦЬКА А. О.

*викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Для того, щоб стати справжнім фахівцем, не достатньо набути певний обсяг загальних та професійних знань, потрібно також оволодіти основними методами вирішення професійних проблем, тобто опанувати мову професійного спілкування. Перш за все, це характеризуватиме вас як справжнього професіонала у вашій галузі. Що ж таке мова професійного спілкування?

Мова професійного спілкування – це функціональний різновид української мови, яким користуються представники певних галузей, роду занять та професій. Тобто, можна сказати, що вона містить особливу для кожної професії термінологію та специфічні назви, які, здебільшого, розуміють тільки фахівці. Справжні фахівці повинні володіти вміннями і навичками професійного спілкування для того, щоб ефективно виконувати свої професійні обов'язки. Мова професійного спілкування – це сукупність усіх мовних засобів, що служать для взаєморозуміння між людьми, що працюють у певній сфері.

Основні характеристики мови професійного спілкування:

1. Функціональність. Як і зазначено вище, даний вид мови використовується в конкретних сферах діяльності, наприклад, в медицині, економіці та юриспруденції. Включає професійну лексику, яка має чіткі значення.
2. Стилистична приналежність: належить до офіційно-ділового та наукового стилю.
3. Нормативність: особливістю даного стилю є чіткість, відповідність мовним нормам та логічність.
4. Об'єктивність: оперує точними формулюваннями, уникає емоційності.

До того ж, мову професійного спілкування можна поділити на усну та писемну. До усної відносимо використання професійної лексики в спілкуванні між фахівцями, ділові переговори, наради та презентації. До писемної відносяться ділові папери та наукові тексти.

Також, професійна мова поділяється на різновиди, такі як:

1. Загальнонаукова мова, яка використовується у всіх наукових сферах, наприклад, поняття «аналіз» або «синтез».
2. Галузева термінологія-включає лексику притаманну певній галузі, у медицині це такі терміни, як «анамнез», а у юриспруденції-«позивач»
3. Професійний жаргон-не завжди є офіційним та здебільшого використовується між фахівцями для спрощення комунікації. Наприклад, у програмісті-«сумка» та «кодер».

Зазначимо, що мова професійного спілкування є невід'ємною частиною мовленнєвої компетентності. Фахівець будь-якої професії повинен мати сформовану мовну професійну компетенцію, мовленнєву професійну компетенцію та комунікативну професійну компетенцію.

Мовна професійна компетенція-це сукупність знань і правил мови, які будують правильні вирази та мовні конституції за фахом.

Неодмінною умовою мовленнєвої компетентності є:

- Ясність та недвозначність у формулювання думок.
- Логічність та точність.
- Відповідність між мовними засобами та обставинами мовлення.
- Різноманітність мовних засобів (багатство лексики).
- Виразність дикції.

Особливістю професійного спілкування зумовлюють мета, ситуація, а також особисті риси комунікантів, такі як вік, компетенція, освіта, тощо.

Ситуації, що виникають у професійному середовищі можна класифікувати за місцем і часом ситуації, соціальними і професійними ролями учасників, обставинами, до того ж за способом зв'язку, тому що у еру цифрових технологій, люди все більше комунікують за допомогою електронних листів, повідомлень або онлайн- конференцій. Тому, професійна мова спілкування потрібна для того, щоб у певних обставинах правильно, доречно та професійно комунікувати, правильно підбирати різні мовні вирази.

Окрім того, мову професійного спілкування можна розглядати не лише, як спосіб комунікації, а й інструмент формування професійної культури, тому володіння нею допомагає фахівцю не лише спілкуватися із колегами, клієнтами та партнерами, а й ефективно підвищує його професійний авторитет. Слід додати, що нерідко, володіння професійною мовою допомагає вирішувати конфліктні ситуації, тому що чіткість та логічність допомагають уникнути непорозумінь та створюють правильний та конструктивний діалог між співрозмовниками.

Як приклад мови професійного спілкування можна навести ветеринарну медицину. Лікарі між собою використовують багато термінології, що впливає на якість ветеринарної допомоги і розвиток науки в цілому, та велику частину займає професійний жаргон, який вони використовують лише між собою. Із власниками тварин, лікарі використовують саме професійну мову, підбираючи доречну та правильну термінологію. В першу чергу, рівень обізнаності лікаря, його лексичний запас та мовленнєва компетентність досить сильно створює враження про нього, як про фахівця.

Отже, мова професійного спілкування є дуже важливим інструментом комунікації між фахівцями різних галузей, що допомагає їм краще розуміти один одного та уникати непорозумінь. До того ж, формує професійну ідентичність та вказує на рівень професіоналізму, сприяє та забезпечує ефективність роботи у будь-якій сфері.

Перелік використаних джерел:

1. Гладкова І., Похилук О. Інтонаційна виразність усного професійного мовлення. Тенденції та перспективи формування професійної лексики : *Доп. VIII Міжнар. науково-практ. семінару*, м. Ірпінь, 27 берез. 2018 р. Ірпінь, 2018. С. 170-172. URL: <https://studfile.net/preview/5025515/page:11/>.
2. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування: навч. посібн. Київ : Каравела, 2005. 352 с. URL: <https://studfile.net/preview/5196027/>.
3. Стратегії вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства : методичні рекомендації / В. Зінченко та ін. ; ред. В. Зінченко. Ін-т вищ. освіти Нац. акад. пед. наук України, 2019. URL: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-31-1-2019>.
4. Шарманова Н. М. Мова професійного спілкування. КНУ, 2014. URL: <https://doi.org/10.31812/0564/372>.
5. Mukachevo State University repository. URL: http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7596/1/Features_of_the_language_of_professional_communication_as_a_functional_variety_of_the_Ukrainian_literary_language.pdf.

ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ У ВИВЧЕННІ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН

ТІМУРКА В. І.

*здобувачка I курсу
магістерського рівня вищої освіти
Ветеринарного факультету
спеціальності 211 “Ветеринарна медицина”
Одеського державного аграрного університету
м. Одеса, Україна*

КОВАЛЕНКО О. А.

*кандидат філологічних наук, доцент
професор кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університету
м. Одеса, Україна*

Використання автентичних матеріалів у вивченні мовних дисциплін є ефективним та дієвим підходом до розвитку культурної обізнаності та удосконалення мовних навичок завдяки інтерактивним особливостям [1]. Сучасна система викладання мовних дисциплін акцентує увагу на комунікативній спрямованості, інтеграції міжкультурної компетентності та розвитку критичного мислення. До автентичних матеріалів можна віднести тексти, аудіо- та відеозаписи, що створювалися носіями мови не з метою використання у процесі вивчення мови а задля реального вжитку [2]. До цього переліку будуть відноситися фільми, пісні, різні види інтерактиву в соціальних мережах, реклами, теле- та радіопередачі, газетні та інтернет статті, підкасти, інструкції, рецепти тощо.

Виклики, що можуть виникнути при використанні автентичних матеріалів:

- Ненормований рівень складності. Автентичні матеріали часто можуть бути занадто складними для початкових ступенів навчання. В такому випадку слід ретельно підбирати засоби з відповідним рівнем складності, адаптувати завдання, підготувати субтитри та транскрипти [3].
- Можливі культурні або історично-часові бар'єри. Деякі теми можуть бути незрозумілими не тільки з точки зору перекладу, а й через культурні особливості. Крім того вони можуть бути наповнені стилістичними та сленговими засобами характерними до певного часового періоду та географічного розташування описуваних подій (наприклад історичний фільм або підкаст про місцеву кухню). У цьому випадку важливо забезпечити культурну адаптацію матеріалів, додати коментарі, або пов'язувати тему з досвідом самих учнів. Таким чином вивчення мови з елементами культурних особливостей буде фундаментом для міжкультурного діалогу.
- Необхідність додаткової підготовки для викладача. Компетентний викладач має враховувати рівень знань, цілі й захоплення своїх учнів та підбирати учбовий матеріал відповідно. Крім цього матеріал необхідно попередньо аналізувати та добирати до нього завдання, ураховуючи його культурну нейтральність.

Переваги використання автентичних матеріалів:

- Зближення з реальним мовним середовищем. У дидактиці автентичність трактується як властивість матеріалу бути максимально наближеним до реальних мовленнєвих ситуацій. Автентичні засоби демонструють живу мову з її багатством лексики, граматичних структур, ідіом та жанрової різноманітності.
- Формування міжкультурної обізнаності. Автентичні матеріали несуть в собі не тільки мовну, а й культурну інформацію. Наприклад, аналіз публічних виступів, новинних

сюжетів або соціальних мереж дає змогу простежити соціальні цінності й дискурс суспільства, поглибитись в стиль життя носіїв мови.

- Мотивація до навчання. Реальні тексти частіше є цікавішими та ближчими до захоплень учнів (такі як тематичні текстові або відеоблоги тощо) ніж штучно створені вправи. Це дозволяє підібрати навчальні матеріали саме з інтересів та поглиблюватися в теми що вже мотивують учня до їх вивчення, а також викликає бажання комунікувати мовою що вивчається.

- Розвиток навичок мовлення. У контексті практичного використання мови, автентичні джерела сприяють розвитку читання, аудіювання, говоріння й письма - тобто всіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності. Згідно з підходом communicative language teaching [4] (CLT), навчання повинно орієнтуватися на практичне застосування мови, а не лише на засвоєння її форм. Автентичні матеріали відповідають основним принципам цього підходу: контекстуальність, варіативність, ситуативність, інтерактивність.

- Контекстуальне засвоєння граматики та лексики. Завдяки автентичним матеріалам нова граматика та лексика засвоюється учнями у справжньому, природному для носіїв, контексті, що сприяє кращому розумінню й запам'ятовуванню причинно-наслідкових зв'язків у мовленнєвих конструкціях.

- Розвиток критичного мислення. У вивченні нових систем бере участь й аналітична діяльність, що проявляється у порівнянні культурних норм, виявленні прихованих сенсів, оцінці достовірності інформації. Це особливо актуально при роботі з інтерв'ю, блогами чи статтями на актуальні теми [5].

Таким чином, автентичні матеріали є дієвим та заохочувальним засобом у вивченні мовних дисциплін. В у мовах глобалізації, їх конструктивне впровадження відповідає вимогам сучасної мовної освіти. Розвиває соціокультурні, когнітивні й комунікативні здібності учнів. Готує до реального спілкування в іншомовному просторі.

Перелік використаних джерел:

1. Гуревич Т. С. Автентичні матеріали як засіб формування іншомовної комунікативної компетентності. *Іноземні мови*. 2018. № 2. С. 14–19.
2. Шумакова Н. Ю. Використання автентичних матеріалів у навчанні іноземної мови студентів немовних спеціальностей. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. 2019. № 178. С. 104–108.
3. Little D., Devitt S., Singleton D. Learning Foreign Languages from Authentic Texts: Theory and Practice. Dublin : Authentik, 1989. 112 p.
4. Mishan F. Designing Authenticity into Language Learning Materials. Intellect Books, 2005. 285 p. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B5hGLwORFuDoWlNvSlJyOWxKaU0/view?resourcekey=0-Y18XHkHA2ZGnFR-0rJBZNQ>.
5. Richards J. C. Communicative Language Teaching Today. Cambridge University Press, 2006. 142 p. URL: <https://www.professorjackrichards.com/wp-content/uploads/Richards-Communicative-Language.pdf>.